

TẠI SAO BẠN ĐANG ĐƯỢC GIÁO DỤC?

J. KRISHNAMURTI

Lời dịch: Ông Không

Nội dung

Giới thiệu

Khủng hoảng trong thế giới con người và công nghệ

Nói chuyện tại Benares Hindu University năm 1969

Về hiểu biết và dốt nát

Nói chuyện lần thứ nhất tại Bombay University năm 1969

Hai câu hỏi tôi sẽ đặt ra nếu tôi là một sinh viên

Nói chuyện lần thứ hai tại Bombay University năm 1969

Tương lai của bạn là gì?

Nói chuyện tại Học viện Công Nghệ Ấn độ, Madras, năm 1970

Trí năng sẽ không tìm được đáp án

Nói chuyện tại Học Viện Công Nghệ Ấn độ, Madras, năm 1971

Tại sao bạn đang được giáo dục?

Nói chuyện tại Học Viện Công Nghệ Ấn độ, Bombay, năm 1984

TẠI SAO BẠN ĐANG ĐƯỢC GIÁO DỤC?

J. KRISHNAMURTI

Lời dịch: Ông Không

Nội dung

Giới thiệu

Khủng hoảng trong thế giới con người và công nghệ

Nói chuyện tại Benares Hindu University năm 1969

Về hiểu biết và dốt nát

Nói chuyện lần thứ nhất tại Bombay University năm 1969

Hai câu hỏi tôi sẽ đặt ra nếu tôi là một sinh viên Nói chuyện lần thứ hai tại Bombay University năm 1969

Tương lai của bạn là gì?

Nói chuyện tại Học viện Công Nghệ Ấn độ, Madras, năm 1970

Trí năng sẽ không tìm được đáp án

Nói chuyện tại Học Viện Công Nghệ Ấn độ, Madras, năm 1971

Tại sao bạn đang được giáo dục?

Nói chuyện tại Học Viện Công Nghệ Ấn độ, Bombay, năm 1984

Giới thiệu

Quyển sách này là sáu nói chuyện Jiddu Krishnamurti trình bày tại những Trường đại học Ấn độ và những Học viện Công Nghệ Ấn độ

giữa năm 1969 và năm 1984.

Sự gắn bó với những trường đại học của Krishnamurti có từ năm 1922 khi ông viếng thăm Berkeley University. Nơi đó đã tạo ra một ấn tượng sâu sắc cho ông đến độ ông bắt đầu mơ mộng về việc thành lập một học viện văn hoá tương tự ở Ấn độ. Năm 1925 Bà Annie Besant, chủ tịch của Tổ chức Thông thái Theosophical Society, quyết định xây dựng một trường Đại học Thế giới ở Ấn độ, có lẽ gần nơi sinh của Krishnamurti, Madanapalle ở Andhra Pradesh. Ông chia sẻ quan điểm của bà rõ ràng trong bài 'Editorial Notes' ông đã viết cho tạp chí The Herald of the Star vào tháng tư

năm 1925: 'Điều gì đã ảnh hưởng hầu hết những suy nghĩ và thời gian của tôi khi tôi đến Ấn độ là một kế hoạch cho việc thành lập một trường Đại học Quốc tế mới ở Madanapalle ở Nam Ấn độ. Một ý tưởng như thế lâu rồi đã là một trong những ước mơ của tôi và ước mơ đó bây giờ sắp được thực hiện.'

Mặc dù ước mơ đó của Krishnamurti đã không hình thành, niềm đam mê giáo dục của ông vẫn đầy sinh động suốt sống của ông, dẫn đến sự thành lập năm trường học ở Ấn độ và hai trường học ở nước ngoài.

Trong những năm 1922 Krishnamurti đã giảng thuyết trước những giáo viên và sinh viên tại Theosophical College ở Adyar, Madras, và Vijayawada ở Andhra Pradesh. Trong năm 1930 ông thực hiện một nói chuyện tại Boys College ở Tiruchi, Tamil Nadu. Giảng thuyết trước những học sinh của D. J. Sind College ở Karachi vào ngày 15

tháng 2 năm 1933, Krishnamurti bắt đầu bởi một nhận định tiêu biểu:

'Tôi chưa bao giờ đậu một kỳ thi nào. Tôi đã dự ba kỳ thi, nhưng bạn biết không khi bạn đi đến phòng thi, mọi thứ đã trở nên đen kịt. Có thể bạn không cảm thấy điều đó, nhưng tôi đã cảm thấy, thế là tôi đã cảm thấy ba lần, và cả ba lần tôi đều thành công khi được đánh rớt!'

Tuy nhiên ông thực hiện sự sửa đổi thích hợp cho một lễ khai mạc bằng cách tìm kiếm sự tha thứ của 'Ngài Hiệu trưởng, những Giáo sư và chính các bạn'.

Giảng thuyết quan trọng đầu tiên của Krishnamurti cho những sinh viên sẽ tìm được trong một loạt ba nói chuyện ông thực hiện vào năm 1954 tại Benares Hindu University. Cuối những năm 1960 và đầu những năm 1970 khi những trường đại học ở phương Tây đang phản đối, ông thực hiện những nói chuyện tại Puerto Rico University, Clement Colleges California, và New School for Social Research, New York. Những giảng thuyết này được tiếp tục bởi những nói chuyện tại Brandeis, Berkeley, Stanford, và Santa Cruz. Những nói chuyện này có thể được tìm thấy trong hai quyển, *You are the World* Bạn là Thế giới, và *Talks with American Students* Nói chuyện cùng Sinh viên Mỹ.

Trong cùng thời điểm, Krishnamurti cũng giảng thuyết cho những học sinh ở Ấn độ nữa. Sáu nói chuyện trong quyển sách này, sự

quan tâm chính của ông là thức dậy những sinh viên – và cả những giáo viên nữa – hiểu rõ sự thật rằng sự theo đuổi hiểu biết không giải thoát con người khỏi sự dốt nát của chính anh ấy. Trong khi hiểu biết, đặc biệt hiểu biết thuộc công nghệ, là tuyệt đối cần thiết, nó cũng tạo ra ảo tưởng rằng chúng ta có dư thừa thông minh để gặp

gỡ những thách thức của sống. Ảo tưởng này khiến chúng ta bỏ qua lãnh vực tinh tế và rộng lớn của tinh thần con người, lãnh vực của sự liên hệ con người. Tất cả điều này, Krishnamurti khẳng định là bản thể của sự dốt nát.

Tuy nhiên, thậm chí trong khi đang cố gắng đánh thức những học sinh khỏi sự tự mãn của họ, Krishnamurti cũng cam kết trước họ về

khả năng của một sống trong đó có cả ý nghĩa lẫn vẻ đẹp, trách nhiệm lẫn tự do. 'Nếu tôi là một sinh viên tôi nghĩ tôi sẽ hỏi rằng: làm thế nào sống một sống rất đơn giản, không xung đột, làm thế nào

sống giàu có, phong phú, và trọn vẹn, không có bất kỳ mâu thuẫn, để cho sống không trở thành một chiến trường. Sau đó tôi cũng sẽ

hỏi: Liệu có cái gì đó vượt khỏi tất cả điều này? Có cái gì đó mà con người trong quá khứ đã luôn luôn tìm kiếm.

Đối với Krishnamurti, giáo dục đúng đắn không thể được đặt nền tảng trên những bản thiết kế và những chương trình học vắn. Trái lại, đối với ông học hành đồng nghĩa với học hành về chính người ta; nó không chỉ là sự theo đuổi hiểu biết nhưng còn cả sự khám phá thế giới bên trong. Tầm nhìn này được trình bày rõ ràng trong những nói chuyện, và vì vậy có ý nghĩa không chỉ cho những người trẻ tuổi mà còn cho những bậc phụ huynh, những giáo viên, và tất cả những người có sự quan tâm trong những vấn đề sâu sắc hơn của sự tồn tại con người.

K. K.

KHỦNG HOẢNG TRONG THẾ GIỚI CON NGƯỜI VÀ CÔNG NGHỆ

Nói chuyện tại Benares Hindu University năm 1969

Vì vậy điều gì cần thiết là, một thay đổi tổng thể, một thay đổi hoàn toàn, của toàn cấu trúc và bản chất của bộ não và cũng của cái trí, bởi vì sự khủng hoảng quá rộng lớn, quá phức tạp . . .

Có lẽ, sau khi tôi nói chuyện một chút xiu, bạn sẽ có đủ chú ý để đặt ra những câu hỏi, và vẫn vậy chúng ta sẽ có thể chuyển tải lẫn nhau một cách tự do hơn.

Tôi nghĩ hầu hết mọi người phải rất rõ ràng rằng bạo lực đang lan tràn khắp thế giới, mọi hình thức của bạo lực: nổi loạn, những chiến tranh, sự căm thù của một nhóm người đối với một nhóm người khác. Ở Mỹ bạn thấy những bạo loạn chủng tộc và những phản đối của sinh viên; ở Châu Âu nó mang một hình thức khác. Và ở Ấn Độ,

bạn có lẽ biết điều gì đang xảy ra rõ ràng hơn tôi. Vì vậy một trong những câu hỏi quan trọng là tại sao con người sống trong bạo lực.

Tại sao anh ấy cứ tiếp tục bạo lực? Những người trí thức đã đưa ra nhiều giải thích: dư thừa dân số, cuộc sống xã hội hiện đại, con người bị nhốt trong những thành phố nơi họ không có không gian, sự phát triển thuộc công nghệ mà nuôi dưỡng chỉ một phần nhân loại, và vân vân. Họ đã thí nghiệm khi nuôi những con chuột trong một không gian rất chật chội và phát hiện rằng những con chuột bị

mất phương hướng và hủy diệt lẫn nhau bởi vì chúng không có không gian để sống. Cũng đã có những giải thích khác: rằng xã hội đang trải qua một thay đổi quan trọng bởi vì những tôn giáo, giáo dục, khoa học đã hoàn toàn thất bại, và chúng đã không tạo ra hòa bình giữa con người và con người. Trái lại, xã hội đang trở nên mỗi lúc một phức tạp hơn; càng nhiều đạo luật đã và đang được thông qua, và vì vậy có những người yêu cầu phải có sự lãnh đạo độc tài hơn, rộng rãi hơn, cao quý hơn, to lớn hơn. Có thể giới cộng sản cùng uy quyền của nó, cùng sự độc tài của nó, và điều đó cũng không giải quyết được vấn đề. Nếu có bất kỳ loại bày tỏ tự do nào, người ta bị đưa vào một nhà thương điên hoặc quyền công dân của họ hay bất kỳ cái gì, bị tước đoạt; và những người viết văn, những người họa sĩ, những người suy nghĩ không còn là con người gì cả.

Vì vậy đó là điều gì đang xảy ra trong thế giới.

Làm thế nào bạo lực này sẽ được chấm dứt? Quốc gia này trong nhiều năm đã giảng thuyết về không-bạo lực như một lý tưởng, nhưng tôi nghĩ rằng lý tưởng không có giá trị gì cả bởi vì những con người vẫn bạo lực không suy giảm ở bất kỳ nơi đâu, như đã được thể hiện trong sự nổi loạn của sinh viên trong trường đại học này; trong những thành phố khác cũng có những bạo loạn. Đường như

điều này là sự diễn tả thịnh hành nhất của sự liên hệ con người: nếu không vận hành tốt, chúng ta hãy thiêu rụi một con người khác hay

hủy diệt anh ấy qua chiến tranh, mà bị gây ra bởi những phân chia như chủng tộc, quốc tịch, và vân vân.

Vậy là, một cách khách quan, khi thấy tất cả điều này, không phải như một người triết lý hay một người trí thức, không phải như một người Ấn giáo hay một người Hồi giáo hay một người Phật giáo hay thậm chí như một người khoa học, khi thấy tất cả những hỗn loạn và đau khổ này đang xảy ra trong thế giới, người ta hỏi rằng liệu dòng chảy của bạo lực này có thể được chặn đứng. Liệu một triết thuyết mới, một người lãnh đạo mới, một tôn giáo mới, một đảng phái chính trị mới sẽ kết thúc được sự liên hệ hủy hoại, thoái hóa này giữa con người và con người?

Không triết thuyết, không tôn giáo có tổ chức, không người lãnh đạo nào có thể thay đổi được cái trí con người – và chúng ta quan tâm đến cái trí con người, cái trí mà đã bị quy định, định hình, uốn khuôn trong nhiều triệu năm để bạo lực, để tạo ra thù địch, để sống trong căm hận, để xung đột, và để chiến tranh. Tôi nghĩ đây là một sự thật mà hầu hết con người đều chấp nhận. Vậy thì, vì thấy được hiện tượng lạ lùng này, khủng hoảng này, một con người phải làm gì? Đó là bạn và tôi – chúng ta sẽ phải làm gì? Không phải về một hình thức đặc biệt của bạo lực hoặc trong quốc gia này hay ở Châu Âu, trong nước Mỹ hay nước Nga, nhưng bạo lực như một tổng thể. Vì vậy hình thức đặc biệt của bạo lực phải được hiểu rõ trong ngữ cảnh của tổng thể bạo lực. Đó là, không tốt lành gì khi xử lý một hình thức của bạo lực: sự phản đối của sinh viên hay chiến tranh hay những khác biệt về giai cấp, hay những bạo loạn, người da trắng chống lại người da đen, hay một hệ thống đặc biệt của những lý tưởng, hay như người cộng sản chống đối lại chủ nghĩa xã hội và tư bản. Tôi nghĩ hiện tượng của bạo lực này phải được tiếp cận từ quan điểm của sự bạo lực tổng thể của con người. Tại sao anh ấy bạo lực, bạo lực trong tất cả liên hệ của anh ấy, bạo lực tình dục? Tại sao có bạo lực này mà chối bỏ sự an toàn tổng thể của nhân loại?

Liệu anh ấy có thể sống hoà bình cùng người hàng xóm của anh ấy không ở trong tầm tay của con người hay sao? Tôi không hiểu có

khi nào bạn đã đặt ra cho chính mình câu hỏi rằng liệu người ta có thể sống trong thế giới này – không phải như một ý tưởng nhưng thực sự, không phải thuộc lý thuyết nhưng thực tế – mà không rút lui vào một tu viện hay khoác vào chiếc áo khất sĩ, liệu người ta có thể

sống mà không có xung đột? Nếu bạn đặt ra câu hỏi này một cách nghiêm túc, cùng sự chú ý và ân cần, đáp án của bạn sẽ là gì? Tại sao trong con người có sự bạo lực thuộc tâm lý, phía bên trong, mà tự-diễn tả chính nó ra phía bên ngoài – xã hội, kinh tế, chủng tộc?

Tôi nghĩ đây thực sự là một câu hỏi rất quan trọng. Tại sao con người đã sống hàng triệu năm và đã thừa hưởng sự bạo lực này từ

động vật, lại không tìm được một phương cách sống – một sống của tồn tại hàng ngày – trong đó không còn xung đột gì cả?

Xung đột là sự mâu thuẫn bên trong chính người ta: sự phân chia toàn cấu trúc của thân tâm chúng ta, của cái trí và quả tim chúng ta, bị vỡ vụn, bị phân chia. Và nơi nào có sự phân chia trong bất kỳ

hình thức nào, phải có bạo lực. Nếu một con người trong chính anh ấy, giam giữ sự sống trong những cái ngăn – cuộc sống kinh doanh, cuộc sống tôn giáo, cuộc sống xã hội, cuộc sống gia đình, cuộc sống quốc gia, và vân vân – nơi nào có một phân chia như thế, mà là một phân chia trong chính anh ấy, phải có không những bạo lực nhưng còn cả sự tồn tại phân hai này. Và từ việc này nảy sinh sự quan trọng kỳ lạ mà anh ấy đã đòi hỏi cho tình dục, mà lúc này cũng đã trở thành một hình thức khác của bạo lực.

Nó cũng là bạo lực khi chúng ta tự-hành hạ mình để phù hợp vào một khuôn mẫu được thiết lập bởi xã hội, bởi tôn giáo, khi chúng ta tự-kiểm điểm chính chúng ta, hay tự-kỷ luật chính chúng ta để tuân phục vào một khuôn mẫu. Từ ngữ 'discipline' có nghĩa học hành, không phải để tuân phục, không phải để vâng lời, không phải để bắt chước, nhưng học hành, và một cái trí đang học hành và một quả

tim đang nhìn ngắm, đang quan sát, không ở trong xung đột. Xung đột nảy sinh chỉ khi nào có sự tích lũy hiểu biết như sự đối nghịch với học hành – hiểu biết như người Ấn giáo hay người Hồi giáo, người có giáo dục hay không có giáo dục. Chắc chắn, sự phân chia này phải nuôi dưỡng xung đột. Vì vậy tại sao trong xã hội, mà là trong sự liên hệ giữa con người và con người, thuộc tình dục và thuộc tôn giáo, tại sao chúng ta đã đến một thời kỳ, đến một khủng hoảng, khi phản ứng đến sự thách thức lại luôn luôn phải dựa vào bạo lực? Tôi hy vọng, trong chừng mực nào đó, tôi đã nêu rõ. Có một thách thức khác thường trong thế giới ngày nay, một thách thức mới mẻ, một khủng hoảng to tát, và đáp lại của chúng ta đến khủng hoảng này lại là sự bạo lực và trao sự quan trọng lạ thường vào vui thú trong mọi hình thức. Phản ứng của chúng ta đến thách thức lại phụ thuộc tình trạng bị quy định của chúng ta, và tình trạng bị quy định của chúng ta được đặt nền tảng cốt yếu vào bạo lực, phân

chia, và vui thú. Tôi nghĩ điều này khá rõ ràng. Truyền thống trong quốc gia này đảm đương một vai trò phá hoại lạ thường, và chúng ta đáp trả đến sự thách thức như một người Ấn giáo hay một người Phật giáo hay một người Hồi giáo, như một sinh viên hay người này hay người kia. Và vì vậy khi chúng ta đáp trả đến thách thức này không-trộn vện – đó là, khi chúng ta đáp trả một cách truyền thống hay bằng cách tìm kiếm sự vui thú – chính không-trộn vện khi phản ứng của chúng ta, tạo ra sự phá hoại lớn lao, tạo ra sự đau khổ vô cùng, không chỉ cho chính chúng ta mà còn cả cho những người khác.

Vì vậy người ta phải làm gì? Những hệ thống đã thất bại. Bạn hiểu rõ sự kiện này chứ? Thí dụ, chủ nghĩa cộng sản, mà đã hứa hẹn quá nhiều – không chiến tranh, không còn những Chính thể, và vân vân – bây giờ đã trở thành một chế độ độc tài tàn bạo nơi không còn có tự do. Và bất kỳ hệ thống nào – dù hệ thống nào chẳng nữa, thuộc xã hội hay thuộc tôn giáo, chắc chắn sẽ thất bại bởi vì đáp án là tạo ra, không phải một hệ thống mới mẻ nhưng một chất lượng mới mẻ của cái trí, một cảm thấy khác hẳn, một ý thức khác hẳn của sự liên hệ giữa con người và con người. Vì vậy, chúng ta không thể

đáp lại sự thách thức dựa vào cái cũ kỹ. Làm ơn hãy hiểu rõ sự thật rất đơn giản này.

Vì vậy điều gì cần thiết là một thay đổi tổng thể, một thay đổi trọn vẹn, về toàn cấu trúc và bản chất của bộ não và cũng của cả cái trí, bởi vì sự khủng hoảng quá rộng lớn, quá phức tạp, không chỉ trong thế giới công nghệ mà còn cả trong thế giới con người, trong thế

giới của đang sống hàng ngày. Nó đòi hỏi một cái trí mới mẻ, một quả tim mới mẻ, và điều này không thể xảy ra qua bất kỳ hệ thống, bất kỳ người lãnh đạo, qua bất kỳ loại giáo dục có tổ chức nào. Nó xảy ra chỉ khi nào những con người – bạn – tỉnh thức, bên trong nhận biết được điều gì đang xảy ra trong chính bạn, nhận biết được bạn đã phân chia sự sống như thế nào thành cuộc sống kinh doanh, khoa học, tôn giáo, và gia đình – nhận biết được sự phân chia này của toàn cấu trúc thuộc sống của bạn. Và sự phân chia này xảy ra khi có sợ hãi.

Bạn biết sợ hãi là gì, không chỉ những sợ hãi thuộc thân thể nhưng còn cả những sợ hãi thuộc tâm lý nghiêm trọng hơn. Sợ hãi có liên quan đến cái gì đó; nó không tự-tồn tại một mình. Lúc này, liệu bạn có thể nhận biết được sợ hãi này, thâm nhập nó, hiểu rõ nó? Sợ hãi là sự diễn tả của đòi hỏi hoàn toàn được an toàn bởi vì bộ não đòi hỏi rằng nó phải tuyệt đối và trọn vẹn được an toàn, được bảo vệ, giống như đứa trẻ. Nơi nào không có sự an toàn như trong xã hội hiện đại, có sợ hãi. Và liệu sợ hãi này có thể được xóa sạch qua sự

phân tích?

Đây thực sự là một vấn đề rất nghiêm túc, không phải là một giải trí; nó cũng không là một vui chơi thuộc triết lý. Chúng ta đang làm việc cùng nhau. Chuyển tải có nghĩa rằng: làm việc, xây dựng, sáng tạo cùng nhau, không phải dành cho bạn chỉ lắng nghe một vài từ ngữ, đồng ý hay không đồng ý, và lang thang khỏi đây. Chúng ta đang cùng nhau tham gia trong sự hiểu rõ về một vấn đề to tát, mà không

cần đồng ý hay không đồng ý. Nó yêu cầu rằng bạn chú ý nó, nhìn ngắm nó, học hành tất cả nó, nhưng bạn không thể học hành tất cả

nó nếu bạn sợ hãi. Và do bởi sợ hãi, bạn cố gắng tẩu thoát khỏi nó.

Tẩu thoát có lẽ qua nhậu nhẹt, phụ nữ, ái ân, đền chùa, hay trở thành một khát sĩ, một thầy tu; nhưng sợ hãi hiện diện ở đó.

Liệu sợ hãi này có thể được phân tích và xóa sạch? Đó là điều gì tất cả những người tâm lý học và những người phân tích đang cố gắng thực hiện. Liệu sợ hãi mà ở trong cái trí và quả tim của con người, có thể được xóa sạch? Liệu có thể được tự do khỏi sợ hãi qua sự

phân tích? Trong phân tích được hàm ý người phân tích và vật được phân tích. Đúng chứ? Có người phân tích mà phân tích điều gì anh ấy gọi là sợ hãi, nhìn vào nguyên nhân của sợ hãi, cố gắng phân tích nó, mổ xẻ nó, mở toang nó. Nhưng người phân tích có khác biệt sự việc anh ấy phân tích hay không? Hay người phân tích là vật được phân tích? Tôi không hiểu bạn sẽ trả lời câu hỏi này như thế

nào. Có lẽ bạn đã không suy nghĩ về nó, dù bạn là những giáo sư

quyền uy và những người trí thức. Điều này có lẽ mới mẻ với bạn, vì vậy bạn phải quan sát nó. Người quan sát khác biệt sự việc mà anh

ấy quan sát? Chừng nào còn có sự phân chia giữa người quan sát và vật được quan sát này, phải có xung đột, và đó là chính gốc rễ

của bạo lực. Bạn hiểu rõ chứ, thưa bạn? Sự liên hệ của con người được đặt nền tảng trên nguyên tắc: người quan sát khác biệt với vật mà anh ấy quan sát.

Hãy quan sát nó, thưa bạn, bạn liên quan đến điều này. Bạn, người chồng hay người vợ, người cha hay người mẹ, bất kỳ là người nào, bạn có sống riêng của bạn, của tham vọng, tham lam, theo đuổi vui thú, sống ganh đua riêng của bạn, đang tìm kiếm chức vụ, thanh

danh. Đó là sống của bạn, nếu bạn là một người đàn ông. Nếu bạn là một người phụ nữ, bạn có sống riêng của bạn, bị tách rời, khác biệt với sống của người chồng. Các bạn có thể ngủ chung, nhưng sự kiện rằng các bạn là hai thực thể hoàn toàn khác biệt phía bên trong những bức tường của những ham muốn riêng của các bạn, phía bên trong những bức tường của những tham vọng riêng của các bạn và vân vân. Và sự liên hệ của các bạn được đặt nền tảng trên hình ảnh các bạn có về lẫn nhau. Sự liên hệ là giữa những hình ảnh, và vì vậy có sự phân chia và vì vậy có xung đột. Và đó là vấn đề thực sự: Liệu phân chia này giữa con người và con người như

người quan sát và vật được quan sát có thể biến mất.

Đó là, hiểu biết như trải nghiệm và ký ức tạo ra sự phân chia này giữa những con người. Bạn có một hình ảnh về người vợ, và người vợ có một hình ảnh về bạn, được dựng lên qua nhiều năm tháng của vui thú, bực dọc, tức giận và vân vân. Hai hình ảnh này có một liên hệ – không phải những con người nhưng những hình ảnh, mà là ký ức, quá khứ. Vì vậy, chừng nào còn có sự phân chia trong sống của một người như người quan sát và vật được quan sát, phải có xung đột. Bạn biết không, thưa bạn, khi bạn nhìn một cái cây, thấy vẻ đẹp của nó, hình dáng, ánh sáng trên chiếc lá, thấy nó trong cơn mưa, thấy nó vào buổi tối và suốt thời gian ban ngày, nếu bạn nhìn nó bằng ký ức bạn đã có về cái cây đó, nếu bạn nói nó là một cây xoài hay một cây me hay bất kỳ cây gì, hiểu biết thuộc sinh học về

cái cây ngăn cản bạn nhìn ngắm nó. Bạn trở thành người quan sát cùng hiểu biết của bạn, và cái cây là cái gì đó tách khỏi bạn. Thế là,

nơi nào có không gian giữa bạn như người quan sát và vật được quan sát, phải có sự mâu thuẫn và vì vậy phải có xung đột và bạo lực.

Vì vậy liệu phân chia này, mà là thời gian và không gian, có thể biến mất? Bạn hiểu câu hỏi của tôi chứ? Bởi vì chúng ta đã theo dõi rất cẩn thận qui trình của bạo lực, phương cách của bạo lực. Chừng

nào còn có sự phân chia, sự tách rời, không gian, và thời gian giữa những con người, con người như người quan sát và người còn lại như vật được quan sát, phải có xung đột. Khi người Ấn giáo, người Hồi giáo, người Thiên chúa giáo, cùng những hình ảnh của họ về

chính họ và những niềm tin, những giáo điều, những mê tín riêng của họ, nhìn ngấm lẫn nhau, chắc chắn có sự phân chia và vì vậy xung đột và bạo lực. Đúng chứ? Bây giờ làm thế nào không gian này biến mất, không gian được tạo ra bởi suy nghĩ như người Ấn giáo, như người cộng sản, không gian được tạo ra bởi ký ức? Làm thế nào điều đó biến mất để chúng ta gặp gỡ lẫn nhau mà không có người quan sát như ‘tôi’ và ‘bạn’, ‘chúng tôi’ và ‘chúng nó’? Làm thế

nào điều này kết thúc hoàn toàn, trọn vẹn?

Và liệu tình yêu là vấn đề của vui thú, tình yêu là ham muốn? Bạn phải trả lời câu hỏi này, không phải dựa vào người nói, bởi vì điều đó không có giá trị gì cả. Luân lý, sự kính trọng trong xã hội của chúng ta được đặt nền tảng trên vui thú, và vì vậy nó hoàn toàn vô luân lý. Vì vậy người ta phải tìm ra cho chính người ta liệu không gian giữa con người và con người, như người quan sát và vật được quan sát, có thể hoàn toàn tan biến. Đó là, liệu chúng ta có thể gặp gỡ nhau như những con người không có những nhãn hiệu, và liệu cái trí, mà là sản phẩm của thời gian, của tiến hoá, của hàng thế kỷ

sang hàng thế kỷ của tình trạng bị quy định, có thể phá vỡ tình trạng bị quy định của nó, không phải trong thời gian xa xôi nào đó, nhưng ngay tức khắc? Ngược lại, ngôi nhà của bạn đang cháy, và bạn không đang thực hiện bất kỳ điều gì cho nó cả.

Lúc này đây là ‘Thiền định,’ nếu tôi có thể sử dụng từ ngữ đó, mà tôi hy vọng bạn sẽ quan sát, sẽ lắng nghe thật tinh tế, không phải cùng

những hệ thống thiền định đặc biệt của bạn, không phải cùng ý tưởng đặc biệt của bạn về thiền định nên là gì, Phật giáo, Zen, Ấn giáo. Nếu bạn quên tất cả điều đó và lắng nghe, bạn sẽ phát giác rằng từ ngữ ‘thiền định’ có nghĩa là cân nhắc, quan sát, chú ý, học

hành. Nó không tuân theo hệ thống ngu xuẩn nào của thiên định nhưng làm cho cái trí tỉnh táo, sinh động lạ thường, không bị tắc nghẽn và thế là được tự do. Muốn tìm ra sự thật của phân chia này giữa con người và con người cần đến chất lượng của thiên định đó.

Không quyển sách nào sẽ dạy bạn về nó, không kinh Gita, kinh Upanishad, kinh Koran, kinh Bible, bởi vì những quyển sách đều vô giá trị dù chúng thiêng liêng đến chừng nào. Vì vậy bạn phải thâm nhập vào chính bạn, nhưng bạn không được đào một cái hố quá sâu bởi vì bạn càng đào sâu nhiều bao nhiêu, bạn càng nhận được cùng sự việc; thâm nhập sâu hơn và sâu hơn bạn bị trói buộc trong chiều sâu. Bạn phải tiếp cận nó một cách nhẹ nhàng bởi vì sự thâm nhập vào chính người ta cần đến sự tinh tế vô cùng. Bạn đang học hành về nó. Và muốn học hành điều gì đó bạn không được tiếp cận nó bằng hiểu biết có trước, nói rằng bạn là đại ngã hay không-đại ngã, linh hồn hay không-linh hồn; bạn phải đến với nó bằng cái trí mới mẻ. Và đó là vẻ đẹp của thiên định – không phải tất cả những ranh ma mà người ta đùa giỡn với nó.

Thế là, chúng ta có vấn đề này. Có một thách thức trong thế giới, không chỉ trong phần đất đặc biệt này của thế giới nhưng khắp mọi nơi, và tất cả những thách thức luôn luôn mới mẻ. Nó không là một thách thức cũ kỹ, và vì vậy nó yêu cầu bạn đáp lại nó bằng một cách hoàn toàn khác hẳn, bằng một phương pháp mới mẻ. Nếu bạn đáp lại nó bằng những quy định cũ kỹ, bạn đang phá hoại thế giới. Vì vậy bạn phải có một cái trí trong sáng, một cái trí mới mẻ, một chất lượng mới mẻ của cái trí và quả tim. Điều đó có thể xảy ra chỉ khi nào bạn quan sát về chính bạn, khi bạn nhận biết về chính bạn, không phải chỉ trích bạn, nhưng chỉ đang nhận biết, đang nhìn ngắm. Và trong nhìn ngắm này không có hàm ý của đạo đức, và vì vậy không có chỉ trích. Nhìn ngắm như thế thực sự là cái trí tôn giáo, và chỉ một cái trí như thế mới có thể sống an bình cùng chính nó và sáng tạo hòa bình trong thế giới.

Bây giờ, có lẽ, bạn thích đặt ra những câu hỏi. Trước hết, thưa các bạn, trước khi các bạn đặt ra những câu hỏi, hãy tìm ra tại sao các

bạn đang đặt ra chúng, liệu rằng nó có thử thách người nói, gài bẫy ông ta, thể hiện sự khôn ngoan của các bạn, chất vấn vì sự lợi ích của tranh luận, hay liệu bạn đang đặt ra chúng để tìm ra sự thật là gì, một cách khách quan và phía bên trong. Hay liệu bạn đang đặt ra những câu hỏi trích dẫn từ những quyển sách, so sánh điều gì đang được nói với điều gì bạn đã đọc rồi, hãy cho phép tôi được cam đoan với bạn rằng người nói đã không đọc bất kỳ những quyển sách triết học hay tâm lý, kinh Gita hay kinh Upanishads. Bởi vậy, nếu bạn sắp sửa trích dẫn và so sánh, lúc đó bạn sẽ trích dẫn và so sánh cho chính bạn. Và muốn đặt ra nghi vấn đúng đắn là điều quan trọng lạ thường bởi vì nghi vấn đúng đắn chỉ có thể được đặt ra bởi một cái trí mà đã thực sự tìm hiểu tất cả điều này, đã thực sự tìm hiểu một cách khách quan, không phải như một người Ấn giáo hay như

một người triết lý hay một giáo sư hay một người khoa học, nhưng như một con người. Vì vậy cái trí phải được tự do để tìm hiểu, và khi một cái trí như thế đặt ra một nghi vấn, nó có giá trị, sức sống, sự

quan trọng và chiều sâu. Nhưng làm ơn đừng suy nghĩ rằng trong khi nói điều này tôi đang ngăn cản bạn không đặt ra những câu hỏi.

Người hỏi: Thách thức tạo ra bạo lực hay bạo lực tạo ra thách thức?

Krishnamurti: ‘Thách thức tạo ra bạo lực hay bạo lực tạo ra thách thức?’ Tôi không biết. Chúng ta sẽ tìm ra. Trước hết, tại sao bạn đang hỏi nó? Bạo lực có thể tạo ra thách thức hay sao? Làm ơn theo sát điều này chậm chậm, thâm nhập nó từng bước một. Thách thức đang tạo ra bạo lực? Bây giờ có thách thức và bạo lực, nhưng tại sao chúng ta phân chia hai điều này? Tại sao có sự phân chia này giữa điều gì được gọi là thách thức và điều gì được gọi là bạo lực, sự phản ứng? Hay chỉ có thách thức và không có phản ứng?

Nếu phản ứng đến thách thức là trọn vẹn, liệu có một phân chia hay

không? Sự không-trộn vẹn đến thách thức hiện diện ở đó bởi vì tình trạng bị quy định của con người, những nhỏ nhen của anh ấy, những lo âu của anh ấy, sự đòi hỏi an toàn, vui thú của anh ấy, và vân vân. Nhưng khi thách thức và phản ứng theo cùng nhau – đó là, khi chỉ có thách thức và không-phản ứng, hay khi bạn luôn luôn đang phản ứng trộn vẹn – vậy là không có thách thức.

Và câu hỏi kế tiếp là: Tại sao chúng ta phải có những thách thức?

Bạn có một thách thức chỉ khi nào bạn mê muội. Nếu bạn hoàn toàn thức giấc, liệu cần thiết phải có thách thức? Đối với một con người thức giấc, đang nhìn ngắm, đang quan sát, đang học hành, liệu cần thiết phải có bất kỳ thách thức nào? Chỉ con người ngủ quên hay mê muội mới cần được thúc đẩy, được khích động, được khiêu khích, được thúc bách, và thế là sự thách thức lay động anh ta thức dậy.

Nhưng đối với một con người thức giấc không có thách thức gì cả.

Vậy thì câu hỏi lúc đó là: Tại sao con người lại mê muội?

Bạn hiểu rõ sự khác biệt giữa học hành và thu lượm hiểu biết? Học hành là một việc và thu lượm hiểu biết là một việc khác. Thu lượm hiểu biết là một ngục tù và học hành không bao giờ là một ngục tù.

Đó là, hiểu biết luôn luôn trong quá khứ, hiểu biết hàm ý quá khứ.

Hiểu biết khoa học đã được thu lượm trong hai hay ba hay bốn trăm năm, hay một ngàn năm, và bạn luôn luôn đang thêm vào nó.

Cái gì đó mới mẻ được khám phá và được thêm vào, và thế là có kho lưu trữ khổng lồ này của hiểu biết khoa học. Và bởi vì đã tích lũy hiểu biết đó, có hành động từ hiểu biết đó. Nhưng học hành là một chuyển động liên tục mà không thu lượm hiểu biết. Hãy theo dõi, bạn đã có một trải nghiệm, và bạn đã học hành được điều gì đó của nó, từ nó. Việc đó đã trở thành ký ức của bạn, chính những tế bào não là ký ức đó. Bạn đã có một trải nghiệm, và bạn đã học hành được điều gì đó từ nó. Và sau khi đã học hành từ nó, bạn hành

động. Vì vậy hành động của bạn và điều gì bạn đã học hành về nó là hai sự việc khác biệt. Đúng chứ? Thế là có một phân chia.

Nói một cách khác: đó là, bạn có một lý tưởng – tôi không biết tại sao bạn có nó, nhưng hầu hết mọi người đều có những lý tưởng.

Người ta có những lý tưởng, ví dụ, về không-bạo lực. Đó là một trong những lý tưởng thân thuộc của bạn, nhưng hành động của bạn từ lý tưởng đó hoàn toàn khác hẳn. Bạn nói, ‘Tôi đang phỏng chừng hành động của tôi đến lý tưởng.’ Và thế là luôn luôn có một phỏng chừng, một phân chia, và vì vậy có xung đột. Trái lại nếu bạn không có những lý tưởng, nhưng chỉ sự kiện, vậy là bạn đang học hành về

sự kiện, không phải đang hành động từ điều gì bạn đã học hành.

Bạn luôn luôn đang sống trong hiện tại năng động của động từ ‘học hành’ đó. Một cái trí đang học hành, một cái trí liên tục đang chuyển động, liên tục đang nhìn ngắm trở nên nhạy cảm, sinh động cực kỳ, và thế là thông minh lạ thường. Tại sao một cái trí như thế cần một thách thức? Ánh sáng không cần những thách thức; nó là ánh sáng.

Chỉ trong bóng tối mới có thách thức, sự đòi hỏi ánh sáng.

Người hỏi: Tôi không thể hiểu rõ tại sao người quan sát cũng là vật được quan sát?

Krishnamurti: ‘Tại sao ông nói người quan sát là vật được quan sát?’

Bây giờ, nếu có sợ hãi, liệu người quan sát khác biệt sợ hãi? Bạn hiểu rõ chứ, thưa bạn? Có sợ hãi. Sợ hãi đó khác biệt người đang quan sát sợ hãi? Chúng không giống nhau hay sao? Khi bạn đói, đói có khác biệt người suy nghĩ mà nói anh ấy đói hay không? Hay cả

hai đều giống nhau? Hãy theo dõi, khi bạn quan sát một cái cây và có hiểu biết về thực vật, ưa thích hay không-ưa thích cái cây đó, bạn nhìn nó qua đôi mắt của thành kiến. Nhưng khi bạn không có thành kiến, khi bạn nhìn nó bằng đôi mắt trong sáng, không có không gian

giữa bạn và cái cây. Vậy thì liên hệ của bạn với nó hoàn toàn khác hẳn. Vậy thì cái cây, cái rễ, cái cành, toàn cấu trúc của cái cây trở

nên sinh động lạ thường, bởi vì không có phân chia, không có bức màn che như hiểu biết giữa bạn và cái cây.

Bây giờ, liệu bạn có thể nhìn người vợ hay người chồng của bạn theo cách đó. Bạn đã từng thử nó, nhìn mà không có hiểu biết bạn đã tích lũy về cô ấy hay anh ấy, không có thành kiến của bạn, không có ưa thích và không-ưa thích, không có hình ảnh mà bạn có? Vậy

thì, khi bạn nhìn như thế, bạn nhìn bằng đôi mắt của tình yêu hay bằng đôi mắt của thành kiến?

Câu hỏi: Cách thực tế thoát khỏi sự bạo lực mà con người sống trong nó là gì?

Krishnamurti: Cách thực tế là cách bạo lực! Đừng cười, làm ơn lắng nghe câu hỏi đó. Anh ấy hỏi, 'Làm ơn hãy nói cho tôi cách thực tế là gì.' Mà có nghĩa anh ấy chấp nhận uy quyền. Anh ấy không biết; anh ấy nói, 'Làm ơn, vì Chúa, hãy chỉ cho tôi phải làm gì, cách thực tế là gì.' Và sự yêu cầu cho cách thực tế này nảy sinh bởi vì người ta bị

hoang mang và vì vậy nương dựa một người khác. Đó là điều gì bạn đã làm suốt một triệu năm – nương dựa người nào đó để chỉ bảo cho bạn phải làm gì, hít thở như thế nào, thiền định như thế nào, sống chung với người khác như thế nào, thử tình dục hay không-thử

tình dục. Và vì vậy lúc này bạn thức dậy và nói, 'Làm ơn hãy bảo cho tôi phải làm gì', mà có nghĩa bạn vẫn còn bị trói buộc trong khuôn mẫu của truyền thống, của uy quyền. Vì vậy việc đầu tiên là được tự do khỏi uy quyền. Đừng nương dựa một người khác, kể cả

người nói, đặc biệt người nói, bởi vì bạn rất dễ dàng bị ảnh hưởng.

Vậy là, liệu cái trí có thể được tự do khỏi uy quyền? Mà không có nghĩa rằng bạn trở nên hung tợn, bạo lực, và tất cả những chuyện

như thế. Hiểu rõ một cách hợp lý và bên trong, tại sao bạn mong muốn uy quyền. Bởi vì bạn sợ hãi, bạn nương dựa một người khác, bạn muốn được chỉ bảo giống như một đứa trẻ phải làm gì. Và có hàng triệu người chỉ bảo cho bạn phải làm gì, tất cả những quyển sách của bạn, những vị đạo sư của bạn chỉ bảo cho bạn phải làm gì.

Mà có nghĩa bạn sẽ không bao giờ tự-tìm ra cho chính bạn, không bao giờ học hành. Và một trong những việc đang hủy hoại thế giới này là uy quyền.

Vì vậy cách thực tế, thưa bạn, là hiểu rõ tại sao bạn có uy quyền, tại sao bạn theo sau một người khác – người cộng sản, người xã hội, hay vị đạo sư của bạn. Tại sao? Bởi vì bạn sợ hãi, bạn muốn được an toàn, bạn không muốn tạo một lỗi lầm. Tại sao không tạo ra một

lỗi lầm và học hành? Một cái trí sợ hãi tìm kiếm uy quyền như một chỗ ẩn náu, và nơi nào có chỗ ẩn náu có sự tối tăm.

Người hỏi: (Không nghe rõ)

Krishnamurti: ‘Ông nói về tình yêu, và tôi không biết nó có nghĩa gì.’

Câu hỏi là như thế phải không? Đúng chứ, thưa bạn? Tình yêu có nghĩa gì đối với bạn, không phải như một ý tưởng, không phải như

một nguyên tắc, không phải như một lý thuyết, không phải như một niềm tin, không phải điều gì những quyển sách nói; nhưng bạn phải biết nó có nghĩa gì? Bạn lớn lên, lập gia đình, có con cái; bạn biết việc đó có nghĩa gì? Hay những người trẻ, những sinh viên, bạn biết nó có nghĩa gì?

Khán giả: Sống trong sự hợp nhất.

Krishnamurti: Đó là một ý tưởng, phải không? Các bạn có hợp nhất, thực sự? Hay nó chỉ là một ý tưởng, một lý tưởng, một lý thuyết, một mục đích, một nguyên tắc? Vì vậy hãy gạt đi tất cả việc đó, vì Chúa; hãy đối diện sự kiện. Hãy quan sát nó, tìm ra nó có nghĩa gì, không

phải nó nên là gì. Giống như một người đói cần thức ăn, không phải sự diễn tả về thức ăn. Nhưng bạn không đói; bạn được nuôi no nê bởi những từ ngữ và thế là bạn nói ‘hợp nhất’. Vì vậy chúng ta hãy tìm ra.

Tình yêu là gì? Bạn biết nó có nghĩa gì, bây giờ nó thực sự có nghĩa gì? Nó được kết hợp với tình dục và vui thú. Đúng chứ? Nó không là tình yêu Thượng đế, nhân loại, sự thật; tất cả điều đó đều vô nghĩa.

Đó chỉ là một lý thuyết, sống trong một thế giới ảo tưởng, mộng mơ, bí ẩn. Nhưng sự kiện, như hiện nay nó là trong thế giới này, là rằng khi bạn nhật lên bất kỳ tờ báo, bất kỳ quyển sách, nó nói về tình yêu, tình dục, và vui thú. Liệu bạn có thể đối diện sự kiện đó? Bạn quá kinh hãi. Bây giờ, nếu bạn đối diện sự kiện, vậy thì câu hỏi là: Tình yêu là vui thú hay sao? Khi bạn có vui thú, phải có sợ hãi theo cùng nó – rằng bạn có lẽ mất nó. Bạn nhận được vui thú trong niềm tin rằng có hay không có Thượng đế, và bạn bám chặt nó. Khi ai đó

chất vấn về niềm tin đó, bạn trở nên sợ hãi và thế là thù địch. Vì vậy, chắc chắn vui thú phải mang lại sợ hãi cùng nó. Đó là một sự kiện hiển nhiên. Vì vậy tình yêu là vui thú, sợ hãi, đau khổ, ghen tuông hay sao? Đừng nói không. Đây là điều gì bạn gọi là tình yêu. Nếu tình yêu không là tất cả điều đó, vậy thì bạn phải được tự do khỏi ghen tuông, ganh tị, sở hữu, thống trị. Vậy thì tình yêu sẽ ở đó; bạn sẽ không phải tìm kiếm nó. Nhưng chúng ta đã hoang phí năng lượng được gọi là tình yêu này qua vui thú. Vì vậy người ta phải hiểu rõ vui thú và hân hoan.

Hân hoan hay ngây ngất, là vui thú phải không? Vui thú luôn luôn có một động cơ, một nguyên nhân, một mục tiêu mà kích động một phản ứng. Luôn luôn có người mà tìm kiếm vui thú từ cái gì đó hay qua cái gì đó, qua một con người, chức vụ, tiền bạc, niềm tin, điều này hay điều kia. Nhưng hân hoan, ngây ngất phụ thuộc vào bất kỳ

việc gì? Nếu phụ thuộc, nó là vui thú. Vui thú có một tiếp tục trong thời gian được tạo ra bởi suy nghĩ. Nhưng hân hoan không là sản

phẩm của suy nghĩ. Nó không có nguyên nhân, và đó là lý do tại sao người ta phải, bằng không-từ ngữ, thâm nhập điều này để tìm ra, để

học hành. Và đó là cách mạng lớn nhất, không phải những cách mạng nhỏ nhoi tầm thường này, những cách mạng kinh tế hay xã hội. Cách mạng thực sự là cách mạng phía bên trong, thuộc tâm lý, để cho cái trí của bạn được tự do khỏi uy quyền, khỏi sợ hãi. Và khi bạn hiểu rõ hân hoan, khi có hân hoan, vậy thì bạn sẽ biết vui thú là gì. Cái nhỏ xíu hiện diện trong cái gì to lớn hơn, nhưng nếu bạn bám vào cái nhỏ xíu, cái to lớn hơn không có giá trị gì cho bạn.

Thưa bạn, tình yêu không là suy nghĩ, tình yêu không là ghen tuông.

Khi cái trí được tự do khỏi sợ hãi, khỏi sự đòi hỏi có an toàn vĩnh viễn này, được tự do khỏi tham vọng, tham lam, ganh tị, và những sự việc của cái trí mà nhét đầy quả tim, khi cái trí và quả tim được trống không khỏi những sự việc mà cái trí đã tạo ra qua suy nghĩ, vậy thì có tình yêu. Bạn không phải tìm kiếm nó, bạn không phải đi ra ngoài và nói rằng, 'Tôi phải được thương yêu' hay 'Tôi phải thương yêu.' Có tình yêu; nó không là tình yêu của bạn hay tình yêu của tôi. Và đó là vẻ đẹp và sự thánh thiện của tình yêu.

Người hỏi: Những định nghĩa quy định cái trí như thế nào?

Krishnamurti: Một định nghĩa quy định cái trí ? Một trong những sự

việc khó khăn nhất là được tự do khỏi từ ngữ, được tự do khỏi sự

diễn tả và ở lại cùng vật được diễn tả. Bởi vì, hầu hết mọi người thương yêu những định nghĩa, thương yêu những diễn tả, thương yêu những trao đổi bằng từ ngữ. Hãy nhìn kia, từ ngữ 'Thượng đế'

đã trói buộc bạn, bạn bị nô lệ bởi từ ngữ đó. Đó là tình trạng bị quy định của bạn và định nghĩa Thượng đế là gì của bạn. Và định nghĩa, diễn tả đó quy định cái trí của bạn. Vì vậy người ta phải được tự do khỏi từ ngữ, bởi vì từ ngữ không là sự việc. Từ ngữ 'cái cửa' không

là cái cửa. Vì vậy cái trí bị trói buộc trong một diễn tả, trong một định nghĩa, trong một công thức luôn luôn bị quy định.

Người hỏi: Tỉnh thức này mà ông nói— nó có nghĩa gì?

Krishnamurti: Trước hết, chúng ta hãy nói rằng tỉnh thức không là kết quả của một luyện tập. Luyện tập tỉnh thức có nghĩa quan sát, nhận biết được việc gì bạn đang làm, đang suy nghĩ. Vì vậy tỉnh thức phải không được luyện tập – chấm hết. Đó là việc đầu tiên. Bạn chấp nhận điều đó chứ?

Người hỏi: Vâng, thưa ông.

Krishnamurti: Tôi không nghĩ bạn chấp nhận, thưa bạn; tôi sẽ chỉ cho bạn. Có nhiều trường học khắp thế giới đang luyện tập tỉnh thức. Họ nói: ‘Hãy nhận biết được ngón chân của bạn ngọ nguậy, nhận biết được bạn đang suy nghĩ gì, nhận biết được bạn đi như thế nào, và vân vân; hãy canh chừng nó, canh chừng nó.’ Và điều đó được gọi là tỉnh thức. Nhưng chúng ta nói đó không là tỉnh thức; đó là bộ phận của nó nhưng không là tổng thể của nó.

Tỉnh thức có nghĩa gì? Nhận biết? Bạn nhận biết rằng tôi đang ngồi ở đây. Nếu bạn ý thức rằng tôi đang ngồi ở đây và rằng ‘cái tôi’ đang ngồi ở đây trên bục giảng là một hình ảnh mà bạn có về ông ta –

đanh tiếng rằng ông ta là một người vĩ đại hay một người dốt nát –

nó ngăn cản bạn không tỉnh thức. Vì vậy bạn không đang tỉnh thức khi có bất kỳ hình thức nào của sự hình thành-hình ảnh. Bất kỳ sự

can thiệp nào của suy nghĩ trong quan sát khước từ tỉnh thức. Bởi vì suy nghĩ là phản ứng của ký ức, suy nghĩ luôn luôn cũ kỹ, không bao giờ được tự do. Vì vậy khi suy nghĩ xuất hiện và nói rằng, ‘Bạn phải tỉnh thức’, lúc đó chính là suy nghĩ mà tỉnh thức, nhưng không có ý thức của đang tỉnh thức. Vì vậy khi tỉnh thức không là sản phẩm của

suy nghĩ, khi nó được tự do khỏi suy nghĩ, lúc đó chỉ có chú ý mà không có bất kỳ ép buộc, không có bất kỳ phương hướng. Khi bạn chú ý trọn vẹn cùng toàn thân tâm của bạn, cùng cái trí của bạn, quả

tim của bạn, bộ não của bạn, những dây thần kinh của bạn, lúc đó có tỉnh thức tổng thể mà trong đó không có sự phân chia như người quan sát và vật được quan sát, người tỉnh thức và vật anh ta sẽ tỉnh thức.

Ngày 27 tháng 11 năm 1969

VỀ HIỂU BIẾT VÀ ĐỐT NÁT

Nói chuyện lần thứ nhất tại Đại học Bombay 1969

Thuộc một khía cạnh, chúng ta vun đắp sự hiểu biết về thiên nhiên, về vật chất, khoa học, và vân vân; và có thể lại hoàn toàn lơ là một sự việc quan trọng nhất trong sống, đó là cấu trúc và bản chất của cái trí riêng của chúng ta. Chắc chắn, nó là sự đốt nát.

Gặp gỡ này được thực hiện cho những sinh viên, và tôi lại không thấy có bao nhiêu sinh viên hiện diện. Nhưng dẫu vậy, tôi hy vọng các bạn không phiền nếu người nói chú ý vào những sinh viên.

Người ta thường không hiểu tại sao người ta nhận được sự giáo dục. Liệu nó là để thâm lường hiểu biết thuộc những loại khác nhau đang xảy ra trên thế giới, hầu hết để cung cấp thông tin – thuộc

công nghệ, xã hội, và kinh tế? Chắc chắn, hiểu biết đó là cần thiết.

Và có thể hầu hết chúng ta, khi chúng ta đi đến cao đẳng hay đại học, đều hy vọng để chuẩn bị – dù từ ngữ đó có bất kỳ ý nghĩa gì –

cho tương lai sắp đến, cho cuộc sống mà người ta phải sống hàng ngày: kiếm được một việc làm, giữ gìn việc làm, và leo lên những nấc thang của thành công, nếu người ta có khả năng. Chắc chắn,

muốn có điều đó, hiểu biết thuộc khoa học, kinh tế, hay văn chương là cần thiết.

Vậy thì hiểu biết và dốt nát bắt đầu từ đâu? Người ta có lẽ có tất cả

hiểu biết công nghệ về thế giới, về nguyên tử, về cách chế tạo những máy tính phi thường, làm thế nào đi đến mặt trăng, và làm tất cả những việc phi thường mà con người đang thực hiện khắp thế

giới. Một tiến bộ thuộc công nghệ phi thường nhất, một cách mạng to tát, đang xảy ra ở đó, và tôi nghĩ hầu hết chúng ta đều nhận biết việc này. Chúng ta đang trở nên có thông tin nhiều hơn, càng ngày càng có thể gặp gỡ thế giới, gặp gỡ thiên nhiên và những cơn bão của nó, đi đến mặt trăng và ra xa khỏi đó. Cái trí có khả năng lạ

thường. Và người ta hỏi: Dốt nát là gì? Bạn biết hiểu biết là gì: đi đến cao đẳng, đại học, nếu bạn đủ may mắn, thu lượm tất cả hiểu biết sách vở và điều gì những giáo sư và những chuyên gia có thể

trao cho bạn trong bất kỳ phạm vi đó – xã hội, kinh tế, vật lý, sinh học, nhân loại học, và vân vân. Điều đó chúng ta gọi là hiểu biết.

Tiếp theo, dốt nát là gì? Rõ ràng, chúng ta là những người dốt nát, và vì vậy chúng ta phải thu lượm hiểu biết để gặp gỡ xã hội phức tạp lạ lùng này, để sống trong thế giới này. Vì vậy chúng ta nói,

‘Chúng ta phải có hiểu biết, không chỉ kiếm được một công việc tốt hơn nhưng còn cả sống trong thế giới hiện đại này.’ Điều đó là hiển nhiên, điều đó là như vậy. Tôi nghĩ hầu hết chúng ta sẽ đồng ý rằng điều này là cần thiết. Vậy thì, cái sự việc được gọi là dốt nát là gì?

Hay tìm hiểu dốt nát là gì không bao giờ có trong những cái trí của chúng ta? Chúng ta đã thu lượm hiểu biết, nhưng rõ ràng chúng ta đã không tìm hiểu toàn lãnh vực thuộc dốt nát của con người.

Dốt nát là gì? Liệu nó không là hoàn toàn xem thường, hoàn toàn bỏ

quên thế giới thuộc tâm lý, rất tinh tế, và phức tạp, hay sao? Và chắc chắn ở đó cũng vậy, chúng ta có hiểu biết nào đó được trao tặng bởi những chuyên gia, những người triết lý, những người tâm lý, những người phân tích và vân vân. Nhưng lại nữa, chúng ta đã thu lượm hiểu biết về chính chúng ta qua những người khác, qua Gita, qua Upanishads, Koran, Bible, Freuds, và Jungs. Họ đã chỉ

bảo cho con người anh ấy là gì. Điều đó vẫn còn là hiểu biết: được thông tin qua những người khác về chính chúng ta. Liệu hiểu biết này, hay liệu nó là dốt nát tổng thể, khi chúng ta vun đắp thông tin, khi chúng ta học hành từ những người khác về chúng ta là gì và chúng ta nên suy nghĩ như thế nào và chúng ta nên suy nghĩ cái gì?

Liệu nó không là chính bản thể của dốt nát khi chúng ta phụ thuộc vào những người khác cho tầm nhìn phía bên trong này, hiểu rõ phía bên trong, quan sát phía bên trong này về những tiến trình xảy ra? Phụ thuộc vào những người chuyên môn để chỉ bảo cho chúng ta phải suy nghĩ ra sao về chính chúng ta, và quan sát chúng ta qua đôi mắt của người triết lý, hay qua đôi mắt của người đạo sư, hay qua đôi mắt của bất kỳ những người lãnh đạo tôn giáo nào khắp thế

giới – đó không là dốt nát hay sao? Một mặt chúng ta vun đắp hiểu biết về thiên nhiên, về vật chất, khoa học, và vân vân, và mặt khác chúng ta lại hoàn toàn quên bằng một sự việc quan trọng nhất trong sống, mà là cấu trúc và bản chất của cái trí riêng của chúng ta. Chắc chắn, đó là dốt nát. Dù có lẽ chúng ta khôn ngoan bao nhiêu, dù chúng ta có những thông tin tốt và uyên bác về tất cả những sự kiện hiện nay, dù chúng ta tài giỏi thuộc công nghệ ra sao, khi chúng ta hoàn toàn bỏ quên điều gì đang xảy ra phía bên trong làn da, nó là một dạng của dốt nát tổng thể. Vì vậy, một mặt bạn có hiểu biết phi thường về một khía cạnh và mặt kia bạn lại dốt nát tuyệt đối về khía cạnh còn lại.

Và dốt nát này, không hiểu rõ về chính chúng ta này, đang tạo ra thảm họa trong thế giới, bất kể tất cả những trường đại học, dù chúng là những trường đại học cộng sản hay những trường đại học

tư bản hay những trường đại học trong quốc gia này. Sự bỏ quên hoàn toàn điều gì đang xảy ra phía bên trong, thuộc tâm lý này, và

sự phân chia này đang tạo ra thảm họa khôn lường; người ta thấy điều này nếu người ta quan sát, nếu người ta nhận biết được điều gì đang xảy ra trong thế giới. Những nổi loạn của sinh viên khắp thế

giới để có việc làm tốt hơn, để tạo ra cuộc sống chắc chắn hơn trong một thế giới quá dư thừa dân số và nơi mọi thứ đã trở thành không chắc chắn, không an toàn lạ kỳ; và bởi vì không thể giải quyết được nó, chúng ta nương dựa những người khác để được thông tin về chính chúng ta, để được hướng dẫn. Và đây là nơi xung đột, đau khổ bắt đầu, khi chúng ta phân chia thế giới thành bên ngoài và bên trong; khi chúng ta hoàn toàn tập trung vào bên ngoài và lại hoàn toàn bỏ bê bên trong; hay trao tất cả ý nghĩ của chúng ta vào bên trong và hoàn toàn không lưu tâm đến bên ngoài, đang tìm kiếm bản thể và không màng đến sự diễn tả của bản thể đó. Vì vậy chúng ta có hai thế giới này: bên ngoài và bên trong. Tương tự như vậy, chúng ta đã phân chia con người thành cái cao hơn, linh hồn, đại ngã, và cơ quan thuộc vật chất như hai trạng thái hay thực thể tách rời. Nhưng nếu người ta nhận biết, người ta thấy rằng chỉ có một liên hệ tương quan giữa cái trí và thân thể đang xảy ra liên tục – một trao đổi giữa thân thể và cái trí, và cái trí và thân thể. Vì vậy câu hỏi không phải là làm cách nào tạo ra một cách mạng bên ngoài. Đã có những cách mạng bên ngoài, mà đã không thay đổi con người gì cả: cách mạng Cộng sản, cách mạng Pháp, và những hình thức cách mạng khác mà đã cố tình hủy diệt hàng triệu con người để cưỡng bách con người tuân phục vào một khuôn mẫu. Tất cả chúng đã hoàn toàn thất bại.

Và chắc chắn chỉ có một cách mạng duy nhất, cách mạng bên trong này, mới gây ảnh hưởng bên ngoài. Không phải bên ngoài trước, rồi sau đó bên trong, hay bên trong trước và bên ngoài là thứ hai; nó là một chuyển động đồng nhất. Vì vậy người ta không thể đốt nát hay bỏ bê phía bên trong, bởi vì những đòi hỏi bên trong, những thôi thúc bên trong, những ham muốn, những động cơ, những thúc đẩy

bên trong, thay đổi bên ngoài – hình thức bên ngoài, diễn tả bên ngoài, luân lý bên ngoài. Vì vậy trong thâm nhập bên trong chúng ta không đang lơ là bên ngoài. Chúng ta chỉ đang nói rằng, nếu không có hiểu rõ bên trong, dù bạn có lẽ thay đổi bên ngoài nhiều bao

nhieu bởi những luật lệ mới, những cấu trúc xã hội mới, kinh tế mới, những quy định xã hội mới, bạn không thể giải quyết được vấn đề

của con người. Bạn có lẽ mang lại một chút trật tự hơn, trật tự đó rõ ràng sẽ bị hủy hoại bởi những đòi hỏi, tham lam, sợ hãi bên trong riêng của bạn. Vì vậy dù bạn thông thái ra sao, dù bạn có nhiều bằng cấp bao nhiêu, dốt nát là chất lượng của cái trí đó mà hoàn toàn không nhận biết được điều gì đang xảy ra bên trong làn da.

Không phải phụ thuộc người giáo sư nào đó, không phải phụ thuộc hệ thống triết học hay một đạo sư đặc biệt nào đó, nhưng tùy theo điều gì đang thực sự xảy ra, không phải dựa vào ‘cái gì nên là’

nhưng ‘cái gì là’. Vì vậy sự phân chia này đang xảy ra trong thế giới và sự bỏ bê hoàn toàn này về điều gì đang xảy ra bên trong tạo ra không chỉ thảm họa mà còn cả một biến dạng hoàn toàn của cái trí con người. Và tôi nghĩ rất quan trọng phải tìm hiểu việc đó. Tìm hiểu, không phải được chỉ bảo tìm hiểu cái gì, quan sát, không phải được chỉ bảo quan sát cái gì.

Trước hết, muốn tìm hiểu cần đến sự tự do. Nếu cái trí bị thành kiến, nếu nó bám chặt vào một niềm tin, giáo điều, hy vọng nào đó – và vì vậy thất vọng và sợ hãi – nó không được tự do để tìm hiểu. Một cái trí bị trói chặt vào một niềm tin nào đó – rằng có một linh hồn, một đại ngã, rằng không có đại ngã và vân vân – bị trói buộc vào một kết luận đặc biệt, thuộc tôn giáo hay không tôn giáo, Marxist hay Vedantist, không thể tìm hiểu. Vì vậy phải có tự do.

Bên trong, chúng ta không được tự do. Bạn có lẽ có tiền bạc, một công việc khiến cho bạn đi lại khắp thế giới – công việc đặc biệt của tôi là đi lại khắp thế giới – nhưng đó không là tự do. Tự do là học

hành, thâm nhập, khám phá, tìm ra. Và không thể thâm nhập, học hành nếu có sợ hãi, nếu có một đòi hỏi ép buộc hay một quy định cố

chấp. Vì vậy muốn tìm hiểu cần đến sự tự do. Ngược lại người khoa học không thể nhìn vào kính hiển vi và khám phá; anh ấy phải được tự do khỏi tất cả những giả thuyết. Nếu anh ấy nhìn những sự việc qua một kính hiển vi bằng một cái trí có một giả thuyết, anh ấy không thể thấy điều gì thực sự đang xảy ra. Vậy là muốn tìm hiểu

toàn thể giới này của chính chúng ta, sự tự do tuyệt đối là cần thiết, không phải sự tự do tương đối.

Vì vậy, chúng ta cần tìm hiểu tự do đó là gì mà sẽ giúp chúng ta quan sát – không phải quan sát cái gì, nhưng sự tự do để quan sát.

Nếu có bất kỳ hình thức nào của biến dạng, bất kỳ xuyên tạc, không chỉ trong đôi mắt vật chất nhưng cũng còn trong đôi mắt bên trong, trong cái trí, trong quả tim, lúc đó tìm hiểu không có ý nghĩa gì cả.

Không phải như thế sao? Nếu tôi nói, ‘Tôi là một người Ấn giáo’ và quan sát bằng tất cả những thành kiến, những mê tín, và tình trạng bị quy định của tôi, tôi không thể thấy. Tôi sẽ thấy. Tôi sẽ thấy điều gì tôi đã bị chỉ bảo hay bị quy định, chiếu rọi điều đó từ nền quá khứ của tôi, và thấy điều gì tôi nên thấy. Vì vậy tự do là phủ nhận bất kỳ biến dạng nào.

Tự do chỉ có thể khi không có sợ hãi. Sợ hãi ngăn cản người ta không nhìn. Nó giống như một cái trí sống trong bóng tối và đang tìm kiếm ánh sáng. Tự do là chuyển động đó của cái trí và quả tim khi không có sợ hãi thuộc bất kỳ loại nào. Đúng chứ? Vậy thì câu hỏi của chúng ta là: Liệu cái trí và bộ não và các cơ quan vật chất có thể được hoàn toàn tự do khỏi sợ hãi? Lúc này, cùng nhau chúng ta sẽ

tìm ra. Bạn sẽ không được chỉ bảo phải làm gì bởi người nói, để cho bạn ghi nhớ và sau đó áp dụng điều gì bạn đã học hành để loại bỏ

sợ hãi – đó là điều gì chúng ta đã và đang làm trong hàng triệu năm.

Chúng ta sẽ tìm ra cho chính chúng ta sợ hãi là gì, tìm hiểu nó, học hành tất cả về nó, thâm nhập nó, và thấy liệu cái trí có thể làm tự do chính nó hoàn toàn khỏi sợ hãi.

Có sợ hãi, sợ hãi của các cơ quan để tồn tại: sợ hãi thuộc thân thể

mà đòi hỏi thực phẩm, quần áo, và chỗ ở; sợ hãi mà nảy sinh khi bạn gặp con rắn hay nguy hiểm. Và có nhiều hình thức sợ hãi khác, một số mà chúng ta sẽ tìm hiểu trong chốc lát. Sự đòi hỏi có an toàn vật chất cho các cơ quan có thể tồn tại – nó là sợ hãi sao? Bạn hiểu rõ chứ? Khi bạn gặp một nguy hiểm thuộc vật chất và bạn phản ứng đến nó, nó là sợ hãi à? Khi bạn gặp một con rắn hay một con thú hoang nào đó và bạn phản ứng tức khắc, phản ứng đó được đặt nền

tảng trên sợ hãi? Làm ơn, chúng ta đang tìm hiểu. Người nói sẽ

không bảo cho bạn nó được đặt nền tảng trên cái gì; chúng ta đang học hành, chúng ta đang chuyển tải lẫn nhau. Cơ quan thân thể, cùng bộ não của nó, đã bị quy định trong hàng triệu năm để gặp gỡ

sự nguy hiểm. Khi bạn thấy một con rắn, có phản ứng tức khắc.

Phản ứng đó được đặt nền tảng trên sợ hãi hay trên thông minh?

Hãy tìm hiểu điều này cho chính bạn. Đừng chờ đợi một đáp án từ

người nói. Nếu bạn chờ đợi một đáp án, vậy thì bạn biến người nói thành một uy quyền, thành một giáo sư; và như chúng ta đang nói trong một trường đại học, người giáo sư trở thành uy quyền, và tôi hy vọng bạn sẽ không biến người nói thành một uy quyền, bởi vì uy quyền là sự khước từ tự do khi chúng ta đang thâm nhập. Vì vậy không có uy quyền, ít nhất đến mức độ mà chúng ta quan tâm. Và

đó là một hành động vĩ đại của hiểu rõ khi bạn gạt đi tất cả uy quyền với mục đích để tìm ra, để thâm nhập – cái trí của bạn được tự do rồi. Và thâm nhập toàn câu hỏi về uy quyền không phải điều gì chúng ta quan tâm vào lúc này. Nhưng trong tìm hiểu sợ hãi, chúng ta sẽ thấy sự liên quan của nó đến uy quyền.

Vì vậy chúng ta đang hỏi: Liệu do bởi sợ hãi mà khởi dậy hành động tức khắc khi bạn gặp nguy hiểm? Mặc dù ngay từ khởi đầu của thời gian những tế bào não và toàn cơ quan thân thể đã bị quy định để

phản ứng đến sự nguy hiểm, chắc chắn phản ứng không là sợ hãi nhưng là thông minh. Thông minh đòi hỏi rằng bạn phải tồn tại; nếu không, bạn sẽ đi và và quăng bạn vào gầm một xe buýt! Vì vậy thông minh là nhận biết được sự nguy hiểm và hiểm họa của bị hủy diệt, của không-tồn tại. Tôi biết điều này mở ra nhiều câu hỏi, nhưng chúng ta sẽ gặp gỡ những câu hỏi đó nếu chúng tabắt đầu hiểu rõ bản chất của sợ hãi.

Lúc này, chúng ta đang thâm nhập vào sợ hãi, không chỉ tại mức độ

ý thức mà còn tại những tầng sâu thẳm hơn của cái trí, không phải bằng cách theo sát những từ ngữ nhưng bằng cách quan sát những sợ hãi riêng của chúng ta. Nếu bạn là một sinh viên, bạn sợ hãi về

tương lai, rõ ràng như vậy. Trong một quốc gia dư thừa dân số như

thế này, có sự hoang mang về những việc làm, và vân vân. Vì vậy có sợ hãi, và khi có sợ hãi chúng ta không thể tìm hiểu – hoặc vào cấu trúc bên ngoài của xã hội hoặc vào lãnh vực tinh tế, phức tạp hơn nhiều của chính chúng ta. Vì vậy người ta phải hiểu rõ, học hành, nhận biết được toàn cấu trúc và bản chất của sợ hãi.

Sợ hãi là kháng cự, và kháng cự hàm ý sự phân chia. Và nơi nào có phân chia có không-an toàn, và vì vậy phải có sợ hãi. Chúng ta đang theo cùng nhau chứ? Chúng ta đã học hành cái gì đó mới mẻ, chúng ta đã khám phá cái gì đó mới mẻ: kháng cự đó có những hình thức khác nhau, như quốc tịch, như gia đình, như niềm tin của tôi và

niềm tin của bạn, quan điểm của tôi và quan điểm của bạn, thượng đế của tôi và thượng đế của bạn, cách suy nghĩ của tôi và cách suy nghĩ của bạn, trải nghiệm của tôi đối nghịch với trải nghiệm hay hiểu biết của bạn. Và bất kỳ kết luận nào là một kháng cự. Nơi nào có bất kỳ hình thức của kháng cự, chắc chắn nó phải tạo ra sợ hãi.

Vì vậy cái trí, trong quan sát, đang học hành về bản chất và cấu trúc của sợ hãi. Vì vậy, khi bạn đang học hành về sợ hãi, nó là đang học hành của bạn, không phải đang học hành của tôi đang trao tặng cho bạn. Bạn biết, một trong những việc kỳ lạ nhất trong sống là chúng ta muốn được chỉ bảo phải làm gì, chúng ta luôn luôn đang tìm kiếm ai đó để dẫn dắt chúng ta. Người nói không có gì để cống hiến, ông ta không có thông điệp nào để trao tặng cho bạn. Ông ta không đang chỉ bảo cho bạn phải làm gì hay đang gửi gắm cho bạn những lý tưởng mới, những triết lý mới, hay một bộ mới mẻ của những qui luật. Tất cả ông ta đang nói là, 'Hãy quan sát, hãy nhìn ngắm.' Và bạn không thể nhìn ngắm, quan sát, và lắng nghe nếu có sợ hãi.

Vì vậy có sợ hãi khi có bất kỳ hình thức nào của phân chia, và kháng cự. Khi bạn sử dụng từ ngữ 'chủ nghĩa quốc gia', bạn phân chia thế giới. Khi bạn tách rời chính bạn như một người Ấn giáo, một người Hồi giáo, một người Parsi, và mọi chuyện của nó, và người khác cũng làm tương tự như vậy, chắc chắn các bạn có những chiến tranh. Vì vậy bất kỳ hình thức nào của tách rời, loại trừ, rõ ràng sẽ tạo ra thảm họa và sợ hãi. Đúng chứ? Vì vậy sự kháng cự,

mà là dựng lên một bức tường quanh chính người ta, chắc chắn sẽ tạo ra sợ hãi.

Vậy thì sự thâm nhập kế tiếp là: Tại sao cái trí và những tế bào não kháng cự, phân chia như 'chúng tôi' và 'chúng nó' và vân vân? Tại sao? Tôi không biết chúng ta sẽ thâm nhập câu hỏi này như thế nào, bởi vì cái trí bị phân chia trong chính nó, như tầng ý thức bên ngoài và tầng ý thức bên trong, như truyền thống và hiểu biết mới mẻ, như

cái của tôi và cái của bạn. Và một phần, một mảnh, của cái trí nói,

‘Tôi phải tìm hiểu tại sao toàn phân chia và kháng cự này lại xảy ra.’

Kháng cự hiện diện vì chúng ta không muốn bị tổn thương; chúng ta mong muốn được an toàn. Và chính kháng cự đó tạo ra sợ hãi. Vì vậy cái trí, khi nhận ra điều này, chất vấn, ‘Tại sao tôi phân chia, tại sao tôi kháng cự?’ Bây giờ, phần nào của bộ não đang đặt ra câu hỏi này? Nó là một phần mà đã tự-tách rời chính nó hay là tổng thể

của thân tâm mà đang đặt ra câu hỏi? Bạn thấy sự khác biệt? Một mảnh của cái trí mà đã tự-tách rời chính nó khỏi sợ hãi nói, ‘Bây giờ

tôi đã hiểu rõ rằng sợ hãi hiện diện khi có bất kỳ hình thức nào của kháng cự.’ Cái phần riêng biệt đó đặt ra câu hỏi, ‘Tại sao tôi kháng cự?’ Đó không là câu hỏi sai lầm hay sao? Làm thế nào bạn có thể

trả lời một nghi vấn tổng thể, căn bản khi nghi vấn đó bị đặt ra bởi một mảnh nhỏ của cái trí? Đáp án của nó sẽ luôn luôn là từng phần và không đúng thực. Liệu một mảnh của cái trí có thể đặt ra một nghi vấn mà là tổng thể hay sao? Hay chính là một cái trí không-phân chia mới có thể đặt ra nghi vấn này?

Vậy là lúc này, sự thâm nhập không phải cái gì tạo ra sự kháng cự

nhưng liệu cái trí có thể thấy tổng thể của sợ hãi: sợ hãi của chết, sợ hãi của bị chi phối bởi một người khác, sợ hãi của không có an toàn, sợ hãi của mất đi cuộc sống của một người – bạn sẽ trả lời mỗi sợ hãi riêng của nó, bằng một trong những phân chia của cái trí, hay bạn sẽ đặt ra một nghi vấn tổng thể mà sẽ có đáp án tổng thể?

Vậy là lúc này, chúng ta sẽ tìm ra, thâm nhập, không phải vào sợ hãi nhưng vào bản chất của một cái trí không-phân chia, để cho khi nó đặt ra một nghi vấn sẽ có một đáp án tổng thể. Bạn nắm được chứ?

Lúc này, cái trí và quả tim mà không-phân chia, không-kháng cự và vì vậy không-sợ hãi, và vì vậy có thể thâm nhập vào sợ hãi, là gì?

Khi chúng ta nói ‘một mảnh của cái trí’, ‘một miếng’, ‘một phần’, điều đó có nghĩa gì? Bạn có khi nào quan sát cái trí riêng của bạn? Hãy quan sát nó, không sửa đổi nó, không nói nó đúng hay sai, nhưng chỉ quan sát nó? – làm thế nào có vô số những phân chia này trong chính người ta, vô số ham muốn, vô số vui thú, sợ hãi, đau khổ; và làm thế nào có sự theo đuổi vui thú và lẫn tránh đau khổ, sợ hãi.

Bạn có khi nào quan sát nó trong chính bạn? Nếu bạn đã quan sát, ai là người quan sát? Anh ấy không là một mảnh của bộ não, của cái trí, đang quan sát? Đó là, một phần, một mảnh, đang quan sát những mảnh khác, những phần bị vỡ vụn khác. Điều này thực sự

thú vị. Nếu một mảnh đang quan sát mảnh còn lại, đáp án của nó sẽ

luôn luôn là từng phần, và thế là sự kháng cự không bao giờ có thể

được giải đáp. Và vì vậy sợ hãi không bao giờ có thể biến mất. Vì vậy câu hỏi của chúng ta là: Cái trí nhìn ngắm, quan sát như thế

nào? Nó quan sát như một phần, một mảnh, hay tổng thể của cái trí đang quan sát?

Lúc này, chúng ta đang tìm hiểu liệu cái trí có thể quan sát mà không có bất kỳ mảnh vỡ nào, không có người quan sát đang tham gia.

Liệu có một quan sát mà không có miếng, mảnh, đang hành động?

Mà là, quan sát không có người quan sát. Người quan sát là mảnh, quá khứ. Khi bạn quan sát cái micro này, hay nghìn ngăm hoàng hôn, cây dừa, hay người vợ của bạn, bạn đang nhìn ngắm qua quá khứ, quá khứ là hiểu biết, thông tin, trải nghiệm, mà cốt lõi là một mảnh. Và chắc chắn quá khứ phải tạo ra sự kháng cự. Bởi vì bạn đã có sợ hãi, bạn đã có vui thú, bạn nói rằng, ‘Chúa ơi, liệu ngày mai tôi sẽ có nhiều đau khổ hơn nữa?’ ‘Liệu, ngày mai tôi sẽ có nhiều vui thú hơn nữa?’ Vì vậy quá khứ là người quan sát, là mảnh vỡ. Và cái trí hỏi, ‘Liệu có thể có sự quan sát mà không có người quan sát?’

Đây thực sự là một nghi vấn quan trọng lạ thường. Bởi vì nếu đáp án là đúng thực, vậy thì bạn đã phá vỡ toàn cấu trúc của nỗ lực, của đấu tranh, của xung đột, và thế là của bạo lực.

Vì vậy muốn tìm ra, người ta phải quan sát cách thấy của người ta trong sống hàng ngày như thế nào: cái nhìn của bạn đến cái cây, đến người vợ hay người chồng của bạn, đến vị giáo sư của bạn, đến tương lai. Và liệu bạn có thể thấy mà không có người quan sát?

Bởi vì khi có một người quan sát, anh ấy tạo tác không gian và thời gian, mà là một kháng cự. Vì vậy chính bản thể của xung đột là sự

phân chia này giữa người quan sát và vật được quan sát. Và đó là tình trạng bị quy định của chúng ta. Chúng ta đã được nuôi dưỡng như thế từ thời niên thiếu. Đó đã là tình trạng bị quy định của chúng ta trong hàng ngàn năm – cái tôi cao hơn và cái tôi thấp hơn, đại ngã và vật chất, Thượng đế và quỷ dữ, tốt lành và xấu xa, luân lý xã hội và vô-luân lý của nó, và vân vân. Vì vậy, liệu ‘Cái tôi’, đó là quả

tim, cái trí, những tế bào não, những cơ quan vật chất có thể tự-

quan sát mà không chiếu rọi những hàm ý, những liên tưởng của quá khứ?

Bạn biết, những người sử dụng thuốc men, đặc biệt loại thuốc LSD, đã bảo với chúng tôi rằng khi họ sử dụng dạng đặc biệt của chất hóa học này, không gian giữa người quan sát và vật được quan sát biến mất. Và vì vậy có một liên hệ tức khắc, một tiếp xúc tức khắc, một tiếp xúc trực tiếp, một liên hệ trực tiếp. Bạn thấy những vật như thể

bạn chưa bao giờ thấy bất kỳ thứ gì trước kia trong sống của bạn.

Tôi biết một người dùng thuốc này và đi đến viện bảo tàng quan sát những bức tranh ở đó. Và những màu sắc và những nét cân đối, chiều sâu, những chuyển màu và ánh sáng anh ấy thấy là cái gì đó không thể tin được. Và việc đó bị gây ra bởi phản ứng hóa học; thế

là, bạn lệ thuộc vào thuốc men và bạn phải sử dụng nó nhiều thêm nữa, giống như một người nghiện rượu. Bạn phải luôn luôn sử dụng nó để thấy những tuyệt vời của thế giới.

Bây giờ, điều gì chúng ta đang nói là: nếu không có thuốc men, nếu không có qui trình hóa học – mà cũng xảy ra khi bạn nhin đói, làm cho thân thể của bạn nhạy cảm lạ thường – nếu không làm bất kỳ

trò ma mãnh này, liệu bạn có thể thấy, quan sát mà không có người quan sát? Vậy thì bạn sẽ thấy điều lạ thường nhất đang xảy ra, điều nào đó khác biệt lạ thường với điều gì xảy ra qua thuốc men. Bởi vì

lúc đó nó không là một việc bị thôi thúc, không là một việc được vun quén, nhưng một thực tế, trải nghiệm được. Điều đó có nghĩa không có sự tách rời của thời gian và khoảng cách và, vì vậy, không có nỗ

lực. Lúc đó sống là cái gì đó hoàn toàn khác hẳn. Nếu bạn tạo ra một lỗi lầm, bạn sửa chữa ngay tức khắc. Nếu có chút ít xung đột, bạn quan sát nó và loại bỏ nó; có một loại bỏ của nó qua sự quan sát, bởi vì không có người quan sát. Vì vậy có hành động tức khắc.

Thế là, cái trí quan sát sợ hãi mà không có người quan sát. Chỉ đến lúc đó bạn có thể đặt ra nghi vấn tổng thể. Và đáp án tổng thể, chắc chắn, là, ‘Không có sợ hãi’, mà không là một kết luận hợp lý nhưng một sự kiện thực sự. Hãy quan sát, thưa các bạn, người ta sợ chết.

Tôi không biết tại sao, nhưng người ta là như thế. Lúc này, làm thế

nào bạn sẽ trả lời nghi vấn đó? Làm ơn, hãy quan sát nó, hãy thâm nhập nó một cách tự do, không đang hỏi rằng liệu có đầu thai hay một linh hồn vĩnh viễn và mọi chuyện như thế. Đó là tất cả những trả

lời lỗi thời, truyền thống và thực sự không giải đáp bất kỳ vấn đề nào cả. Bởi vì nếu bạn thực sự tin vào luân hồi, nó có nghĩa rằng lúc này bạn phải sống tại tốt đỉnh; nếu không bạn phải trả lại cho nó vào đời sau. Đúng chứ? Và bạn không sống; bạn tin vào luân hồi và vẫn vậy bạn sống theo cái cách cũ kỹ. Vì vậy, niềm tin đó không có giá trị gì

cả. Điều gì có giá trị là đang sống của bạn, không phải điều gì xảy ra ngày mai.

Bây giờ, người ta sợ hãi chết. Bạn biết chết, sự kết thúc của các cơ

quan thân thể, chết của tất cả điều gì bạn đã ấp ủ, đã giữ gìn quý báu; bạn biết điều gì được hàm ý bởi chết. Lúc này, làm thế nào cái trí nhìn vào vấn đề này? Cái trí kháng cự nó? Cái trí sợ hãi nó? Liệu có một hy vọng trong một ý tưởng luân hồi hay một cuộc đời tương lai, hay ngồi bên cạnh Thượng đế trong một đám mây, và mọi chuyện như thế? Hay cái trí quan sát mà không có người quan sát?

Bạn đang theo kịp điều này chứ? Nếu bạn quan sát mà không có người quan sát, liệu có chết hay không? Có chết các cơ quan thân thể. Nhưng lúc đó liệu có một sự việc được gọi là chết mà đã chi phối sống của chúng ta như thế? Hãy tìm ra, không phải qua thuốc men, nhưng qua sự quan sát tổng thể cấu trúc của sợ hãi; hãy tìm

ra sự quan sát là gì, sợ hãi là gì, kháng cự là gì, nhận biết được sự

kháng cự, nhận biết được không chỉ những sợ hãi tầng bên ngoài mà cũng còn cả những sợ hãi tầng bên trong. Nhưng chúng ta không có đủ thời gian để tìm hiểu vấn đề đó lúc này.

Vì vậy chúng ta quay trở lại câu hỏi căn bản: Dốt nát là gì? Dốt nát là không nhận biết được toàn cấu trúc và bản chất của cái trí, bộ

não, và tất cả chuyển động của nó; đó chính là bản thể của dốt nát.

Bạn học hành từ những quyển sách, từ những giáo sư của bạn, đậu những kỳ thi, có một vài mảnh bằng và có một việc làm – đó không là gì cả. Nó cần thiết trong thế giới điên cuồng này, nhưng hoàn toàn không nhận biết được chuyển động lạ thường, vẻ đẹp, sự tinh tế, sự

mau lẹ của tất cả chuyển động bên trong đó, không ý thức được, không tỉnh thức được nó, không chỉ là dốt nát, nhưng nó còn tạo ra sự hủy hoại riêng của nó.

Có lẽ, nếu bạn không chán nản hay mệt mỏi, bạn muốn đặt ra những câu hỏi. Nhưng trước khi bạn đặt những câu hỏi, hãy tìm ra tại sao bạn đặt ra chúng, bởi vì nếu bạn có thể trả lời ‘tại sao’, vì lý do gì bạn đang hỏi, bạn sẽ tìm ra đáp án cho chính bạn. Chúng ta đặt ra một câu hỏi cho ai đó để chỉ bảo cho chúng ta đáp án, và hoặc đồng ý hoặc không-đồng ý với đáp án đó. Vì vậy lúc đó bạn thực sự không đặt ra một câu hỏi gì cả; bạn chỉ đang công hiến một quan điểm trong hình thức một câu hỏi. Và quan điểm không là sự

thật. Theo lý luận, quan điểm không thể hiện sự thật là gì. Vì vậy nếu bạn tìm hiểu toàn nghi vấn của đặt ra những câu hỏi, nó là một sự việc lạ thường. Tại sao chúng ta đặt ra một câu hỏi? Ai sẽ trả lời?

Và khi bạn nghe đáp án liệu bạn có thể hiểu rõ nó? Hay bạn muốn có đáp án tùy theo tình trạng bị quy định của bạn, tùy theo ưa thích và không-ưa thích của bạn? Đó là, khi bạn nghe đáp án, liệu bạn diễn giải nó tùy theo những đòi hỏi và những ham muốn đặc biệt của bạn? Hay bạn đang lắng nghe một cách tự do. Nếu bạn đang lắng nghe một cách tự do và nếu bạn đặt câu hỏi một cách tự do, vậy thì có một vẻ đẹp trong đáp án. Vậy thì, bạn có muốn đưa ra bất kỳ câu hỏi nào hay không?

Người hỏi: Có một vật như là linh hồn hay không?

Krishnamurti: Có một vật như là linh hồn, s-o-u-l linh hồn? Hay s-o-l-e một mình? (Tiếng cười) Có cái gì đó tách khỏi thân thể, khỏi bộ

não, khỏi suy nghĩ, cái gì đó không thời gian, cái gì đó không bị trói buộc trong lãnh vực của thời gian, không hướng về thời gian? Đúng chứ? Đó là điều gì chúng ta thường thường có ý qua từ ngữ ‘linh hồn’. Bây giờ, chúng ta sẽ tìm hiểu ý nghĩa của từ ngữ đó, sự thật đằng sau từ ngữ. Làm thế nào bạn biết rằng linh hồn có tồn tại? Bạn đã được dạy dỗ, phải không? Bạn đã bị quy định – giống như người cộng sản bị quy định để không tin một linh hồn. Bạn bị quy định để

tin tưởng một linh hồn, đại ngã, cái tôi siêu việt, vân vân, vân vân, và một người khác bị quy định để không tin tưởng tất cả điều này. Lúc

này, chúng ta sẽ tìm ra sự thật của vấn đề. Liệu có cái gì đó vĩnh cửu trong chúng ta? Vĩnh cửu có nghĩa không thời gian, cái gì đó không thể bị tác động bởi suy nghĩ – bởi vì suy nghĩ là thời gian, suy nghĩ là quá khứ. Nhưng nếu bạn nghĩ rằng có một linh hồn, bạn đã tạo ra nó trong thời gian, và nếu suy nghĩ có thể mang nó vào trong phạm vi của nó, vậy thì nó là bộ phận của suy nghĩ. Thế là, linh hồn không vĩnh cửu; nó là bộ phận của suy nghĩ, và bởi vì đã tạo ra ý tưởng về linh hồn này như cái gì đó vĩnh cửu, suy nghĩ có sự an toàn trong đó.

Vì vậy câu hỏi là: Liệu có cái gì đó vĩnh cửu mà không bị đặt vào chung bởi suy nghĩ, suy nghĩ là trải nghiệm, lặp lại, thói quen, truyền thống, tình trạng bị quy định? Liệu có cái gì đó vượt khỏi thời gian, vượt khỏi tất cả đo lường của suy nghĩ? Bây giờ, muốn tìm ra điều đó – không phải như một niềm tin hay bằng cách lặp lại điều gì Shankara hay Buddha hay người nào đó đã nói – muốn thực sự tìm ra điều đó, suy nghĩ phải hoàn toàn không còn, suy nghĩ là người quan sát. Vì vậy nếu bạn quan sát mà không có thời gian, bạn có toàn vũ trụ trong hai mắt của bạn, trong quả tim của bạn.

Người hỏi: Sau cái chết của nó, liệu thực thể ‘cái tôi’, mà cố gắng vô vàn để tích lũy, sở hữu, và thành tựu qua sự tồn tại của nó, và trong tiến trình sống nó trải nghiệm những dòng chảy lần lượt của hạnh

phúc và đau khổ, liệu cái tôi đó có tiếp tục tồn tại qua sự vĩnh cửu, miễn là thực thể cái tôi còn ao ước tiếp tục trong cùng hình thức này hay trong bất kỳ hình thức nào khác?

Krishnamurti: Chỉ lắng nghe rất cẩn thận. Câu hỏi này được đặt ra bởi một sinh viên và nó nói về chết, về ‘cái tôi’. Nó không nói về

sống có nghĩa gì, sống hạnh phúc, sáng tạo, cùng hân hoan vô cùng trong thế giới. Đây là một câu hỏi kiểu mẫu của Ấn độ. Ở Châu Âu và Mỹ họ không đặt ra một câu hỏi như thế. Họ đặt ra những loại câu hỏi khác. Trong quốc gia này, bởi vì chúng ta nghĩ chúng ta là những người tôn giáo, chúng ta đặt ra những câu hỏi này, mà có

nghĩa rằng chúng ta đã tách rời tôn giáo khỏi sống, khỏi đang sống hàng ngày. Vì vậy người hỏi đang muốn biết: ‘Cái tôi’ này là gì, và khi thân thể chết đi, liệu cái tôi vẫn còn sống trong một hình dạng khác hay trong cùng hình dạng này, và ‘cái tôi’ đó có một tiếp tục hay không?

Bây giờ rõ ràng rằng từ câu hỏi, ‘cái tôi’ được coi như một vật vĩnh cửu, cái gì đó không thể bị hủy diệt. Liệu có bất kỳ cái gì trong sống mà không thể bị hủy diệt? Liệu có bất kỳ cái gì trong sống mà vĩnh cửu? ‘Cái tôi’ của bạn vĩnh cửu hay sao? Bạn muốn nó được như

thế, nhưng nó vĩnh cửu hay sao? Làm ơn hãy tìm hiểu. ‘Cái tôi’ này là gì? Nó không là một mớ của những kỷ niệm: những trải nghiệm của tôi, ngôi nhà của tôi, đồ đạc của tôi, sự nhận dạng cùng người vợ của tôi, con cái của tôi, đồ đạc của tôi, tài khoản ngân hàng của tôi, hay cùng một nghề nghiệp đặc biệt, một khả năng đặc biệt, hay sao? ‘Cái tôi’ mà giận dữ, ghen tuông, đố kỵ, chiếm hữu, thống trị, hung hăng – ‘Cái tôi’ đó vĩnh cửu hay sao? Nó là một ký ức, bạn hiểu chứ? Và ký ức là vĩnh cửu hay sao? Người ta muốn nghĩ rằng

‘cái tôi’ là vĩnh cửu bởi vì, lại nữa, trong đó có sự an toàn rằng ít nhất ‘cái tôi’ vẫn tiếp tục, bất kể các cơ quan thân thể. Và vì thế

chúng ta bám vào điều đó. Bạn có lẽ không gọi nó là ‘cái tôi’. Bạn có lẽ gọi nó là cái đại ngã, linh hồn, cái tôi cao hơn, cho nó vô số danh tánh, nhưng nó được sinh ra cùng khuynh hướng, cùng động cơ để

có cái gì đó vĩnh cửu trong thế giới không vĩnh cửu này. Và khi người ta quan sát một cách tự do, người ta thấy rằng không có sự

việc như ‘cái tôi’ như là một thực thể vĩnh cửu. Vậy thì người ta có lẽ

hỏi: ‘Nếu không có gì vĩnh cửu, tại sao lại vun đắp bất kỳ đạo đức nào? Làm việc đó có ý nghĩa gì? Tất cả trải nghiệm này là gì?’

Muốn tìm ra sự thật của vấn đề, thưa bạn, bạn phải tìm hiểu toàn vấn đề này của cái gì đang suy nghĩ, tìm hiểu liệu suy nghĩ, được

gắn kết với ‘cái tôi’ – đồ đạc của tôi, trải nghiệm của tôi, vui thú của tôi, sợ hãi của tôi – có bất kỳ vĩnh cửu nào hay không. Chắc chắn nó không-vĩnh cửu. Cái gì có, nếu người ta có thể sử dụng từ ngữ ‘vĩnh cửu’, là chuyển động của sự sống. Chuyển động – không phải chuyển động của bạn và chuyển động của tôi, chỉ vẻ đẹp của chuyển động. Và chuyển động cùng chuyển động đó, không người quan sát, là nhận biết được cái gì đó thuộc một kích thước hoàn toàn khác hẳn.

Bạn biết không, thưa bạn, thiên định là một trong những sự việc quan trọng nhất trong sống. Thiên định là một sự việc tuyệt vời.

Muốn hiểu rõ thiên định là gì bạn phải hiểu rõ người thiên định.

Người thiên định là thiên định và không còn gì nữa. Và nếu bạn hiểu rõ người thiên định, bạn đã hiểu rõ sự khởi đầu tổng thể và sự kết thúc của sống.

Ngày 19 tháng mười hai năm 1969

HAI CÂU HỎI TÔI SẼ ĐẶT RA NẾU TÔI LÀ MỘT SINH VIÊN

Nói chuyện lần thứ hai tại Bombay University năm 1969

. . . người ta nên hỏi làm thế nào để sống một cuộc sống có ý nghĩa sâu sắc, một cuộc sống không chỉ kiếm được một ngôi nhà, một gia đình, và mọi chuyện như thế, nhưng cũng còn tìm ra liệu có cái gì đó còn to tát hơn sự tồn tại thuần túy.

Nếu bạn là một sinh viên tại một trường đại học, đang đối diện cuộc sống và những hàm ý của sự tồn tại, tôi không hiểu bạn sẽ đặt ra câu hỏi gì đây. Tôi nghĩ rằng người ta sẽ muốn biết làm thế nào để

sống một cuộc sống mà có ý nghĩa sâu sắc, một cuộc sống không chỉ kiếm được một ngôi nhà, một gia đình, và mọi chuyện còn lại của nó, nhưng cũng còn tìm ra liệu có cái gì đó còn to tát hơn sự tồn tại

thuần túy. Tôi nghĩ rằng đây là hai câu hỏi mà tôi sẽ đặt ra nếu tôi là một sinh viên: làm thế nào sống trong thế giới này cùng thông minh,

sống một cuộc sống trong đó có hạnh phúc lớn lao, một cuộc sống mà người ta có thể sống đẹp đẽ cùng sự hiểu rõ vô hạn; và cũng vậy làm thế nào tìm ra liệu có cái gì đó to tát hơn những hạnh phúc, những vui thú hời hợt, và vân vân. Tôi nghĩ đó là điều gì người ta sẽ

hỏi. Liệu chúng ta có thể bắt đầu từ đó?

Nếu bạn là một sinh viên vừa rời trường đại học, đang đối diện xã hội rất phức tạp này, đòi hỏi của bạn sẽ là gì? Bạn sẽ muốn một cuộc sống trọn vẹn, một cuộc sống phong phú, một cuộc sống có thể sống tự do, cùng hân hoan và vẻ đẹp lớn lao, mà không có bất kỳ mâu thuẫn. Và cũng vậy tôi hoàn toàn chắc chắn bạn sẽ muốn biết hay cố gắng tìm ra liệu có cái gì đó thâm sâu nhiều hơn. Nếu chúng ta bắt đầu với những câu hỏi đó, tôi thắc mắc làm thế nào chúng ta, dù chúng ta tùy thuộc vào bất kỳ thể hệ nào, trẻ hay già, sẽ trả lời, đáp án của chúng ta sẽ là gì.

Người ta thấy sống là gì, sự tồn tại mỗi ngày, cùng tất cả những xung đột, đau khổ, mâu thuẫn, đấu tranh vô tận từ khoảnh khắc chúng ta được sinh ra cho đến khi chúng ta chết, đấu tranh liên tục đang xảy ra bên trong và bên ngoài, một sống bị hành hạ, ranh ma, đạo đức giả, một hiện hữu mà chẳng có bao nhiêu ý nghĩa trong chính nó, nhưng đối với sống đó chúng ta lại cố gắng cho nó một giải thích nào đó thuộc trí năng. Khi thấy tất cả việc đó không chỉ

trong thế hệ quá khứ mà còn trong những thế hệ sắp tới và đang tìm kiếm cái gì đó vượt khỏi sự đo lường của suy nghĩ, và không bị trói buộc trong bộ máy của xã hội hay văn hóa, liệu người ta có thể làm tự do chính người ta khỏi tất cả rối rắm này và sống một cuộc sống rất đơn giản? Nếu tôi là một sinh viên tôi nghĩ rằng tôi sẽ đặt ra câu hỏi đó: làm thế nào để sống một cuộc sống đơn giản, không có xung đột nào, làm thế nào để sống trọn vẹn, phong phú, tổng thể, không

có bất kỳ mâu thuẫn nào, để cho sống không trở thành một bãi chiến trường. Sau đó tôi sẽ hỏi: liệu có cái gì đó vượt khỏi tất cả điều này?

Cái gì đó mà con người trong quá khứ đã luôn luôn tìm kiếm? Không phải để được chỉ bảo, không phải như một lý thuyết, không phải như

những lý tưởng phỏng đoán và vân vân, nhưng thực sự. Tôi sẽ

muốn tìm ra điều đó, thực sự, trong ngay sống hàng ngày, không

phải như một ý tưởng, không phải như một tẩu thoát, không phải như cái gì đó mà bạn sẽ nhận được như một phần thưởng. Tối nay chúng ta sẽ nói về điều đó.

Trước hết, chúng ta có ý gì qua từ ngữ một cuộc sống đơn giản?

Thông thường câu trả lời tức khắc là bạn phải có một ít đồ vật, một hay hai bữa ăn một ngày. Nhưng đó chỉ là một thể hiện bên ngoài của tánh đơn giản trong khi bạn đang sôi sục phía bên trong, đấu tranh, bất hạnh, đau khổ, bị trói buộc trong những cá tánh đặc biệt của bạn, tình trạng bị quy định đặc biệt của bạn, buông trôi đối với những ham muốn của bạn, tình dục hay điều gì khác. Đó là tình trạng thực sự: chúng ta muốn sống đơn giản bên ngoài nhưng bên trong chúng ta lại phức tạp vô cùng. Vì vậy đơn giản bắt đầu từ

đâu? Ở bên ngoài hay ở bên trong? Liệu người ta có thể tạo ra trong chính người ta sự đơn giản vô cùng trong thế giới tâm lý, trong thế

giới bên trong làn da? Bởi vì nếu có đơn giản bên trong đó, chắc chắn sẽ có đơn giản bên ngoài. Bạn có lẽ có một mảnh vải hay mười mảnh vải. Lúc đó sự đơn giản bên ngoài không là một phô diễn để phơi bày rằng người ta sống đơn giản.

Vì vậy, người ta có thể làm gì để sống một cuộc sống đơn giản trong đó có tự do hoàn toàn, không có bất kỳ mâu thuẫn, không có trải qua tất cả những trận chiến của cái gì nên là, cái gì đã là, và cái gì sẽ là? Bây giờ, liệu điều đó có thể được? Bởi vì rõ ràng rằng chúng

ta tạo ra sự hỗn loạn và đau khổ cho bất kỳ vấn đề gì chúng ta tiếp xúc. Trong những liên hệ của chúng ta có xung đột, đau khổ, với mỗi người đều tự thể hiện cho chính anh ấy, và vân vân. Thấy tất cả việc đó trong cuộc sống hàng ngày, liệu có thể sống một cuộc sống hoàn toàn rõ ràng bên trong, không có bất kỳ biến dạng, không có bất kỳ

mâu thuẫn? Bởi vì bất kỳ hình thức nào của mâu thuẫn có nghĩa xung đột, đấu tranh. Người ta có thể sống một cuộc sống như thế

hay không? Và làm thế nào nó xảy ra? Chúng ta có thể nói về điều đó chứ? Liệu nó gây hứng thú các bạn?

Hãy theo dõi, người nói có thể trình bày về nó, nhưng khi lắng nghe ông ta bạn phải tham gia trong nó, bạn phải chia sẻ nó, không phải

chỉ ngồi đó và trao đổi một vài từ ngữ hay ý tưởng. Đây không là công việc của một người; nó là một tìm hiểu lẫn nhau, một chuyến hành trình chung, một thâm nhập cùng nhau. Vì vậy không có uy quyền. Mặc dù người nói ngồi trên bục giảng, nó không cho ông ta bất kỳ uy quyền nào. Chúng ta đang cùng nhau đi; vì vậy, chúng ta đang cùng nhau học hành, cùng nhau quan sát, cùng nhau thâm nhập, lắng nghe lẫn nhau, để cho chúng ta luôn luôn cùng nhau chuyển động, trong từng bước một; bạn không đi trước tôi, tôi cũng không đi trước bạn. Chúng ta sẽ thâm nhập, tìm ra, làm thế nào chúng ta có thể sống một cuộc sống trọn vẹn trong thế giới quá phức tạp này. Và như những con người, chúng ta là kết quả của văn hóa, xã hội, kinh tế, khí hậu, thực phẩm chúng ta ăn, truyền thống, vô số những đặc điểm và khuynh hướng – chúng ta là tất cả điều đó. Liệu tất cả điều đó có thể được xóa sạch để cho chúng ta thực sự là khởi nguồn?

Vì vậy, muốn tìm hiểu nó, bạn và tôi phải dạo bộ cùng nhau, bạn và tôi phải có cùng đam mê, cùng mãnh liệt. Nếu bạn không có mãnh liệt, không có đam mê, để tìm ra, bạn không thể thực hiện chuyến hành trình. Lúc đó bạn chỉ vì hiếu kỳ, tò mò, như một người quan sát đang nhìn vào phía bên trong; vậy thì bạn không có đam mê để tìm

ra. Và muốn tìm ra, dù trong lãnh vực khoa học hay bất kỳ lãnh vực nào khác, bạn phải có đam mê, mãnh liệt. Nếu bạn không có nó, làm thế nào bạn nhận được nó? Không ai có thể trao nó cho bạn; không hệ thống, không triết lý, không phương pháp nào sẽ cho bạn sự đam mê lạ thường để tìm ra này. Bạn sẽ có nó ngay khoảnh khắc bạn thấy sự quan trọng của nó. Khoảnh khắc bạn thực sự đói, bạn sẽ

tìm được thức ăn. Vì vậy, muốn thực hiện một chuyến hành trình thuộc loại này bên trong, bạn phải có sinh lực, năng lượng, và đam mê lạ thường. Và cái đó đến khi bạn thấy được sự quan trọng của nó – và không còn gì khác nữa. Khi bạn thấy sự cần thiết, sự khẩn cấp, sự quan trọng của nó, bạn sẽ có nó.

Vì vậy, câu hỏi là: Tại sao đầu tiên người ta phải có nó? Bởi vì nếu không có nó bạn không thể thực hiện bất kỳ chuyến hành trình nào, dù thuộc lãnh vực khoa học hay kinh tế hay trong lãnh vực của bên trong, của những chiều sâu của người ta. Vì vậy bạn phải có cái đó.

Tiếp theo người ta hỏi: Làm thế nào người ta có được động cơ cho sự thâm nhập liên tục, bền bỉ này? Muốn có cái đó, bạn cần năng lượng. Làm thế nào có được năng lượng?

Tôi không hiểu bạn sẽ trả lời ra sao nếu bạn được yêu cầu. Bạn biết không, mọi thứ chúng ta làm đều cần đến năng lượng: đến đây, ngồi, lắng nghe, suy nghĩ; mọi thứ đều cần năng lượng. Hoặc năng lượng đó đã bị biến dạng bởi xã hội, bởi những ham muốn riêng của bạn, bởi những khuynh hướng riêng của bạn, hoặc nó được trao tự

do để trôi chảy. Và muốn cho phép nó trôi chảy trọn vẹn, tự do, phải không có kháng cự, không có cản trở. Và chúng ta đầy những cản trở, những kháng cự: ‘Chúng ta phải làm việc này’, ‘Chúng ta không được làm việc này.’ ‘Chúng ta phải suy nghĩ theo cách này’, ‘Chúng ta không được suy nghĩ theo cách kia.’ Chúng ta có vô số những nguyên tắc, những lý tưởng, những truyền thống mà luôn luôn ngăn cản chúng ta. Vì vậy, liệu người ta có thể nhận biết được những cản

trở này, những kháng cự này, và bằng cách quan sát chúng, được tự do khỏi chúng và không tạo ra những kháng cự khác?

Vậy là chúng ta đến được câu hỏi: Làm thế nào người ta quan sát?

Bạn biết chúng ta có ý gì qua từ ngữ kháng cự? Một quan điểm là một kháng cự. Bạn có một quan điểm về một sự việc và một người khác có một quan điểm khác về cùng sự việc. Mỗi người hình thành một kháng cự chống lại một người khác, và vì vậy chúng ta sống một cuộc sống của kháng cự liên tục. Làm ơn quan sát điều này trong chính bạn. Thấy những kháng cự của bạn là gì, bạn kháng cự

như thế nào. Và nhận biết được kháng cự đó, hoàn toàn được tự do khỏi nó để giải thoát năng lượng, bởi vì khoảnh khắc bạn ngăn chặn năng lượng qua kháng cự, rõ ràng nó phải tạo ra xung đột. Trước tiên, người ta phải nhận biết được những kháng cự người ta có, và sau đó học hành làm cách nào quan sát để cho chúng tan biến mà không tạo ra những kháng cự khác.

Nếu bạn có một công thức, một kết luận, đó là một kháng cự. Nếu bạn nói rằng có Thượng đế hay không có Thượng đế, nó là một

hình thức của kháng cự. Bạn thực sự không biết, nhưng bạn đã được nuôi dưỡng để tin tưởng. Vì vậy bất kỳ hình thức nào của kết luận, bất kỳ hình thức nào của niềm tin là một hình thức của kháng cự. Nếu bạn tin tưởng rằng bạn là một người Ấn giáo và tôi tin tưởng rằng tôi là một người Hồi giáo, rõ ràng nó là một hình thức của phân chia. Vì vậy nơi nào có một phân chia phải có kháng cự, và kháng cự đó luôn luôn ngăn cản dòng chảy tổng thể của năng lượng, và thế là có xung đột. Đó là một sự kiện. Dù bạn chấp nhận nó hay không, đó là sự kiện. Bạn có một truyền thống, truyền thống là cái gì đó mà đã truyền xuống từ quá khứ, và người còn lại có lẽ

có một truyền thống khác. Hai truyền thống này phân chia con người; chúng là một hình thức của kháng cự, và vì vậy có phân chia và vì vậy có xung đột. Tôi nghĩ điều đó khá rõ ràng trong ý nghĩa rằng người ta có thể quan sát nó trong chính người ta.

Vậy là bạn sẽ làm gì, khi biết rằng bạn có những quan điểm riêng của bạn, những kết luận của bạn, những công thức của bạn đối nghịch với những điều đó của người khác? Bạn sẽ xóa sạch chúng như thế nào? Bởi vì nếu bạn đấu tranh với chúng, nói rằng ‘Tôi không được phép có những công thức hay kết luận’, vậy thì chính khước từ nó của bạn tạo ra một đối nghịch, và thế là có một xung đột.

Thưa các bạn, hãy quan sát. Giả sử tôi có một niềm tin được đặt nền tảng trên trải nghiệm của tôi, hiểu biết của tôi, thông tin của tôi, được tô màu bởi những khuynh hướng, những sợ hãi đặc biệt của tôi, và vân vân, và tôi nhận biết được nó. Tôi sẽ làm gì? Tôi sẽ đấu tranh với nó? Nếu tôi làm như thế, vậy thì người mà chiến đấu với nó cũng là một hình thức khác của kháng cự, kết luận. Đúng chứ?

Vì vậy, chừng nào tôi còn tạo ra một phân chia giữa chính tôi và sự kháng cự của tôi, phải có xung đột. Vì vậy, liệu cái trí có thể quan sát sự kháng cự, không phải như một người quan sát, không phải như một người đứng ngoài đang nhìn nó mà không liên quan gì đến chính anh ấy?

Như chúng ta đã nói, chừng nào còn có một phân chia giữa người quan sát và vật được quan sát, và người quan sát nói, ‘Tôi không được kháng cự’, anh ấy đã tạo ra một hình thức kháng cự khác rồi.

Vì vậy, liệu cái trí có thể quan sát mà không đánh giá, không chỉ trích, không muốn thay đổi cái gì anh ấy quan sát? Trước hết hãy thấy vấn đề, sau đó chúng ta sẽ tìm hiểu.

Người ta phải quan sát như thế nào? ‘Như thế nào’ không là một phương pháp. Làm thế nào người ta quan sát không-phân chia, quan sát mà không có một kết luận trước, giả thuyết trước, trải nghiệm trước, bởi vì chúng hành động như một yếu tố tách rời trong sự quan sát? Vì vậy tôi phải học hành quan sát không-biến dạng.

Liệu có thể được? Quan sát người vợ của tôi mà không có bất kỳ

biến dạng, mà có nghĩa rằng không có hình ảnh từ trước mà tôi đã có về cô ấy? Tôi đã dựng lên một hình ảnh được đặt nền tảng trên trải nghiệm của tôi về cô ấy – vui thú, ái ân, càu nhàu, sợ hãi, thống trị, và vân vân – và qua hình ảnh đó tôi quan sát cô ấy. Hay cái hình ảnh đó quan sát cô ấy. Bây giờ, làm thế nào được tự do khỏi hình ảnh đó để cho có một quan sát mà không có bất kỳ biến dạng nào –

đó là nghi vấn. Đúng chứ? Nếu điều đó rất rõ ràng, vậy thì chúng ta có thể tìm ra.

Vì vậy, trước tiên, chúng ta phải tìm ra bộ máy dựng lên những hình ảnh là gì. Chắc chắn, bộ máy đó là trải nghiệm. Làm ơn theo sát điều này kỹ càng hơn một tí. Người vợ của tôi nói, ‘Anh ngu dốt quá.’ Đó là một thách thức và tôi phản ứng. Thách thức và phản ứng tạo ra một trải nghiệm. Bây giờ, liệu cái trí có thể lắng nghe một câu nói bởi một người khác, dễ chịu hay khó chịu, mà là một trải nghiệm, lắng nghe nó tại ngay khoảnh khắc đó một cách trọn vẹn đến độ nó không lưu lại một dấu vết? Liệu cái trí có thể lắng nghe bất kỳ câu nói nào bởi bất kỳ người nào cùng chú ý tổng thể, trọn vẹn, để cho phản ứng đến thách thức hoàn toàn tương xứng, và thế là không xung đột và thế là không còn cặn bã? Đó là, sống một sống để cho bạn có một ngàn trải nghiệm – bởi vì tất cả chúng đều đang tràn vào trong dù nhận biết hay không-nhận biết – và tuy nhiên lại có một cái trí không bị nhồi nhét bởi những hình ảnh, những công thức.

Người nói đang trình bày rõ ràng chứ? Bởi vì chúng ta đang cùng nhau thực hiện một chuyến hành trình, cùng nhau chia sẻ, học hành để cho nó là của bạn, không phải của người nói.

Vậy là, chúng ta thấy làm thế nào mọi trải nghiệm đều dựng lên hình ảnh, một kỷ niệm. Một ai đó nói một điều dễ chịu về bạn, nịnh nọt bạn, và bạn ưa thích sự nịnh nọt đó. Nó lưu lại một dấu vết và dấu vết đó sẽ phản ứng khi lần tới bạn gặp lại anh ấy: anh ấy là người

bạn của bạn. Và ai đó sỉ nhục bạn và điều đó lưu lại một dấu vết khác, và lần tới bạn gặp anh ấy anh ấy đã trở thành kẻ thù của bạn.

Vì vậy, khi bạn lắng nghe sự nịnh nọt, lắng nghe nó trọn vẹn, chú ý tổng thể, để cho nó không lưu lại một dấu vết và không dựng lên một hình ảnh. Liệu cái trí có thể thực hiện được việc đó? Liệu cái trí có thể thực hiện việc này mỗi lần có một thách thức, không phải luôn luôn? Bạn hiểu rõ chứ? Cái trí không thể luôn luôn thực hiện nó; cái trí không có khả năng. Bởi vì việc đó sẽ là một căng thẳng kinh khủng, và nó đòi hỏi sự cảnh giác kinh khủng. Nhưng hầu hết những cái trí của chúng ta đều không-chú ý, và bởi vì không-chú ý, khi thách thức đến, chúng ta phản ứng nó mà không có chú ý. Thế là chúng ta nói với mình, 'Tôi ước rằng tôi có thể luôn luôn chú ý.' Đó là, chúng ta muốn thay đổi không-chú ý thành chú ý; đó là sự ham muốn để thay đổi 'cái gì là' trở thành 'cái gì nên là', mà là một hình thức của kháng cự. Vì vậy, chú ý đến không-chú ý là chú ý. Không phải nói rằng 'không-chú ý phải được thay đổi thành chú ý', nhưng chỉ quan sát trạng thái không-chú ý, mà không ao ước thay đổi nó.

Thế là nó đây nè. Cái trí, bộ não, là kho lưu trữ của hàng triệu trải nghiệm – vui thú, đau khổ, sợ hãi, và vân vân – và chúng đã dựng lên vô vàn những hình ảnh, những kết luận, những quan điểm. Bây giờ, liệu người ta có thể quan sát tổng thể của nó, hay chúng phải được theo dõi từng vấn đề một? Làm ơn hiểu rõ câu hỏi trước khi đồng ý hay không-đồng ý. Qua hàng triệu năm, bộ não đã thu lượm vô số hình thức của những phản ứng được đặt nền tảng trên trải nghiệm của nó. Những phản ứng này phải được phân tích từng vấn đề một, hay liệu có một cách giải quyết tất cả chúng ngay tức khắc?

Sự phân tích hàm ý thời gian. Sự phân tích hàm ý người phân tích và vật được phân tích; vì vậy, có một phân chia. Và khi bạn phân tích, mọi phân tích phải hoàn tất, bởi vì nếu nó không hoàn tất, chấm dứt, bạn áp dụng sự hiểu biết đó đến phân tích lần kế tiếp, và việc đó có lẽ là một biến dạng. Và cũng vậy phân tích, vấn đề này sang vấn đề kia, về vô số những phản ứng, những kỷ niệm, những kết luận, những sợ hãi, những lo âu, những thất vọng, và những hy

vọng sẽ mất nhiều thời gian, và có lẽ bạn không thể thực hiện được nó. Thậm chí nếu bạn có thể thực hiện nó, nó dính dáng một qui trình dần dần, dính dáng thời gian. Và trong khi bạn bị bận rộn phân tích một vấn đề, có những nhân tố khác chen vào trong nó. Vì vậy có thể chỉ có một cách thực hiện nó: quan sát tổng thể của toàn sự

việc. Tôi đã chuyển tải được điều này chứ? Đó là, liệu cái trí có thể

quan sát toàn cấu trúc của sự kháng cự, phân chia này, người quan sát và vật được quan sát, thấy được sự thật hay sự giả dối của phân tích – thấy tất cả điều đó ngay tức khắc?

Lúc này, chỉ quan sát cách bạn phản ứng. Khi bạn nói. ‘Nó khó lắm’,

‘Nó không thể được’, hay ‘Nó có thể được’, bạn đã ngăn cản chính bạn. Vì vậy đừng đồng ý hay không-đồng ý, đừng nói gì cả, nhưng hãy quan sát. Bởi vì nếu nó có thể được bạn sẽ thực hiện nó, đúng chứ? Lúc này, chúng ta đang thâm nhập cái không thể được, đúng chứ? Cái không thể được là thấy tổng thể của cấu trúc, không-phân tích, không-thời gian, không-một người quan sát và vật được quan sát nhưng thấy tổng thể sự việc – mà là chính bạn – trọn vẹn. Và nó là một nghi vấn không-đáp án, đúng chứ? Bởi vì cái trí của bạn quen thuộc với sự phân tích, sự xem xét nội tâm, sự phân chia, đang nói,

‘Điều này đúng’, ‘Điều này sai’, ‘Điều này có thể’, ‘Điều này không thể’, ‘Tôi ao ước nó khác hẳn.’ Bạn quen thuộc với điều đó. Và đối với cái trí mà đã quen thuộc với điều này, một câu hỏi mới mẻ đang được đặt ra và nó nói, ‘Tôi không thể thực hiện nó, nó không thể

thực hiện được’ hay ‘Nó khó khăn quá.’

Lúc này, chúng ta đang yêu cầu cái trí ‘cái không thể được’. Liệu cái trí có thể phản ứng đến cái không thể được đó và phản ứng đến cái

có thể được của nó? Bạn nắm bắt được nó chứ? Bạn thấy đó, chúng ta không bao giờ tìm hiểu cái không thể được. Chúng ta luôn luôn đang tìm hiểu, ‘Cái có thể được? Làm ơn hãy bảo cho tôi.’

Khoảnh khắc bạn hỏi ‘làm thế nào’, bạn đang nài nỉ cái có thể được.

‘Làm thế nào’ có nghĩa cái hệ thống, phương pháp, luyện tập, mà là có thể được; nhưng chúng ta không bao giờ tìm hiểu cái không thể

được. Và bây giờ bạn đang được yêu cầu thâm nhập cái không thể

được. Và khi bạn đối mặt với cái gì đó lạ thường, bạn không có một đáp án. Bạn không nói, ‘Nó khó khăn lắm’ hay nó ‘có thể được’. Bạn hoàn toàn bật tằm trước cái gì đó vô hạn.

Bạn biết không, khi từ thung lũng bạn thấy một hòn núi tuyết vời đầy vẻ tráng lệ, chính vẻ đẹp của nó khiến cho bạn bật tằm, phải không?

Bạn không nói rằng, ‘Đẹp quá! Bạn tuyệt đối bật tằm trước nó. Bây giờ, chuyện gì đã xảy ra? Chính sự hoành tráng của hòn núi đã khiến cho bạn bật tằm. Trong cùng cách như vậy, câu hỏi vô hạn mà đang được hỏi đang khiến cái trí bật tằm. Thế là từ bật tằm đó bạn sẽ đáp lại; đó là, bất kỳ việc gì bạn thực hiện đều dính dáng đến vô hạn đó, không phải đến cái gì có thể được. Thế là, bạn đã phá vỡ tất cả những kháng cự của bạn. Điều này đòi hỏi ân cần và chú ý lạ

thường; bạn không thể tiếp cận cái này chỉ bằng cách lắng nghe một bộ những từ ngữ.

Vậy là, người ta học hành quan sát sự kháng cự, nhìn ngắm mà không có người quan sát, và thả cho vật được quan sát tự-phơi bày, kể câu chuyện của nó – không phải người quan sát kể câu chuyện.

Thế là người quan sát không có câu chuyện nào để kể cả. Sự kiện đang kể cho bạn câu chuyện. Và sự kiện, khi nó kể câu chuyện, không có bao nhiêu điều để nói ra. Nhưng người quan sát lại có nhiều điều để nói về sự kiện. Và đó là nơi chúng ta bị trói buộc.

Vậy là, hãy quan sát toàn hiện tượng này của sống: kiếm một việc làm, có một gia đình, tình dục, vui thú, sợ hãi, đau khổ, thất vọng, lo lắng, phiền muộn vô cùng, sự tàn ác của tất cả điều này, sự phức

tạp của tất cả điều này. Chỉ quan sát, không lạnh lùng như người khoa học quan sát qua kính hiển vi, nhưng quan sát cùng đam mê lạ

thường. Đó là, quan sát bằng năng lượng vô hạn trong đó không có xung đột gì cả. Chỉ một cái trí như thế mới có thể tự-vượt khỏi chính nó.

Bạn muốn đặt ra bất kỳ câu hỏi nào? Bạn biết, chúng ta phải đặt ra những nghi vấn, không chỉ về người nói nhưng về mọi thứ. Bạn đặt ra nghi vấn như thế nào và bạn thu nhận đáp án như thế nào có tầm quan trọng vô cùng. Tại sao bạn hỏi? Bởi vì trong thâm nhập, bạn đang mở ra một cái cửa. Hoặc cái cửa của bạn rất nhỏ, bé tí, hoặc nghi vấn của bạn sẽ mở toang cái cửa đến độ bạn thấy mọi thứ. Hoặc nghi vấn của bạn là cái cửa sổ nhỏ bé mà qua đó bạn đang quan sát, đang thấy chỉ một mảng của bầu trời xanh, hoặc bạn đang đặt ra một nghi vấn mà mở toang toàn bầu trời. Bởi vì trong nghi vấn của bạn là toàn bầu trời, không phải trong đáp án. Bởi vì chính đang chất vấn hàm ý rằng nghi vấn của bạn được đặt nền tảng trên sự thâm nhập vô hạn – không phải cho sự khẳng định hay cho những mục đích lý luận – chính nghi vấn của bạn hiện diện từ

những chiều sâu vô tận của suy nghĩ, của cảm thấy. Đúng chứ, thưa bạn?

Người hỏi: Thượng đế là gì?

Krishnamurti: A! Thượng đế là gì? Nếu người ta phải diễn tả nó, liệu bạn sẽ hiểu rõ? Bởi vì sự diễn tả không là vật được diễn tả. Và, cũng vậy, tại sao bạn đang hỏi? Muốn tìm ra liệu có hay không có?

Muốn có một chứng thực từ người nói? Hay bạn đang hỏi để tìm ra?

Nếu bạn đang hỏi để tìm ra về sự bao la của sống, vẻ đẹp của sống, nếu bạn đang hỏi để tìm ra, vậy thì cái trí của bạn phải được tự do khỏi tất cả niềm tin Thượng đế hay niềm tin không-Thượng đế; ngược lại, bạn không thể tìm ra. Nếu bạn không được tự do, nếu bạn bị trói buộc trong niềm tin của bạn, làm thế nào bạn có thể tìm

ra? Một người vô thần hay một người hữu thần, một người không-tin tưởng hay một người tin tưởng – cả hai đều bị trói buộc; họ không bao giờ có thể tìm ra. Vậy là, trước khi bạn hỏi liệu có Thượng đế

hay không có Thượng đế, phải có sự tự do để quan sát, mà có nghĩa tự do khỏi tất cả uy quyền – không-đạo sư, không-quyền

sách. Bạn phải đứng một mình để tìm ra. Nhưng chúng ta không bao giờ đứng một mình. Chúng ta vác theo chúng ta tất cả những quyền sách và tất cả những đạo sư của thế giới. Đạo sư không vác theo bạn; bạn vác theo họ, và họ trở thành gánh nặng của bạn. Vậy là, muốn tìm ra phải có tự do. Điều đó có nghĩa không-sợ hãi. Và bạn phải có một cái trí có thể quan sát. Một cái trí nhỏ nhen tầm thường, một cái trí trường giả lo âu về sống bé tí của nó và những ham muốn bé tí của nó và nói, ‘Điều này đúng’, ‘Điều này sai’, ‘Tôi phải có vui thú này, nhưng không vui thú kia’ – làm thế nào cái trí đó có thể tìm kiếm hay hỏi liệu có Thượng đế? Vì vậy, thưa bạn, trước khi bạn đặt ra nghi vấn của sự thật đó – bởi vì một mình sự thật có thể trả lời cho bạn – bạn phải có một cái trí thực sự, không phải một cái trí phiên bản. Bạn phải rất minh bạch, không có bất kỳ biến dạng nào. Vậy thì, bạn sẽ không bao giờ hỏi Thượng đế là gì.

Người hỏi: (Không nghe rõ)

Krishnamurti:Ồ, bạn muốn biết nhiều hơn nữa về một trải nghiệm mà không lưu lại một dấu vết. Đó là câu hỏi, thưa bạn? Tại sao bạn bám vào những kỷ niệm quá khứ của bạn, dễ chịu hay khó chịu? Tại sao? Tại sao bạn sống trong quá khứ? Nếu bạn sống trong quá khứ, như tất cả chúng ta đều sống, vậy thì trải nghiệm là một thêm vào cho quá khứ. Vì vậy, bạn phải tìm ra tại sao bạn luôn luôn sống trong quá khứ. Bạn là quá khứ? Tại sao? Làm ơn, theo sát câu hỏi này, thâm nhập nó cùng người nói. Tại sao bạn sống trong quá khứ, quá khứ là những kỷ niệm của bạn? Trong đó có sự an toàn vô cùng, đúng chứ? Bởi vì ngày mai không chắc chắn. Bất kỳ việc gì đều có lẽ xảy ra vào ngày mai. Thế là quá khứ trở thành quan trọng cực kỳ bởi vì trong đó có sự an toàn: trong truyền thống, trong hiểu

biết, trong điều gì người khác đã nói về sống. Việc đó cho bạn sự an toàn lạ lùng. Và cùng ký ức đó bạn sống, và bạn gọi điều đó là sống.

Bạn khước từ bất kỳ việc gì không tuân phục vào ký ức đó, và thế là bạn đang đấu tranh. Một mặt bạn muốn sự an toàn, mà là sống trong quá khứ – và bạn là quá khứ – nhưng sự sống đến và nói,

‘Thay đổi, phá vỡ, chuyển động’, và bạn kinh hãi. Thế là có sợ hãi, thế là bạn sợ hãi cái ngày mai.

Thế là ký ức, mà là quá khứ, có một vai trò quan trọng, thực ra quan trọng nhất trong sống của bạn. Và bạn nói, ‘Làm thế nào cái trí, chính những tế bào não, có thể hoàn toàn xóa sạch tất cả quá khứ?’

Quá khứ là người quan sát, người quan sát mà nói, ‘Tôi khác biệt bạn – bạn cùng những ý tưởng của bạn, những vấn đề của bạn, những đau khổ của bạn, và tôi, người quan sát, cùng những vấn đề

của tôi, những đau khổ của tôi.’ Vì vậy, người quan sát là quá khứ, và chừng nào còn có người quan sát khác biệt vật được quan sát, anh ấy phải lược bỏ những kỷ niệm, và dựa vào đó anh ấy sống.

Đó là tài khoản ngân hàng của anh ấy, đó là sự an toàn của anh ấy, mà thật ra là tuyệt đối không-an toàn. Và đó là lý do tại sao có sợ

hãi.

Người hỏi: (Không nghe rõ)

Krishnamurti: Câu hỏi là: ‘Ông nói về quan sát tổng thể. Làm thế nào suy nghĩ có thể quan sát tổng thể? Bởi vì có quá nhiều suy nghĩ

khác, làm thế nào người ta sẽ tách rời một suy nghĩ mà sẽ quan sát?’ Đó là câu hỏi, đúng chứ? Hãy quan sát câu hỏi: ‘Làm thế nào một suy nghĩ có thể quan sát khi có quá nhiều suy nghĩ đang phủ

qua nó?’ Bây giờ, liệu bạn quan sát bất kỳ thứ gì cùng suy nghĩ?

Liệu bạn quan sát người em của bạn hay người đối diện của bạn cùng suy nghĩ? Phải không? Nếu bạn quan sát như thế, bạn đang quan sát qua hình ảnh mà suy nghĩ đã dựng lên. Vì vậy, quan sát là quan sát không-suy nghĩ, mà không có nghĩa bạn trở thành loạn thần kinh và mọi chuyện của nó. Bạn quan sát, đang biết toàn cấu trúc và hàm ý và can thiệp của suy nghĩ; đang biết tất cả điều đó, bạn quan sát mà không có nó. Hãy thực hiện nó, thực hiện một việc rất đơn giản: quan sát một cái cây. Quan sát người em của bạn hay người cha hay người mẹ của bạn, người vợ hay người chồng của bạn. Chỉ quan sát mà không có suy nghĩ đang can thiệp. Và bạn sẽ

thấy nó là một việc tinh tế lạ thường. Đừng nói, 'Tôi không thể.' Vậy thì bạn chấm dứt, vậy thì bạn tự-khóa chặt mình. Nhưng học hành quan sát như thế nào, học hành nhìn ngắm là gì. Và khi có học hành, không có phân chia.

Ngày 22 tháng mười hai năm 1969

TƯƠNG LAI CỦA BẠN LÀ GÌ?

Nói chuyện tại Học viện Công nghệ Ấn độ,

Madras, 1970

Vậy là, khi bạn quan sát hiện tượng này quanh chúng ta và trong chúng ta, cái trí con người sẽ làm gì? Bạn sẽ làm gì? Một sinh viên rời trường đại học, anh ấy sẽ làm gì?

Tôi không hiểu liệu bạn nhận biết được điều gì đang xảy ra khắp thế

giới. Có bất mãn, phản kháng, và hỗn loạn vô cùng, không chỉ thuộc chính trị, kinh tế, và xã hội, nhưng còn cả trong chính người ta như

một con người. Chúng ta bị hoang mang vô cùng. Và từ sự hoang mang này chúng ta đang cố gắng tìm ra một đáp án mà sẽ không những đủ thỏa mãn để gặp gỡ sự khủng hoảng hiện nay nhưng còn

cả dung thứ. Và người ta quan sát ở Châu Âu, ở Mỹ, và trong quốc gia này, sự thoái hóa đang xảy ra.

Người nói viếng thăm quốc gia này mỗi mùa hè trong vài tháng, và ông ta đã thực hiện việc này suốt bốn mươi năm hay phỉn chừng

như thế. Và người ta thấy sự bùng nổ lạ lùng của dân số, sự nghèo khổ đang gia tăng, và sự hỗn loạn thuộc chính trị. Cũng vậy người ta thấy ở đây, giống như người ta thấy trong phần còn lại của thế giới, rằng những tôn giáo đã hoàn toàn thất bại. Chúng thực sự không có ý nghĩa gì cả – nếu trước kia chúng đã từng có. Khoa học cũng không giải đáp cho vấn đề con người, mặc dù nhiều người tin tưởng rằng nó sẽ giải quyết được sự hoang mang của chúng ta. Và giáo dục đã chuẩn bị cho con người chỉ thêm nhiều hỗn loạn và chiến tranh. Vì vậy tôi hy vọng bạn sẽ không phiền lòng khi tôi nói rằng giáo dục cũng đã thất bại. Bởi vì, rốt cuộc, con người phải sống trong hòa bình, để cho anh ấy có thể suy nghĩ rõ ràng, hành động đúng đắn, sống tốt lành, và sáng tạo một thế giới khác hẳn. Và người ta phải có hòa bình với mục đích để thương yêu. Chắc chắn tất cả điều này không thể xảy ra được. Chúng ta không có hòa bình, chúng ta không có tình yêu, và tất cả sống của chúng ta là một trận chiến từ khoảnh khắc chúng ta được sinh ra đến khi chúng ta chết đi. Và những phản ứng thuộc truyền thống cổ xưa không còn có bất kỳ ý nghĩa nào cả – nếu trước kia chúng đã từng có. Vậy là đó là tình trạng hiện nay của thế giới. Những tôn giáo, khoa học, giáo dục đã thất bại trong thay đổi con người để cho anh ấy có thể sống hạnh phúc cùng một ý thức lạ thường của vẻ đẹp, sống trong một liên hệ không-xung đột.

Nhưng nếu bạn thấy tất cả điều này chỉ bằng trí năng, qua một phần hay một mảnh của cái trí, tự nhiên đáp án sẽ là đáp án tách rời. Vì vậy, mảnh trí năng, dù có khả năng đến chừng nào – và nó là khả

năng lạ thường – không giải đáp được vấn đề, cảm tính và cảm xúc cũng không. Thấy điều này, người ta hướng về kỹ thuật. Lúc này

người kỹ thuật đã trở nên rất quan trọng, và chúng ta nói anh ấy sẽ lập kế hoạch mọi thứ, xây dựng một thế giới mới mẻ, tạo ra một liên hệ khác hẳn, và vân vân. Nhưng người kỹ thuật cũng sẽ không trả lời được nghi vấn. Bởi vì cái trí và quả tim của con người quá phức tạp không thể được hiểu rõ bởi một mảnh, một miếng thuộc tổng thể của sự tồn tại con người.

Vậy là người ta sẽ làm gì? Bạn và tôi như những con người sẽ làm gì, không phải như những người Ấn giáo, những người Phật giáo, những người cộng sản, hay những người xã hội? Chúng ta sẽ làm gì, đang biết điều gì đang thực sự xảy ra trong thế giới? – những phân chia thuộc ngôn ngữ, quốc gia, chính trị, và tôn giáo, và quân đội đang chuẩn bị cho chiến tranh. Và chủ nghĩa cộng sản, cái chủ

nghĩa mà đã hứa hẹn điều gì đó phi thường tại một thời gian xa xôi nào đó, lúc này đã trở thành một uy quyền quan liêu, một độc tài chuyên chế, mặc dù nó sử dụng những từ ngữ như ‘chính thể vô sản’ và mọi chuyện vô lý đó để phù hợp lý thuyết đặc biệt riêng của nó.

Vậy là, đang quan sát hiện tượng lạ lùng này một cách không-từ

ngữ, không-trí năng, và thực sự đối diện cùng nó, người ta sẽ làm gì? Đây không là một câu hỏi hoa mỹ. Và muốn tìm ra điều này, người ta phải hiểu rõ những sự việc rõ ràng nào đó giống như từ

ngữ ‘hiệp thông’. Nghĩa lý tự điển của từ ngữ ‘hiệp thông’ là ‘cùng nhau làm việc’, ‘cùng nhau sáng tạo’. Không phải rằng bạn chỉ đang lắng nghe cái người đang chuyển tải. Thật ra, hiệp thông có nghĩa cùng nhau suy nghĩ, tìm hiểu, thâm nhập, và đó là vẻ đẹp của từ

ngữ đó. Không phải là người nói trên bục giảng đang chuyển tải những ý tưởng hay những lý thuyết hay những công thức của ông ta cho bạn mà chỉ đang lắng nghe, hoặc đồng ý hoặc không-đồng ý.

Rủi thay, đang ngồi trên một bục giảng thuộc loại này tạo ra một giai cấp nào đó mà bạn làm ơn gạt đi hoàn toàn, bởi vì đối với người nói không có uy quyền ở đây. Người nói không đang đặt ra bất kỳ lý thuyết đặc biệt nào hay đang thực hiện loại tuyên truyền nào đó cho một lý tưởng hay một nguyên tắc đạo đức. Điều gì chúng ta sẽ cùng nhau thực hiện là tìm ra phải làm gì trong thế giới này như những con người, đang sống trong một thế giới hoàn toàn hỗn loạn, bạo lực, tàn nhẫn, một thế giới bị phân chia, nơi có sự chuyên chế, nơi những công thức và những ý tưởng lại quan trọng cực kỳ, nơi một triết thuyết phải ưu tiên hơn sống. Vì vậy, khi quan sát điều này, người ta sẽ làm gì, không phải như một cá thể nhưng cùng nhau?

Nghĩa lý của từ ngữ 'cá thể' là 'không thể tách rời': không bị phân chia, không thể phân chia, tách rời. Nhưng chúng ta, những cá thể bị vỡ vụn, bị tách rời, và vì vậy chúng ta không là những cá thể gì cả.

Vậy là, làm thế nào có thể có một thay đổi cơ bản trong toàn cấu trúc của sống của chúng ta? Đó là câu hỏi thực sự, không phải nhiều lý thuyết hơn, nhiều ý tưởng và học thuyết hơn. Làm thế nào chúng ta tạo ra một đột biến, một thay đổi, một cách mạng cơ bản, trong ngay cấu trúc của thân tâm chúng ta? Những tôn giáo đã thất bại, họ đã không thay đổi con người; họ có thể đã cho anh ấy chút xíu lớp sơn bóng. Khoa học đã không thành công, cũng như bất kỳ

chính thể, đảng phái, hay triết thuyết nào. Không điều gì đã thực sự thay đổi con người trong hàng triệu năm. Tôi không biết liệu bạn đã trông thấy vài bức tranh ở Lescaux miền Nam nước Pháp, nơi cách đây hai mươi năm hay ba mươi lăm ngàn năm con người đã vẽ

những bức tranh về sự đấu tranh của anh ấy với xấu xa. Và những người Ai cập cổ xưa cũng có cùng vấn đề của làm thế nào thay đổi con người, làm thế nào thay đổi cái trí của anh ấy. Nếu chúng ta không tạo ra một cách mạng cơ bản trong chính chúng ta, chúng ta vẫn sẽ sống trong chiến tranh, cùng bạo lực, cùng tàn ác, và vẫn

vân. Chúng ta đã chấp nhận cách sống này. Chúng ta đã chấp nhận chiến tranh, chiến tranh hoặc bằng súng đạn hoặc chiến tranh bên trong chúng ta và thế là với người hàng xóm của chúng ta, với xã hội. Đó là một sự kiện tuyệt đối. Vì vậy người ta tự-chất vấn mình, không khoa trương, nhưng bằng sự nghiêm túc sâu thẳm, bằng một ý thức sâu thẳm của cấp bách, bởi vì những cái trí của chúng ta –

cái trí của các bạn và cái trí của người nói – là kết quả của hàng triệu năm. Nó không là cái trí của bạn và cái trí của tôi. Nó là cái trí của những con người, mà đã sống được hàng triệu và hàng triệu năm, mà đã bị quy định, mà đã bị nhốt kín trong một khuôn mẫu đặc biệt nào đó, mà đã sống một sống của hành hạ, phiền muộn, đau khổ vô cùng. Và mỗi thế hệ phản kháng thế hệ quá khứ và trao cho thế hệ kế tiếp một hỗn loạn vô bờ bến, của chiến tranh, hận thù, phân chia, tàn ác, bạo lực, tuyệt vọng.

Và nếu bạn là một sinh viên, tương lai của bạn là gì? Chỉ đậu kỳ thi nào đó, kiếm được một việc làm, và rơi vào cái bẫy mà thế hệ quá

khứ đã giảng sẵn, lập gia đình, có một ngôi nhà nhỏ với một người vợ và con cái? Và đấu tranh, vật lộn, bị bắt mẫn, đau khổ hoàn toàn.

Liệu đó là điều gì sẽ xảy ra? Chắc chắn, việc đó sẽ xảy ra, mặc dù bạn có lẽ là một chuyên viên kỹ thuật có lương bổng tốt, một chức vụ tốt, và thừa thãi sự quan trọng riêng của bạn. Bạn có lẽ có một mảnh bằng, làm công việc phi thường, giúp đỡ đi đến mặt trăng hay sống dưới biển sâu một tháng. Những việc không thể tin được đã được thực hiện bởi công nghệ. Nhưng như những con người, chúng ta là gì? Chúng ta sống một sống mà những người cổ xưa đã sống, cùng đau khổ, cùng hỗn loạn vô cùng, cùng sợ hãi của chết và sống và, không có bất kỳ vẻ đẹp nào, không bao giờ nhìn ngắm hoàng hôn diệu kỳ, hay bầu trời, hay chiếc lá, hay cái cây tương phản bầu trời, quan tâm đến những hoạt động nhỏ nhen đặc biệt riêng của chúng ta, tự cho mình là trung tâm, bị cô lập trong một gia đình nhỏ

xíu, đấu tranh, đấu tranh. Đó là tất cả mà chúng ta biết.

Chúng ta không đang thuyết phục bạn hay đang tuyên truyền; chúng ta chỉ đang vạch rõ ‘cái gì là’, và chắc chắn để thực sự quan sát ‘cái gì là’ là điều khó khăn cực kỳ cho hầu hết chúng ta. Và đó là điều gì chúng ta đang thực hiện lúc này. Chúng ta đang cùng nhau quan sát chính xác ‘cái gì là’. Không phải làm thế nào thay đổi ‘cái gì là’. Một người khoa học giỏi quan sát, theo dõi, thực sự ‘cái gì là’, và ‘cái gì là’ kể câu chuyện riêng của nó. Chúng ta thấy thực sự việc gì đang xảy ra, không phải điều gì đang xảy ra tại mức độ thuộc kinh tế hay khoa học nhưng trong cái trí con người, quả tim con người, cách chúng ta sống. Cùng nhau chúng ta đang quan sát nó, không bằng trí năng, không bằng từ ngữ, bởi vì sự diễn tả không là vật được diễn tả, và sự giải thích của ‘cái gì là’ không là đang thấy thực sự

‘cái gì là’. Từ ngữ, sự diễn tả, sự giải thích không là ‘cái gì là’, vì vậy người ta phải rất nhạy cảm và cảnh giác về những từ ngữ, những giải thích, và những diễn tả. Và khi chúng ta khai quang được những từ ngữ vậy thì chúng ta có thể nhìn ngắm, xóa sạch những quốc tịch của chúng ta, những thành kiến nhỏ nhen tầm thường của chúng ta, và mọi chuyện của nó, quan sát, thực sự thấy điều gì đang xảy ra.

Lúc này, khi thấy ‘cái gì là’, câu hỏi là: Người ta sẽ làm gì? Liệu bạn sẽ trả lời nó như một người khoa học, một người kỹ thuật, một người kinh doanh, hay một học giả, hay một người triết lý? Trả lời vấn đề của con người một cách phân chia? Chúng ta đã thử điều đó. Toàn vấn đề phức tạp của sống này, mà là sự liên hệ giữa con người và con người, mà là xã hội, chúng ta đã cố gắng giải đáp trong những mảnh, trong những miếng, trong những phần. Người ta có lẽ là một người khoa học rất giỏi trong phòng thí nghiệm nhưng lại là một người rất nhỏ nhen tầm thường phía bên ngoài nó. Thậm chí con người tôn giáo cũng đang đấu tranh để kiếm được điều gì anh ấy cho là sự thật, nhưng chắc chắn sự thật chỉ có thể được thấy bằng một cái trí rất minh bạch, một cái trí hồn nhiên, không bao giờ

bị hành hạ, không bao giờ nhỏ lệ. Chỉ một cái trí như thế có thể thấy sự thật là gì, chân lý là gì, cái gì đó vượt khỏi thời gian, không phải

một cái trí đã bị trói buộc, bị trói buộc trong triết thuyết nào đó, giáo điều nào đó, ý tưởng nào đó.

Vậy là, khi bạn nhìn vào hiện tượng này quanh chúng ta và trong chúng ta, cái trí con người sẽ làm gì? Bạn sẽ làm gì? Một sinh viên rời trường đại học, anh ấy sẽ làm gì? Không phải như một người kỹ thuật. Bạn sẽ có một việc làm, điều đó được bảo đảm. Nhưng như

một con người, bạn sẽ làm gì? Làm thế nào bạn sẽ tự-thay đổi chính mình để sống một loại sống hoàn toàn khác hẳn, một sống trong đó không-đấu tranh, không-xung đột? Tôi không nghĩ chúng ta nhận ra rằng tất cả việc này nghiêm túc như thế nào. Vì vậy, liệu có thể tạo ra một cách mạng cơ bản? Và đó là cách mạng duy nhất: cách mạng thuộc tâm lý là cách mạng duy nhất. Không phải cách mạng thuộc xã hội, kinh tế, hay chính trị, nhưng cách mạng bên trong, sự

thay đổi thuộc tâm lý, để cho chúng ta có thể sống hòa bình, không phải như một ý tưởng nhưng thực sự trong sống hàng ngày. Muốn hiểu rõ điều đó, người ta phải hỏi tại sao có quá nhiều phân chia trong cái trí. Bạn là một người kinh doanh và ở nhà bạn là người nào khác hẳn và vân vân. Thế là, có sự mâu thuẫn. Tại sao chúng ta đã phân chia sống kỳ diệu này cùng vẻ đẹp của nó, cùng chuyển động lạ thường của nó? Tại sao chúng ta đã đập vỡ nó? Và tôi nghĩ

trong sự phân chia của cái trí đó có sẵn đáp án, có sẵn đáp án đối

với sự thách thức, sự thách thức là rằng bạn đã sống hàng triệu năm trong xung đột, trong đau khổ, trong sợ hãi, và sự thách thức nói bạn phải thay đổi. Bởi vì thế giới đòi hỏi nó; sự khủng hoảng hiện nay cần đến nó.

Vì vậy, cùng nhau chúng ta đang thâm nhập tại sao cái trí con người quá bị quy định, bị vỡ vụn, bị tách rời trong chính nó. Nếu chúng ta có thể trả lời nghi vấn đó, không bằng trí năng hay từ ngữ, nhưng thực sự trong những quả tim của chúng ta, sâu thẳm bên trong chính chúng ta, vậy thì chúng ta sẽ phát giác rằng chúng ta có thể

sống một loại sống hoàn toàn khác hẳn, tại một kích thước hoàn toàn khác hẳn. Và đó là điều gì tối nay chúng ta sẽ cùng nhau thâm nhập. Cùng nhau – hiểu rõ điều này rất quan trọng, bởi vì người nói không quan trọng gì cả. Người nói không có uy quyền để chỉ bảo bạn hay yêu cầu bạn thực hiện điều này hay điều kia. Chúng ta đang cùng nhau thực hiện một chuyến hành trình, đang thâm nhập, đang nhìn ngắm, đang dò dẫm.

Câu hỏi đầu tiên là: Tại sao có sự phân chia như thế, mâu thuẫn như thế, quá nhiều sợ hãi như thế trong cái trí? (Cái trí, quả tim, bộ

não, và các cơ quan thân thể là một, một đơn vị của cái trí và thân thể; nó không là cái tôi cao hơn, đại ngã, và cái tôi thấp hơn, và tất cả những vớ vẩn được sáng chế bởi con người). Khi bạn được đặt ra nghi vấn đó, không có ai để trả lời nó, không uy quyền, không quyền sách, không đạo sư, không giáo sư. Nhưng bạn phải hỏi nó.

Bạn phải tự-trả lời nghi vấn này cho chính bạn. Đó là điều đầu tiên phải nhận ra: không có người nào trong sống sẽ chỉ bảo cho bạn phải làm gì. Những đạo sư, những người thầy, những quyền sách, những người triết lý, những người phân tích, tất cả đã chỉ bảo cho bạn phải làm gì. Và thế là, chúng ta vẫn còn là những con người phiên bản suốt hàng triệu năm. Bạn có thể lặp lại hay ho nhất, giải thích hợp lý nhất, tinh tế nhất điều gì những người khác đã gợi ý.

Nhưng tại bản thể, sâu thẳm, chúng ta là những phiên bản thứ hai, thứ ba. Vì vậy không có ai để dẫn dắt hay để cho bạn theo sau. Đó là một trong những việc mà trước hết bạn phải nhận ra. Như một con người bạn không thể, và không được, cho phép mình bị dẫn

dắt, hoặc bởi những người cộng sản, hoặc những người Marxist, hoặc bởi một người triết lý, một người tâm lý, hoặc một người đạo sư. Chúng ta đã làm tất cả việc đó. Bởi vì chúng ta đã theo sau nên chúng ta đã tạo ra một hỗn loạn trong thế giới.

Tôi không nghĩ chúng ta nhận ra điều này quan trọng đến chừng nào. Bởi vì khi bạn theo sau uy quyền nào đó, bạn trở nên mỗi lúc

một đờn dẫn, mỗi lúc một vô cảm. Và nếu bạn có thể gạt đi tất cả uy quyền phía bên trong, thuộc tâm lý, vậy là chúng ta đang bắt đầu được tự do để thâm nhập. Và tự do là cốt lõi; tự do tuyệt đối, tổng thể, phía bên trong. Vậy thì, tự do có nghĩa không những tự do khỏi sợ hãi, lo âu, và đau khổ, nhưng còn là tự do để thâm nhập, để đi đến tận cùng, thăm thẳm vào chính bạn, bởi vì đó là tất cả mà bạn có. Bạn là kết quả của xã hội, văn hóa trong đó bạn đã được nuôi dưỡng. Đó là vật duy nhất mà bạn có, và vì vậy bạn phải thâm nhập nó, dò dẫm nó, và thấy liệu bạn có thể hoàn toàn được tự do khỏi tất cả điều đó. Đó là tự-cởi bỏ hoàn toàn tình trạng bị quy định của chính bạn. Đừng nói con người không thể tự-cởi bỏ. Nếu bạn nói có thể hay không thể, bạn đã tự-khóa chặt mình rồi, tự-ngăn cản bạn không thâm nhập rồi. Thế là bạn phải đặt ra nghi vấn không-đáp án, nghi vấn không-đáp án là: Liệu cái trí có thể tổng thể, tuyệt đối không bị quy định? Vậy thì, chỉ đến lúc đó người ta mới có thể sống một loại sống hoàn toàn khác hẳn.

Vậy là, hãy gạt bỏ tất cả uy quyền phía bên trong, thuộc tâm lý. Dĩ

nhiên, bạn phải có uy quyền của người cảnh sát và mọi chuyện của nó, bởi vì chúng ta đang sống trong một thế giới rò rỉ, tàn ác.

Nhưng chúng ta đang nói về sự tự do thăm thẳm phía bên trong. Tự

do đó không là sự đối nghịch của nô lệ, không là sự đối nghịch của một tàu thoát khỏi 'cái gì là'. Vậy là, khi bạn loại bỏ tất cả uy quyền, mà thực hiện nó gian nan lắm – uy quyền không những của một người khác nhưng còn cả của hiểu biết và trải nghiệm riêng của bạn

– sau đó bạn có thể đặt ra nghi vấn: Tại sao cái trí, mà là một vật lạ

thường nhất và có thể thực hiện những việc phi thường nhất, không thể tự-thay đổi chính nó? Cái trí không phải là cái trí nhỏ nhoi riêng biệt của bạn, không phải là cái trí nhỏ nhoi địa phương hóa của tôi

hay của bạn, nhưng cái trí của con người mà đã kiếm được quá nhiều. Và rõ ràng bộ não đó, mà có khả năng vô cùng, đã không giải

đáp được nghi vấn của sống không-xung đột, sống cùng thông minh vô hạn, cùng từ bi vô cùng, mà có nghĩa đam mê, không phải là cảm tính. Tại sao bộ não này không thể tạo ra một thay đổi trong chính nó? Đó là nghi vấn thực sự. Bởi vì bộ não, mà là căn bản của hàng ngàn năm kỷ niệm, đã phân chia thế giới. Bộ não đó sản sinh sự suy nghĩ, suy nghĩ là sự phản hồi của ký ức, ký ức là trải nghiệm, hiểu biết, quá khứ. Tại sao suy nghĩ đó không thể giải đáp vấn đề phức tạp, rắc rối riêng thuộc sống của nó?

Tối hôm nay đẹp quá, phải không? Hãy nhìn ngắm mặt trăng non!

Bạn thấy, thưa các bạn, các bạn không bao giờ nhìn ngắm mặt trăng non, các bạn không dành ra thời gian nhìn ngắm nó, thấy vẻ đẹp của nó, sự trong sáng của nó, sự hồn nhiên của nó. Bởi vì, bạn quá bận tâm đến những vấn đề riêng của bạn, và những tham vọng riêng của bạn, và bạn tôn thờ cái việc khùng khiếm này được gọi là sự thành công. Và thế là, mặt trăng đó hiện diện ở đó và bạn không bao giờ thấy nó. Thế là, bạn không bao giờ thấy vẻ đẹp trong sống của bạn. Không bao giờ! Bạn xây dựng những cao ốc ngất trời, sáng chế những cái máy tinh vi, nhưng bạn lại không bao giờ dành ra thời gian thưởng thức khi nhìn thấy một vật đẹp đẽ. Bạn có lẽ đi đến những bảo tàng, nhưng bạn đi đến đó bởi vì bạn đã mất đi sự

hiệp thông cùng thiên nhiên. Và thiên nhiên nói, ‘Nhìn ngắm, nhìn ngắm vẻ đẹp của một cái cây, sự kỳ diệu của một hoàng hôn và cái cây cô đơn trong một cánh đồng, vẻ hoành tráng của một hòn núi, và khuôn mặt đẹp đẽ của một người phụ nữ hay một người đàn ông.’

Vậy là, chúng ta đang hỏi tại sao bộ não này, mà đã có hàng triệu năm hiểu biết và trải nghiệm, không thể tự-thay đổi chính nó? Tại sao nó không tạo ra phía bên trong chính nó một đột biến tổng thể?

Làm ơn hãy đặt ra nghi vấn này, đặt ra nó cùng quả tim của bạn, không phải cùng cái trí nhỏ nhen tầm thường của bạn. Hãy đặt ra

nghi vấn này cùng sự trọn vẹn của quả tim của bạn. Và nếu bạn có đặt ra nó, bạn sẽ thấy rằng suy nghĩ luôn luôn phản ứng. Khi một

nghi vấn thuộc loại này – một nghi vấn nghiêm túc – được đặt ra, suy nghĩ xuất hiện ngay tức khắc và trả lời. Và trả lời của nó dường như để thỏa mãn con người.

Lúc này, khi người nói hỏi, ‘Tại sao bộ não, mà là một dụng cụ phi thường, đã không thể giải quyết được sự đau khổ của con người?’

Nó được đặt ra như một thách thức đối với bạn. Một thách thức phải là mới mẻ; ngược lại, nó không là thách thức gì cả. Vì vậy ông ta đặt ra nghi vấn, và suy nghĩ sẽ trả lời. Suy nghĩ luôn luôn phân chia, tách rời tôi khỏi bạn, bạn khỏi một người khác – người Ấn giáo, người Phật giáo, người Thiên chúa giáo, người cộng sản, và vân vân. Suy nghĩ rất có khả năng, bén nhạy, nhưng nó là quá khứ. Vì vậy, quá khứ luôn luôn phân chia. Thuộc công nghệ nó có lẽ hữu dụng, hiểu biết là cần thiết trong lãnh vực của khoa học, hiểu biết là cần thiết để đi về nhà, đậu những kỳ thi. Nhưng quá khứ luôn luôn phân chia, như quá khứ, hiện tại và tương lai. Vì vậy, quá khứ là vật sáng chế thời gian, mà là suy nghĩ. Và suy nghĩ tạo ra đau khổ. Vì vậy, tại sao bộ não, mà là một dụng cụ siêu hạng, tinh vi, kỳ diệu như thế, lại không thể giải quyết được sự hỗn loạn, sự đau khổ, sự

phiền muộn như thế của con người? Bởi vì chúng ta luôn luôn đang trả lời từ suy nghĩ. Làm ơn hãy lắng nghe điều này. Đó là vật duy nhất mà chúng ta có: suy nghĩ, mà là quá khứ. Và thế là chúng ta, những con người, sống trong quá khứ. Mỗi giây phút là quá khứ. Tôi không hiểu liệu bạn có khi nào nhìn vào chính bạn và những suy nghĩ của bạn, cấu trúc của thân tâm riêng của bạn? Nếu bạn nhìn ngắm nó, bạn sẽ thấy rằng bạn không-là gì cả ngoại trừ quá khứ –

quá khứ đang chuyển sang hiện tại và đang chiếu rọi tương lai nhưng vẫn còn là quá khứ.

Thế là, suy nghĩ là thời gian, suy nghĩ là đau khổ, suy nghĩ là sợ hãi.

Suy nghĩ luôn luôn đang phân chia, gây mâu thuẫn, đang lôi kéo trong một ham muốn hay một phương hướng đối nghịch với một ham muốn hay một phương hướng khác. Vì vậy, liệu bộ não có thể

phản ứng mới mẻ lại, trong sáng lại, mặc dù nó đã có hàng triệu năm của trải nghiệm và mặc dù nó đã bị quy định hoàn toàn? Liệu bộ não không thể phản ứng ngay tức khắc cùng suy nghĩ, hay sao?

Mà có nghĩa, liệu bộ não đó có thể yên lặng và không luôn luôn nhảy đến những kết luận, không luôn luôn đưa ra những quan điểm, những nhận xét, những đánh giá, mà tất cả đều được đặt nền tảng trên quá khứ? Liệu bộ não này, mà đã bị quy định quá sâu đậm, không thể phản ứng cùng suy nghĩ? Mà có nghĩa, liệu chính những tế bào não có thể tuyệt đối yên lặng khi được chất vấn, khi được thách thức?

Và đó là nơi có thiền định. Đó là vẻ đẹp của thiền định. Không phải chỉ tuân theo phương pháp, luyện tập nào đó, và mọi chuyện của nó, nhưng có một cái trí yên lặng và sinh động lạ thường để cho nó phản ứng mãnh liệt đến bất kỳ thách thức nào. Phản ứng phải trọn vẹn đến thách thức; ngược lại có sự mâu thuẫn. Và nếu bạn phản ứng phụ thuộc vào quá khứ, chắc chắn nó phải gây mâu thuẫn, tạo ra một phân chia và thế là xung đột và lãng phí của năng lượng.

Vậy là, suy nghĩ gây phân chia, suy nghĩ tạo ra người quan sát.

Người quan sát là quá khứ. Sau đó người quan sát quan sát và tự-tách rời chính anh ấy như người quan sát và vật được quan sát. Thế

là bắt đầu có toàn bộ sự phân hai, xung đột giữa bạn và người vợ

của bạn, người hàng xóm của bạn, con cái của bạn, cộng đồng của bạn, và mọi chuyện của nó. Và nơi nào có xung đột không có tình yêu; bạn có lẽ có vui thú, tình dục hay những hình thức khác của vui thú, nhưng nó không là tình yêu. Tình yêu là vui thú? Tình yêu là ham muốn? Tình yêu là đau khổ?

Tại một mức độ suy nghĩ quan trọng lạ thường, tại mức độ của công nghệ, tại mức độ của truyền đạt bằng từ ngữ. Rất quan trọng phải suy nghĩ hợp lý, khách quan, không cảm tính, không bằng những quan điểm hay những công thức đã sắp đặt. Nhưng thấy rằng suy nghĩ phải yên lặng khi đối diện vấn đề của sống lạ thường của con người này. Bạn biết, tình yêu là việc duy nhất mà yên lặng. Bạn có lẽ

cầm tay một người, bạn có lẽ mỉm cười, thực hiện một cử chỉ, nhưng nếu bạn nhìn một cách sâu thẳm, tình yêu, một mình nó tuyệt đối yên lặng và thế là nó phản ứng đến bất kỳ thách thức nào một cách trọn vẹn, và thế là không có xung đột. Và một cái trí như thế là

một cái trí tôn giáo thực sự. Một cái trí như thế không cần đi đến một ngôi đền hay một nhà thờ hay một thánh đường. Một cái trí như thế

nhận biết, ý thức, quan sát, không phải như một người quan sát đang quan sát. Sự thật là trạng thái lạ thường đó mà không thời gian, không đo lường, tuyệt đối, dù bạn có lẽ cho nó bất kỳ cái tên nào.

Có lẽ sau khi bạn nhìn ngắm mặt trăng đó, bạn có thể đặt ra những câu hỏi, nếu bạn quan tâm. Bạn biết, người ta phải đặt ra những câu hỏi không những về người nói nhưng còn về mọi thứ. Nhưng đặt ra những câu hỏi đúng đắn là điều rất quan trọng. Người ta có thể đặt ra những câu hỏi ngờ nghệch, và hầu hết chúng ta đều như thế.

Chúng ta không bao giờ đặt ra những nghi vấn cốt lõi. Và khi chúng ta đặt ra nó, chúng ta chờ đợi một đáp án từ người nào đó. Vì vậy, khi bạn hỏi, đang chờ đợi một đáp án từ người nào đó, bạn thực sự

không đang đặt ra những nghi vấn gì cả! Bạn chỉ quan tâm đến có được đáp án. Nhưng điều gì quan trọng là hỏi, không phải tìm ra đáp án, bởi vì trong chính nghi vấn là đáp án, nếu bạn biết làm thế

nào để đặt ra nghi vấn và làm thế nào để lắng nghe nó. Và bạn không thể lắng nghe nghi vấn nếu bạn đang muốn một đáp án.

Vì vậy, nếu chiều nay bạn đặt ra một nghi vấn, đặt ra nó không phải để tìm ra một đáp án, nhưng để cùng nhau chuyển tải và thâm nhập vào nghi vấn. Và sự thâm nhập trả lời nghi vấn, không phải người nào đó. Điều này không có nghĩa rằng người nói đang ngăn cản bạn không đặt ra những câu hỏi. Trong thâm nhập bạn đang tự-phơi bày chính mình, và bạn có lẽ không muốn tự-phơi bày chính mình bởi vì bạn có lẽ bị sợ hãi. Nhưng người ta phải tự-phơi bày chính mình, giống như bạn phơi bày khuôn mặt của bạn trong cái gương.

Người hỏi: Nếu mọi người là phiên bản thứ hai, ai là phiên bản thứ nhất?

Krishnamurti: Một câu hỏi hay! Bạn đã nghe câu hỏi đó? ‘Nếu mọi người là phiên bản thứ hai, ai là phiên bản thứ nhất?’ Lúc này, thưa bạn, bạn đã đặt ra một nghi vấn; liệu nó là một nghi vấn nghiêm túc?

Muốn tìm ra ai là phiên bản thứ nhất, đừng là phiên bản thứ hai.

Không, làm ơn, đây không là câu trả lời khôn ngoan. Đừng cười hay vỗ tay. Bởi vì nếu câu hỏi đó có ý định nghiêm túc, vậy thì hãy tìm ra liệu cái trí có thể được tự do khỏi tất cả những thông tin thứ hai. Đó là, hãy tìm ra liệu cái trí có thể làm trống không chính nó khỏi cái đã được biết, quá khứ. Vậy thì bạn sẽ tìm được cho chính bạn cái gì không là phiên bản thứ hai hay thứ nhất nhưng cái gì đó hoàn toàn khác hẳn. Nhưng muốn tìm được cái đó, trước hết hãy thấy cái trí là phiên bản thứ hai như thế nào, hãy quan sát nó, thấy những thói quen của nó, những truyền thống của nó, những vui thú lặp lại của nó là gì. Quan sát nó, nhìn ngắm nó, và thế là bằng cách nhìn ngắm và học hành về nó bạn sẽ phát hiện rằng căn bã thứ hai của những thứ khác có thể được xóa sạch hoàn toàn. Vậy là bạn không còn là phiên bản thứ hai lẫn thứ nhất. Vậy là bạn là một con người.

Người hỏi: Thưa ông, liệu tôi được phép biết đáp án đúng đắn là gì?

Krishnamurti: Trước hết hãy đặt ra nghi vấn đúng đắn. Không có đáp án đúng đắn cho một nghi vấn sai lầm. Nhưng nếu bạn đặt ra nghi

vấn đúng đắn, có đáp án đúng đắn. Tôi e rằng, thưa bạn, hỏi một cách trừu tượng đáp án đúng đắn là gì không có ý nghĩa.

Người hỏi: Tôi có ý, thưa ông, nghi vấn đúng đắn là gì?

Krishnamurti: ‘Nghi vấn đúng đắn là gì?’ Làm ơn hãy lắng nghe điều này. Liệu có một nghi vấn đúng đắn hay sai lầm hay chỉ có sự thâm nhập, không hời hợt, không từ tò mò, không từ tranh luận trí năng hay những quan điểm lý luận? Vì vậy có một nghi vấn hay sự tìm hiểu chỉ khi nào bạn hỏi cùng sự nghiêm túc, hỏi với mục đích thâm nhập, phơi bày cấu trúc của thân tâm riêng của bạn. Vậy thì, đó là nghi vấn đúng đắn. Nhưng tôi e rằng hầu hết chúng ta đều không đặt ra những nghi vấn đúng đắn. Chúng ta không bao giờ muốn tự-

phơi bày chính chúng ta cho chính chúng ta.

Người hỏi: (Không nghe rõ)

Krishnamurti: ‘Học hành là gì?’ Bạn học một ngôn ngữ; bạn không biết tiếng Ý hay tiếng Pháp hay tiếng Đức, và muốn học nói ngôn ngữ đó bạn phải biết nhiều từ ngữ và cách sắp xếp những từ ngữ

đó thành một câu nói. Đó là, bạn học những từ ngữ, cú pháp, và vận vận. Bạn lưu trữ nó, và từ đó bạn nói. Điều đó rõ ràng và đơn giản.

Bây giờ, liệu bạn có thể học hành trong cùng ý nghĩa đó về sống, sống mà đang chuyển động, năng động, mãnh liệt? Liệu bạn có thể

lưu trữ nó, mà có nghĩa, sau khi học hành xong bạn hành động? Đó là điều gì chúng ta làm. Đó là, người ta đã có một trải nghiệm mà đã lưu lại một dấu vết, một kỷ niệm, và từ đó người ta hành động. Thế

là, có một mâu thuẫn, một phân chia giữa quá khứ và hành động. Và đó là học hành? Vì vậy chúng ta đang sử dụng từ ngữ ‘học hành’

hoàn toàn khác hẳn. Học hành là một chuyển động, một chuyển động liên tục. Học hành về chính người ta không bao giờ đứng yên.

Chính người ta là một vật đang chuyển động, đang sống, năng động. Bạn không thể nói, ‘Ồ, tôi đã học hành về chính tôi, và cùng điều gì tôi đã học hành tôi sẽ quan sát.’ Điều gì bạn sử dụng khi quan sát sau khi bạn đã học hành xong điều gì, là quá khứ; quá khứ

đang nhìn vào hiện tại. Vậy là có một phân chia giữa người quan sát và vật được quan sát. Và đó không là học hành. Vì vậy, điều gì chiều nay chúng ta đã nói là dành cho chúng ta thâm nhập. Trong thâm nhập là học hành, không phải rằng sau khi đã thâm nhập, đã tích lũy, chúng ta hành động. Tôi không hiểu liệu bạn đã nhận thấy rằng trong đang làm không chỉ là hành động của đang làm nhưng còn cả đang học hành. Nếu bạn là một công nhân nhà máy, nếu bạn tiếp tục vận một con ốc lặp đi và lặp lại, năm này sang năm khác, bạn sẽ mệt mỏi mau, bạn sẽ chán nản. Ngược lại nếu bạn đang học hành, bạn sản xuất nhiều hơn. Điều này đã được thử nghiệm.

Vì vậy, học hành là một việc và tích lũy hiểu biết là một việc khác.

Nếu bạn áp dụng hiểu biết vào một vật đang sống – giống như chính bạn, một con người đang sống cùng tất cả những phức tạp của những cảm xúc, những phản ứng, và những đối phó – nếu bạn quan sát về chính bạn bằng hiểu biết, bạn không quan sát gì cả. Bạn đang quan sát nó cùng một hình ảnh, ngược lại nếu bạn không có hình ảnh nhưng chỉ quan sát, vậy thì bạn đang học hành. Khi bạn học

hành không có kết thúc. Thưa bạn, hãy theo dõi, nếu bạn không có quyền sách, không người hướng dẫn, không người nào bạn có thể

tin tưởng hay trung thành, bạn sẽ làm gì để học hành, không phải về những thứ thuộc công nghệ nhưng về chính bạn? Không ai có thể

chỉ bảo cho bạn phải làm gì. Bạn phải học hành về chính bạn, và chính bạn là một vật đang chuyển động, đang sống. Không có quyền sách, không người triết lý, không người tâm lý, sẽ chỉ bảo cho bạn quan sát như thế nào. Vì vậy bạn phải học hành. Khi có học hành,

không có phiên bản thứ nhất hay thứ hai. Khi bạn đã ngừng học hành, có phiên bản thứ nhất và thứ hai.

Người hỏi: Thưa ông, có khi nào ông đã bồn chồn một cách bí ẩn?

Krishnamurti: Tôi thực sự không hiểu câu hỏi đó có nghĩa gì. Thuộc thân thể khi bạn mệt mỏi, bạn có lẽ hơi hơi bứt rứt, bồn chồn, căng thẳng, ngọ nguậy bàn chân của bạn, và cũng vậy thuộc tinh thần bạn có lẽ cảm thấy lo lắng. Nhưng người ta không hiểu rõ từ ngữ 'bí ẩn'. Bạn có ý 'huyền bí'? Đó là từ ngữ?

Thưa bạn, đừng thâm nhập vào thế giới của huyền bí. Và thế giới của huyền bí lạ thường lắm. Có một huyền bí vô cùng trong sự

sống. Muốn thâm nhập vào đó bạn phải thông minh và lành mạnh vô cùng, cái trí của bạn phải rất minh bạch, không bị biến dạng. Một cái trí mà náo động, huyền thuyên, tìm kiếm sẽ không bao giờ bắt gặp huyền bí lạ thường đó của sự sống. Và bắt gặp cái đó là học hành riêng của nó.

Người hỏi: Thưa ông, nếu mỗi người tìm kiếm một đáp án cho một mình anh ấy, có thể có nhiều phân chia, nó có thể dẫn đến những loại khác nhau của . . .

Krishnamurti: Hoàn toàn đúng, hoàn toàn đúng. Nếu mỗi người trả

lời một nghi vấn cho chính anh ấy, nó sẽ gây mâu thuẫn và đối nghịch với đáp án được tìm ra bởi một người khác. Thưa bạn, khi bạn nhìn qua một kính hiển vi, một dụng cụ chính xác vô cùng, bạn và người khác phải thấy cùng một sự vật. Nếu bạn mang những

thành kiến, những kết luận, những giả thuyết, và những đáp án của bạn, vậy thì cái gì bạn thấy sẽ là cái gì đó hoàn toàn khác hẳn hay mâu thuẫn với cái gì hiện diện ở đó để được thấy qua kính hiển vi.

Cái gì được thấy qua kính hiển vi phải được thấy bởi mọi người, không phải bởi bạn hay bởi tôi hay bởi một người khác, như những

con người tách rời. Đang thấy là quan trọng, đang hỏi là quan trọng.

Và bạn hỏi như thế nào là quan trọng. Nếu thực sự nghiêm túc, bạn đặt ra nghi vấn cơ bản nhất, không phải nghi vấn mơ hồ nào đó, vậy thì đáp án không là đáp án của bạn hay đáp án của người nói: Đáp án sẽ là sự thật và không phụ thuộc vào bất kỳ ai. Khi bạn thấy một nguy hiểm, sự nguy hiểm của một vực thẳm, của một vách đá, của một con thú, của một con rắn, phản ứng của bạn và phản ứng của một người khác sẽ là giống hệt, nếu người ta không bị mù lòa hay loạn thần kinh.

Người hỏi: Việc gì xảy ra khi người ta chết?

Krishnamurti: A, đó là một câu hỏi hay. Đó là một nghi vấn cũ kỹ mà những người Ai cập cổ xưa đã đặt ra. Tôi không đọc sách, cảm ơn Thượng đế! Tôi đã không đọc kinh Gita, Upanishads, Koran, hay bất kỳ quyển sách triết lý, tâm lý, tôn giáo là gì. Chúng làm tôi chán ngắt.

Tôi thích đọc một quyển truyện trinh thám hơn. Nhưng để trả lời nghi vấn đó: Điều gì xảy ra cho cái trí, cho linh hồn, khi thân thể chết?

Bạn đã đặt ra nghi vấn này. Hãy lắng nghe nó, làm ơn. Hãy chú ý nó. Bạn đã đặt ra một nghi vấn. Lúc này, ai sẽ trả lời nó, và bạn muốn loại đáp án nào? Một đáp án mà sẽ gây thỏa mãn và thanh thản, một đáp án có lý trí, hay một đáp án phụ thuộc vào niềm tin của bạn rằng có sự đầu thai? Hay đáp án mà người cộng sản sẽ

đưa ra, mà là, nó hoàn toàn vô lý? Vì vậy, bạn đang hỏi ai? Đây là một nghi vấn rất nghiêm túc trong chính nó. Điều gì xảy ra cho cái trí? – cho cái trí, không phải cho cái linh hồn. Nếu bạn nói có một linh hồn, nó có nghĩa có cái gì đó vĩnh cửu, cái gì đó không bị tiếp xúc bởi suy nghĩ, không ở trong lãnh vực của thời gian. Bởi vì nếu suy nghĩ tiếp xúc được nó, nó ở bên trong lãnh vực của thời gian, bên trong lãnh vực của ký ức, và vì vậy nó không vĩnh cửu.

Vì vậy, khi bạn đặt ra nghi vấn, ‘Việc gì xảy ra khi thân thể chết?’

Đầu tiên, tại sao bạn hỏi nó? Bạn sợ hãi chết? Chết là điều không thể tránh khỏi, mặc dù những người khoa học có lẽ trao tặng bạn năm mươi năm khác. Vì vậy, bạn sợ hãi chết, điều đó có nghĩa sợ

hãi sống. Nếu bạn sợ hãi chết, điều đó có nghĩa bạn sợ hãi sống, bởi vì chết là sống. Nếu bạn biết sống như thế nào, không có chết.

Chết không phải tại khúc cuối của sống của một người – cùng bệnh tật, tuổi già, lão suy, đau khổ, phiền muộn, và khó nhọc. Chết có nghĩa đang chết đi hàng ngày, mà có nghĩa đang sống mới mẻ lại hàng ngày. Nếu bạn không biết làm thế nào để chết đi hàng ngày, bạn không đang sống hồn nhiên hàng ngày. Vậy là, bạn sợ hãi chết bởi vì bạn đã đưa nó xa thật xa, quanh góc đường, và bạn không muốn nhìn ngắm nó, không cho phép nó gần gũi bạn. Thế là có sợ

hãi, và từ sợ hãi bạn tin tưởng. Và nếu bạn tin tưởng sự đầu thai, mà có nghĩa sống trong cuộc đời kế tiếp, vậy thì sống này quan trọng cực kỳ, không phải cuộc đời kế tiếp. Bởi vì lúc này bạn làm cái gì, bạn suy nghĩ ra sao, bạn ứng xử thế nào quan trọng lắm bởi vì bạn sẽ phải trả lại nó trong cuộc đời kế tiếp. Nhưng bạn không tin tưởng sự đầu thai; đó chỉ là một ý tưởng dễ thương. Nếu bạn thực sự trao quả tim của bạn cho niềm tin đó, nó có nghĩa sống ngay lúc này; thế là không đặt thành vấn đề điều gì xảy ra vào ngày mai.

Vì vậy, khi có sợ hãi về chết, thế là sợ hãi đó trả lời, không phải ý nghĩa và vẻ đẹp của chết. Thế là sợ hãi muốn một đáp án gây thanh thản. Có sự tự-thương xót: ‘Tôi đã sống rất lâu, đã vật lộn rất khó nhọc, đã leo lên nấc thang của thành công – đó là tất cả?’ Dĩ nhiên, đó là tất cả bởi vì bạn không có bất kỳ thứ gì khác nữa. Bạn có đồ

đặc của bạn, bằng cấp của bạn, bạn có lẽ đi đến văn phòng suốt sáu mươi năm sau, bị dọa nạt, và đó là tất cả sống của bạn – thực sự, không phải lý thuyết. Thế là sợ hãi sống theo cách đó, chắc chắn bạn sợ hãi chết. Và sợ hãi không thể trả lời một nghi vấn của sống. Vì vậy tự do khỏi sợ hãi là sự giàu có của sống.

Người hỏi: Nếu không có Thượng đế, ai tạo ra thế giới quỷ quái này?

Krishnamurti: Thưa bạn, Thượng đế đã lại hợp thời trang. Năm ngoái Thượng đế đã lỗi thời. Tôi không hiểu liệu bạn nhận thấy điều này. Thật là vui, đúng chứ? Bây giờ, nó lại đang trở thành một thời trang. Thượng đế chết rồi trong thế giới cộng sản nhưng đang sống trong quốc gia này. Muốn tìm ra Thượng đế là gì và liệu có hay không có một sự việc như thế, đừng là một người vô thần hay một người hữu thần. Bởi vì cả hai đều giống hệt nhau; cả những người tin tưởng và những người không-tin tưởng đều bị quy định bởi sợ

hãi của họ, xã hội của họ, văn hóa của họ, môi trường của họ, truyền của họ, và mọi chuyện của nó. Nhưng muốn tìm được sự thật vô hạn đó, muốn khám phá, học hành, thâm nhập, bạn phải được tự

do khỏi sợ hãi và vì vậy, khỏi niềm tin. Vì vậy sự tìm hiểu của bạn rằng liệu có một Thượng đế hay không không là sự tìm hiểu gì cả.

Nhưng nếu bạn đã hỏi, 'Liệu cái trí có thể được tự do khỏi sợ hãi, sự tối tăm mà theo cùng sợ hãi, sự lo âu, sự thất vọng mà hiện diện từ

sợ hãi?', vậy thì nghi vấn đó có một đáp án. Và bạn sẽ tìm ra, nếu một cách nghiêm túc bạn đặt ra nghi vấn liệu cái trí có thể được tự

do khỏi sợ hãi, bạn sẽ phát giác rằng cái trí có thể hoàn toàn, tuyệt đối được tự do khỏi sợ hãi.

Người hỏi: Ông định nghĩa quá khứ và nói rằng người ta trải qua hiện tại vào tương lai. Tôi nghĩ ông đã khiến cho hiện tại và tương lai thành những khái niệm mơ hồ.

Krishnamurti: Tôi đã nói 'quá khứ'. Quá khứ đi qua hiện tại đến tương lai. Và bạn đang nói, 'Tương lai và hiện tại là một khái niệm được sáng chế bởi suy nghĩ, được hình dung, được lập công thức bởi suy nghĩ.' Đó là như thế hay sao? Bạn không sống cho tương ai

à? Bạn không đang vượt qua một kỳ thi với mục đích kiếm được một việc làm? Và quá khứ là gì, thưa bạn? Truyền thống của bạn, những kỷ niệm của bạn, những trải nghiệm của bạn, hiểu biết tích lũy thuộc chủng tộc của bạn – tất cả điều đó là quá khứ. Quá khứ là trải nghiệm của hiện tại được nhớ lại. Tất cả điều đó là quá khứ. Và đó là cách chúng ta sống. Khi chúng ta nói, ‘Tôi là’, nó là quá khứ rồi.

Người hỏi: (Không nghe rõ)

Krishnamurti: Được rồi, thưa bạn. Nếu bạn thực sự muốn biết ngủ là gì, và liệu nó cần thiết và điều gì được hàm ý trong nó, hãy trao chú ý cho nó. Đừng chỉ đặt ra một câu hỏi rồi đi ngủ. Bởi vì nó là một nghi vấn lạ thường. Ngủ là cần thiết bởi vì thân thể mệt mỏi sau một ngày làm việc. Liệu bạn không nhận thấy rằng bóng tối cũng cần thiết như ánh sáng cho một cái cây, hay sao? Bạn có khi nào nhận thấy nó? Nếu bạn luôn luôn có ánh sáng trên một cái cây, nó không có khả năng phục hồi. Vì vậy ánh sáng và bóng tối đều cần thiết. Vì vậy đối với thân thể ngủ là cần thiết. Nhưng điều gì xảy ra trong suốt giấc ngủ? – đó là câu hỏi. Lúc này, muốn thâm nhập nó, bạn phải thực hiện chuyến hành trình cùng người nói, không phải bạn ở đằng đó và người nói ở đây đang kể cho bạn về giấc ngủ; chúng ta phải chuyển động cùng nhau. Điều gì xảy ra suốt ban ngày khi bạn thức giấc? Bạn có một ngàn suy nghĩ, một ngàn trải nghiệm, một ngàn phản ứng, và nhiều, nhiều bầm dập. Có vô-trật tự trong sống của bạn suốt ban ngày. Và khi bạn đi ngủ, cái trí, bộ não, cố

gắng rà soát lại việc gì đã xảy ra suốt ban ngày. Bạn nhận thấy nó?

Tại sao? Bởi vì nó muốn tạo ra trật tự. Nó nói, ‘Tôi đã làm việc này’,

‘Tôi ước tôi đã không làm nó’, ‘Nó đã không nên như thế’, và vân vân. Nó cố gắng tạo ra trật tự trong những sự việc đã gây ra vô trật tự suốt ban ngày. Đó là lý do tại sao chúng ta rà soát lại việc gì đã xảy ra. Bây giờ, khi bạn đi ngủ, bộ não đòi hỏi trật tự, đòi hỏi an toàn; ngược lại nó không thể vận hành đúng cách. Vì vậy nó cố

gắng tạo ra trật tự trong những giấc mộng – những giấc mộng kinh hãi, xấu xa hay rất đẹp đẽ – mà là những hàm ý của những sự việc bạn đã không hiểu rõ; chúng đã diễn giải thành những giấc mộng.

Vậy là suốt giấc ngủ những hoạt động của bộ não tiếp tục. Bởi vì, suốt ban ngày, bộ não luôn luôn vận hành trong vô trật tự, mâu thuẫn, đối nghịch và nỗ lực, suốt giấc ngủ nó cố gắng sắp xếp trật tự nào đó, và trật tự đó có lẽ mang hình thức của một giấc mộng.

Vì vậy nếu bạn rất trật tự, không kỷ luật nhưng trật tự, đang sống, đang nhìn ngắm những phản ứng của bạn, đang quan sát mọi suy nghĩ, đang nhận biết suốt ngày về những suy nghĩ của bạn, về cây

cối, về thú vật, đường xá, bản thủ, bụi bặm, vô trật tự trong căn phòng của bạn, vô trật tự trong sự liên hệ của bạn – nếu bạn nhìn ngắm vô trật tự, từ vô trật tự đó trật tự hiện diện, mà không là một bản thiết kế. Bởi vì bạn đã hiểu rõ vô trật tự, từ vô trật tự đó trật tự

hiện diện. Vậy thì, khi bạn ngủ, một sự việc hoàn toàn khác hẳn xảy ra. Vậy thì giấc ngủ của bạn là trọn vẹn, không có một giấc mộng nào cả. Bạn đã chưa bao giờ hỏi, ‘Tại sao tôi phải nằm mơ?’ Bạn luôn luôn nói, ‘Tôi đã nằm mơ, chúng cần giải thích.’ Nhưng bạn không bao giờ hỏi, ‘Tại sao tôi phải nằm mơ?’ Chúng ta nói rằng nếu bạn nằm mơ, chính là cái trí vô trật tự mới nằm mơ bởi vì suốt ngày bạn đã không sống cùng sự ân cần, sự chú ý lạ thường, đang nhìn ngắm, đang học hành, đang chuyển động. Khi suốt ban ngày có trật tự, vậy thì suốt giấc ngủ không những cái trí và bộ não tự làm trong sáng chính chúng, tự làm mới mẻ chính chúng, nhưng còn cả cái gì đó xảy ra, cái gì đó hoàn toàn khác hẳn. Và đó là bộ phận của thiên định.

Người hỏi: (Không nghe rõ)

Krishnamurti: Thưa bạn, bạn lắng nghe chứ? Bạn bận tâm bởi những câu hỏi của bạn, và vì vậy bạn không đang lắng nghe câu trả

lời về những giấc mơ. Nếu bạn lắng nghe câu hỏi đó mà người nói đã thâm nhập, bạn sẽ trả lời câu hỏi của bạn. Vậy thì không cần tìm kiếm Thượng đế gì cả. Nếu bạn tìm kiếm Thượng đế, bạn sẽ tìm được ảo ảnh của Thượng đế. Bạn sẽ không tìm được sự thật, bạn sẽ tìm được ảo tưởng của sự thật bởi vì cái gì bạn tìm kiếm bạn chiếu rọi. Đó là điều gì bạn muốn tìm ra, và điều gì bạn sẽ tìm được là điều gì bạn mong muốn. Ngược lại để làm trống không mọi thứ đã được biết là thiên định – không phải cái sự việc thoái hóa của luyện tập, nhưng tìm ra, thâm nhập vào nghi vấn của làm trống không cái trí, bộ não, khỏi quá khứ. Vậy thì bạn sẽ biết sự thật là gì.

Ngày 9 tháng giêng năm 1970

TRÍ NĂNG SẼ KHÔNG TÌM ĐƯỢC ĐÁP ÁN

Nói chuyện tại Học viện Công nghệ Ấn độ,

Madras, 1971

Người ta thấy rằng suy nghĩ là thời gian, rằng suy nghĩ nuôi dưỡng sợ hãi và vui thú. Và liệu suy nghĩ, sự vận hành hàng ngày của suy nghĩ, có thể giải quyết vấn đề của con người? Chắc chắn nó không thể. Vậy thì có cái gì ở đó mà có thể giải quyết điều này?

Dường như chúng ta nghĩ rằng khoảnh khắc chúng ta đã thấu hiểu biết công nghệ nào đó tại một trường đại học hay một học viện giống như thế này chúng ta đã hoàn tất mọi trách nhiệm của chúng ta. Nhưng lơ là lãnh vực rộng lớn của sống cùng tất cả những phức tạp của nó và chỉ đang vun đắp một hiểu biết riêng biệt chắc chắn đã không giải quyết bất kỳ những vấn đề nào của con người chúng ta.

Người ta có thể đi đến mặt trăng, xây dựng những kiến trúc thượng tầng, sống dưới đại dương, và vân vân, nhưng vấn đề của sự liên hệ con người đã không được giải quyết. Người ta đã hy vọng rằng giáo dục sẽ không những xây dựng một thế giới công nghệ nơi con người sẽ được tự do nhờ vào máy móc để làm những công việc khác nhưng còn cả giúp đỡ anh ấy theo một loại sống khác hẳn và

tạo ra một xã hội khác hẳn, một văn hóa khác hẳn, một tôn giáo hoàn toàn khác hẳn. Nhưng giáo dục đã không thực hiện được việc đó, cũng như khoa học hay chủ nghĩa cộng sản hay bất kỳ loại triết thuyết không tưởng thuộc học thuyết, thuộc lý thuyết nào. Vậy là chúng ta đối diện với vấn đề của sự liên hệ con người: làm thế nào trong sự liên hệ tạo ra một thay đổi cơ bản, lạ thường. Bởi vì sự liên hệ của con người là xã hội; nó là cấu trúc và bản chất của xã hội.

Nếu người ta có nghiêm túc – và người ta phải nghiêm túc trong một thế giới quá hỗn loạn, điên khùng, tàn nhẫn, vô nghĩa – người ta phải thay đổi không chỉ cấu trúc phía bên ngoài mà còn cả những trạng thái tâm lý, phía bên trong của cái trí mà tạo ra ý thức của chúng ta.

Bởi vì, chúng ta là bộ phận của thế giới; chúng ta không tách khỏi thế giới. Chúng ta là thế giới. Chúng ta đã tạo ra, thế hệ quá khứ đã tạo ra thế giới điên khùng, dốt nát này. Và thế hệ trẻ hơn, nếu nó không cẩn thận, cảnh giác, canh chừng, sẽ nhập vào thế hệ cũ hơn trong một vài năm nữa và cũng tạo ra một xã hội điên khùng, dốt nát. Vì vậy đó là một trách nhiệm nghiêm túc cho người giáo dục cũng như em học sinh phải suy nghĩ về loại thế giới nào chúng ta sẽ

sống trong nó – không phải một thế giới học thuyết, không phải một thế giới không tưởng hay một thế giới công nghệ hoàn hảo, nhưng một thế giới của sự liên hệ con người nơi chúng ta có thể sống và vận hành trong hòa bình cùng nhau. Tôi nghĩ đó là một vấn đề quan trọng cực kỳ khi đang đối diện thế giới tại thời điểm hiện nay. Người ta thấy điều gì đang thực sự xảy ra: chống đối, phá hoại, tàn ác, chiến tranh, hỗn loạn. Bạn biết tất cả điều đó, nếu bạn có quan sát, nhận biết tất cả mọi điều đang xảy ra, sự hỗn loạn hoàn toàn.

Và vì vậy, như những con người chúng ta phải có trách nhiệm để

thấy chúng ta có thể làm gì cho sự thay đổi này của cái trí con người. Những người triết lý đã không làm nó. Những người triết lý đã quay cuồng quanh vô số những lý thuyết, những lý thuyết tôn

giáo hay xã hội tuyệt vời, nhưng họ đã không thực sự thay đổi xã hội. Không triết lý nào đã từng thay đổi thế giới. Triết lý có nghĩa tình yêu sự thật, không phải sự thật của bạn hay sự thật của người nói, nhưng tình yêu của 'cái gì là' thực sự và cũng tìm ra liệu 'cái gì là', cái thực sự, có thể hoàn toàn được thay đổi. Đó là điều gì chúng ta quan tâm hay nên quan tâm và không nói về những lý thuyết của sự

đốt cháy khi ngôi nhà đang cháy. Chúng ta đối diện với một thế giới rực lửa, hỗn loạn, tàn ác, giống như những con người. Vì vậy mỗi người chúng ta phải có trách nhiệm để tìm ra: người ta, như một con người có thể làm gì trong sự hỗn loạn này. Và không còn nghi ngờ

gì cả về sự hỗn loạn này: những phân chia chính trị, những phân chia quốc gia, những phân chia vùng đất, và cũng cả những phân chia khác nhau mà những tôn giáo có tổ chức khắp thế giới đã tạo ra – Thiên chúa giáo, Tin lành giáo, Ấn giáo, Hồi giáo, Phật giáo.

Nếu bạn đã quan sát tất cả điều này, không phải từ một tờ báo, không phải khi đang ngã người thoải mái trong một chiếc ghế bành, không quan sát như một giáo sư đang lý thuyết về nó, nhưng thực sự đối diện vấn đề, vậy là bạn đối diện với trách nhiệm của con người liên quan đến vấn đề này. Mà là: Làm thế nào cái trí con người, mà đã sắp xếp vào chung qua một thiên niên kỷ của tạm gọi là tiến hóa, cái trí mà bị quy định quá nặng nề như một người Ấn giáo, một người Phật giáo, một người cộng sản, và vân vân, có khi nào tạo ra một cách mạng cơ bản? Cái trí, mà là mảnh trí năng, có thể tạo ra một cách mạng vật chất; trước kia mảnh trí năng đã thực hiện việc đó: cách mạng cộng sản, cách mạng Pháp và những hình thức khác của cách mạng. Mảnh trí năng có thể lý thuyết và ép buộc con người phải tuân phục vào một khuôn mẫu đặc biệt của xã hội, mà là điều gì đang xảy ra trong những vùng đất nào đó của thế giới.

Vì vậy, khi bạn quan sát tất cả điều này, bạn, một con người đang sống trong vùng đất này của thế giới, sẽ làm gì? Chúng ta không thể

tẩu thoát khỏi nó hay rút lui vào phía bên trong. Chúng ta không thể

tẩu thoát khỏi sự hỗn loạn này bởi vì chúng ta liên quan đến nó, chúng ta đã nuôi dưỡng sự hỗn loạn này, chúng ta đã khiến cho nó hiện diện bằng sống hàng ngày của chúng ta. Vì vậy, khi thấy điều này, người ta có thể làm gì? Không phải như một cá thể. Bởi vì từ

ngữ ‘cá thể’ có nghĩa không thể phân chia, đó là, một con người mà trọn vẹn, tổng thể, không bị vỡ vụn. Đó là điều gì từ ngữ ‘cá thể’ có nghĩa. Như một con người, anh ấy đối diện vấn đề to tát này, liên quan đến vấn đề đó, không phải như người quan sát nhưng như

một con người đang tham gia trong nó, đang đóng góp vào nó. Vì vậy, làm thế nào anh ấy có thể tạo ra một thay đổi cả phía bên ngoài lẫn phía bên trong, cả xã hội lẫn tâm lý? Anh ấy có thể làm gì?

Tôi không hiểu liệu bạn hứng thú nghi vấn này. Hầu hết chúng ta đều không hứng thú, bởi vì chúng ta có những công thức nào đó, những lý tưởng và những khái niệm nào đó mà qua đó chúng ta hy vọng giải quyết được những vấn đề này. Và chúng ta hy vọng rằng qua một hệ thống đặc biệt, dù nó là cộng sản hay bất kỳ hệ thống nào khác, chúng ta sẽ thay đổi thế giới. Những hệ thống được tạo ra

bởi những con người, bởi bạn. Và chúng ta hy vọng rằng qua một hệ thống một thay đổi đặc biệt có thể được tạo ra. Nhưng để vận hành một hệ thống, bạn và tôi, là cần thiết. Và bởi vì chúng ta như

những con người vẫn còn y nguyên như chúng ta là, khi chúng ta cố gắng vận hành hệ thống, chúng ta không chỉ là những người nô lệ

cho hệ thống nhưng còn tìm kiếm quyền hành qua hệ thống đó. Việc này, lại nữa, chắc chắn là điều gì đang xảy ra trong thế giới.

Vì vậy, người ta sẽ làm gì? Bạn hiểu rõ câu hỏi của tôi? Bạn mà đã được giáo dục trong nơi này hay nơi nào khác, bạn mà đã nhận được những bằng cấp nào đó và có một việc làm và đã ổn định một cách thoải mái trong một ngôi nhà nhỏ cùng một người vợ, con cái, và tất cả mọi chuyện của nó; bạn cùng những cá tính đặc biệt,

những tín điều tôn giáo, và những niềm tin của bạn, bị trói buộc trong một góc nhỏ xíu, đang vun đắp một phần rất nhỏ trong lãnh vực rộng lớn của sự tồn tại – bạn có thể làm gì? Bạn biết, câu hỏi này không phải là một câu hỏi hoa mỹ; nó được đặt ra bởi vì chúng ta phải chia sẻ vấn đề cùng nhau, bởi vì nó là vấn đề của bạn. Nó là vấn đề hàng ngày của bạn, dù bạn có một nghề nghiệp hay thất nghiệp, dù bạn là một người cộng sản hay bạn là người nào, nó là vấn đề của bạn.

Và để bàn luận, để nói chuyện cùng nhau về một vấn đề chung là để

tìm được một đáp án, không phải một đáp án khoa trương, không phải một đáp án lý thuyết, nhưng một đáp án thiết thực, thực dụng, thực sự. Để bàn luận, nói chuyện cùng nhau, như chúng ta đang thực hiện lúc này, về một vấn đề chung, là chuyển tải lẫn nhau. Từ

ngữ ‘chuyển tải’ có gốc rễ từ từ ngữ ‘chung’. Chúng ta đang chia sẻ một vấn đề chung đối với tất cả chúng ta, đang hiểu rõ vấn đề đó để thấy liệu nó có thể được giải quyết. Đó là trách nhiệm của chúng ta.

Và đó là điều gì chúng ta sắp sửa thực hiện: chia sẻ, không phải bằng trí năng hay từ ngữ nhưng thực sự, vấn đề và thấy liệu nó có thể tạo ra một thay đổi, một cách mạng thuộc tâm lý. Nếu bạn tạo ra một cách mạng thuộc tâm lý qua bạo lực, chắc chắn bạn sẽ kết thúc, như lịch sử đã chứng minh, bằng cách có một chế độ độc tài – hay độc tài của một hệ thống quan liêu. Vì vậy, cách mạng vật chất là

cách mạng vô nghĩa, sơ khai nhất bởi vì trong nó có cùng khuôn mẫu, có lẽ được bổ sung, được lặp lại và lặp lại. Vì vậy, điều gì cần thiết là một cách mạng thuộc tâm lý, một cách mạng phía bên trong.

Bởi vì chúng ta là thế giới. Văn hóa, luân lý xã hội – mà là vô-luân lý

– khuôn mẫu xã hội trong đó chúng ta sống, tất cả điều đó được tạo ra bởi mỗi người chúng ta, và muốn thay đổi cấu trúc đó chúng ta

phải thay đổi. Tôi nghĩ điều này là hợp lý.

Tiếp theo, nghi vấn là: Làm thế nào điều này xảy ra được? Làm thế nào cái trí, cùng những tế bào não của nó mà đã bị quy định như

một người Ấn giáo, một người Tin lành, và vân vân, sẽ trải qua một thay đổi cơ bản – không phải lặp lại cùng khuôn mẫu tại một mức độ

khác nhưng tạo ra một cách mạng thuộc tâm lý trong chính chúng ta và vì vậy tạo ra một loại thế giới hoàn toàn khác hẳn? Bởi vì, nếu chúng ta không thể thực hiện điều đó, tất cả giáo dục của chúng ta chẳng có ý nghĩa gì cả. Nó có lẽ cho bạn một việc làm trong thế giới ganh đua, nhưng bạn đã không giải quyết được bất kỳ vấn đề nào cả. Vấn đề quá to tát đến độ người ta phải vận dụng không chỉ khả

năng của mảnh trí năng nhưng cũng còn cả tất cả những khả năng khác mà người ta có. Khả năng của mảnh trí năng là thấu lượng những dữ kiện như máy tính làm, lý luận một cách khách quan, và tìm hiểu một cách thông minh. Và một mảnh trí năng tốt lành không đến một kết luận; nó tìm hiểu, thâm nhập. Nhưng nếu mảnh trí năng bị quy định bởi những đòi hỏi cá nhân, bởi những thành kiến cá nhân, bởi văn hóa trong đó người ta sống, nó không thể thâm nhập, hiểu rõ. Và hầu hết chúng ta, những con người có giáo dục, uyên bác, đều bị quy định.

Mảnh trí năng sẽ không tìm được đáp án. Điều đó rõ ràng, đúng chứ? Mảnh trí năng dư thừa hiệu quả để làm những việc tuyệt vời như đi đến mặt trăng. Nhưng mảnh trí năng phân chia con người.

Nếu bạn quan sát, bạn sẽ thấy làm thế nào thế giới bị phân chia theo địa dư và làm thế nào sự phân chia này bị tạo ra bởi trí năng, mà là khả năng của suy nghĩ. Những hình thức khác nhau của phân chia – sự phân chia của những quốc tịch, những phân chia ngôn ngữ, sự phân chia giữa sống riêng tư và sống công chúng – tất cả

đều bị tạo ra bởi mảnh trí năng. Một trong những chức năng của mảnh trí năng, có thể chức năng chính của nó, là suy nghĩ. Và khắp thế giới, suy nghĩ, cả suy nghĩ trần tục lẫn suy nghĩ tôn giáo, đã tạo ra sự phân chia này, và sau đó suy nghĩ lại cố gắng giải quyết vấn đề của con người này, vấn đề của sự liên hệ.

Bạn thấy suy nghĩ đã làm gì khắp thế giới. Tuy nhiên, suy nghĩ cố

gắng giải quyết vấn đề của con người này mà nó đã tạo ra. Vì vậy, bạn phải hiểu rõ toàn cấu trúc và bản chất của suy nghĩ, không phụ

thuộc vào bất kỳ người triết lý hay người tâm lý nào nhưng bằng cách thực sự đang quan sát suy nghĩ riêng của bạn. Có lẽ điều gì tôi đang trình bày nghe có vẻ là dị giáo. Bởi vì bạn đã đọc quá nhiều sách, bạn nhét đầy hiểu biết – về điều gì những người khác đã nói, về kinh Gita, kinh Upanishads và mọi chuyện của nó. Nhưng bạn không biết bạn suy nghĩ cái gì, suy nghĩ khởi nguồn riêng của bạn là gì – nếu bạn có bất kỳ suy nghĩ nào. Bởi vì bạn là những con người phiên bản thứ hai, bị nhét đầy hiểu biết của những người khác, bạn không biết một sự việc nào cho riêng chính bạn.

Vì vậy, đây là một vấn đề mà cả hai chúng ta đều phải cùng nhau chia sẻ để tìm ra sự thật của nó. Người ta thấy điều gì đang thực sự

xảy ra trong thế giới: sự phân chia, sự xung đột, sự mâu thuẫn, sự

thoái hóa chính trị; bạn biết tất cả điều đó đang xảy ra, chúng ta không phải thâm nhập tất cả điều đó. Suy nghĩ đã tạo ra việc này, suy nghĩ mà là sự phản hồi của ký ức, trải nghiệm, hiểu biết, mà là quá khứ. Suy nghĩ là sự phản hồi của ký ức, ký ức mà bạn, chủng tộc của bạn, tổ tiên của bạn đã tích lũy qua hàng thiên niên kỷ. Nó được lưu trữ ở đó một cách có ý thức hay không-ý thức, và kho lưu trữ đó là bộ não. Nếu bạn quan sát về chính bạn, cách bạn nói chuyện, những từ ngữ bạn sử dụng, thái độ của bạn, vậy thì bạn sẽ

thấy rằng cái trí của bạn – mà cũng là những tế bào não – là một kho chứa của tất cả những trải nghiệm, không chỉ là những trải

nghiệm lập tức, cá nhân riêng của bạn, nhưng còn cả tất cả những trải nghiệm thuộc chủng tộc, quá khứ. Những tế bào não đó chứa đựng tất cả ký ức, giấu giếm hay lộ liễu. Và bất kỳ phản ứng nào từ

ký ức đó là suy nghĩ. Nếu bạn không có ký ức, bạn sẽ không phải suy nghĩ gì cả. (Có lẽ đó lại là điều may mắn.) Vì vậy, suy nghĩ là sự phản hồi của quá khứ, mà là hiểu biết, và vì vậy suy nghĩ không bao giờ có thể tự do; suy nghĩ luôn luôn cũ kỹ. Lại nữa đây là một sự kiện tuyệt đối.

Và chúng ta cố gắng giải quyết tất cả những vấn đề con người của chúng ta qua dụng cụ duy nhất mà chúng ta nghĩ rằng chúng ta có, mà là mảnh trí năng, mà là suy nghĩ. Chúng ta cũng thấy rằng suy nghĩ đã phân chia con người. Và suy nghĩ, bởi vì đã không thể giải quyết vấn đề của con người này, đã sáng chế một siêu ngã hay đại ngã, mà nó hy vọng sẽ giải quyết những vấn đề của chúng ta.

Nhưng ý tưởng của siêu ngã đó là bộ phận của suy nghĩ. Suy nghĩ là thời gian, kết quả của thời gian, và thế là siêu ngã, Brahman, linh hồn hay bất kỳ cái tên nào bạn thích gọi nó đều là bộ phận của thời gian và thế là không thực sự. Nó chỉ thực sự trong ý nghĩa rằng suy nghĩ đã sáng chế ra nó. Vì vậy, thế giới này, xã hội, văn hóa, những liên hệ con người, những phân chia, tất cả đều đã được tạo ra bởi suy nghĩ, bởi suy nghĩ của bạn. Tôi nghĩ điều này rõ ràng; nó không chỉ là một kết luận. Khi người ta quan sát, thâm nhập vấn đề này sâu thẳm, người ta có thể thấy rằng suy nghĩ đã tạo ra sự phân chia, xung đột, và đau khổ này.

Vậy là suy nghĩ như trí năng, dù có khả năng lý luận như thế nào, không thể giải quyết được vấn đề này. Suy nghĩ của bạn, dù tinh tế

hay nông cạn, là kết quả của quá khứ. Quá khứ đã được sắp xếp vào chung, và cái gì đã được sắp xếp vào chung, ngang hay dọc, là

thời gian. Bất kỳ thứ gì đã được sắp xếp vào chung, đòi hỏi thời gian; những tế bào não, tất cả bộ sưu tập của những kỷ niệm là kết quả của thời gian. Và chúng ta hy vọng rằng thời gian, mà là suy nghĩ, sẽ giải quyết được những vấn đề con người của chúng ta.

Nhưng người ta có thể thấy rằng chúng không bao giờ có thể giải quyết được qua suy nghĩ. Đúng chứ? Người ta thấy rằng suy nghĩ là thời gian, rằng suy nghĩ nuôi dưỡng sợ hãi và vui thú. Và liệu suy nghĩ, sự vận hành hàng ngày của suy nghĩ, có thể giải quyết được vấn đề con người? Chắc chắn, nó không thể. Vậy thì có cái gì mà có thể giải quyết được vấn đề này?

Muốn trả lời nghi vấn này, người ta phải thâm nhập vào vấn đề của nhận biết, đang thấy. Một cái trí không thể thấy rõ ràng khi nó có bất kỳ hình thức nào của kết luận hay thành kiến. Khi bạn quan sát thế

giới như một người Ấn giáo hay một người Hồi giáo, quan sát qua một cái lỗ tí ti đặc biệt được gọi là Hồi giáo, cộng sản, hay bất kỳ thứ

gì, làm thế nào bạn có thể thấy tổng thể của mọi thứ? Vì vậy người ta phải được tự do khỏi tình trạng bị quy định này để hiểu rõ sự liên hệ phức tạp của con người.

Và người ta cũng phải hiểu rõ nguyên tắc của vui thú bởi vì hầu hết luân lý và hoạt động của chúng ta, sự tìm kiếm và nỗ lực của chúng ta đều được đặt nền tảng trên nguyên tắc của vui thú. Hãy quan sát nó, bạn có thể thấy nó cho chính bạn. Những tham vọng của chúng ta, sự ham muốn cho thành công, sự theo đuổi ganh đua, sự hung hăng, sự bạo lực, sự liên hệ giữa con người đều được đặt nền tảng trên nguyên tắc của vui thú. Và nếu không hiểu rõ vui thú và sợ hãi, chúng ta sẽ không bao giờ biết tình yêu là gì. Vì vậy người ta phải hiểu rõ vui thú là gì, sợ hãi là gì, tình yêu là gì, và cũng hiểu rõ vấn đề tinh tế của chết, và liệu có một sự thật không bị sáng chế bởi suy nghĩ. Muốn hiểu rõ tất cả điều đó chúng ta phải có thể nhận biết, nhìn ngắm, không qua hai mắt của một người khác, nhìn ngắm không phải điều gì những người phân tích, những người tâm lý,

những người giảng viên, hay những người triết lý nói, nhưng nhìn ngắm bằng hai mắt riêng của chúng ta. Vì vậy chúng ta phải tìm hiểu vui thú là gì, và đó là một nghi vấn rất quan trọng bởi vì, trong hiểu rõ điều đó, bạn sẽ hiểu rõ tình yêu là gì. Vậy thì bạn cũng sẽ hiểu rõ liệu có hay không có cái gì đó vượt khỏi những sự việc mà suy nghĩ

đã sắp xếp vào chung. Vì vậy chúng ta hãy vấn tắt tìm hiểu cùng nhau vui thú là gì. Vui thú là tình yêu? Vui thú là ham muốn?

Làm ơn, bạn không chỉ đang lắng nghe người nói, nhưng thực sự

đang nhìn ngắm về chính bạn, những vui thú riêng của bạn, những đòi hỏi riêng của bạn, những theo đuổi riêng của bạn. Hãy nhìn ngắm chúng và tìm ra. Mặc dù người nói sẽ trình bày, hãy nhận ra rằng điều diễn tả không bao giờ là vật được diễn tả. Vì vậy vui thú là

gì, mà mỗi con người đều theo đuổi một cách tinh tế nhất hay một cách thô thiển nhất, tình dục, và trong quá nhiều cách? Cái việc mà con người theo đuổi vô tận đó là gì? Khi bạn thấy một hoàng hôn diễm ảo, khi nguyên bầu trời phủ kín bởi những tia sáng màu sắc hồng sẫm, như lúc này ở phương tây cùng mặt trời hoàng hôn, bạn trải nghiệm một hài lòng vô bờ bến. Đó là một trải nghiệm. Trải nghiệm đó trao tặng bạn sự hài lòng vô bờ bến, và bạn chuyển sang những vấn đề khác. Nhưng cái trí, những tế bào não đã ghi lại sự

hài lòng đó, và có sự khao khát được lặp lại trải nghiệm đó. Làm ơn hãy nhìn ngắm nó trong chính bạn: bạn ao ước lặp lại sự hài lòng mà bạn đã trải nghiệm khi bạn thấy mặt trời hoàng hôn. Đó là, ký ức của mặt trời hoàng hôn đã được ghi lại, và suy nghĩ về sự kiện đó, trải nghiệm đó, xảy ra đó, tạo cho nó một tiếp tục như vui thú. Bạn đã có một trải nghiệm tình dục hay những loại trải nghiệm khác. Bạn suy nghĩ về nó, bạn nghiền ngẫm nó – hình ảnh sang hình ảnh – đó là, suy nghĩ đang suy nghĩ về một sự kiện quá khứ, nuôi dưỡng và tạo ra sự tiếp tục cho vui thú.

Vì vậy suy nghĩ tạo ra và thúc đẩy sự tiếp tục, sự nuôi dưỡng cho cả

vui thú lẫn sợ hãi. Đó là, bạn đã có một đau đớn, một khó chịu thuộc thân thể, phải chịu đựng, cả thân thể lẫn tâm lý. Điều này xảy ra cách đây vài ngày, tuần qua hay tháng qua, và bạn suy nghĩ về nó, hy vọng rằng nó không xảy ra lại. Vì vậy suy nghĩ về điều gì đó mà bạn không muốn xảy ra nhưng có lẽ xảy ra là bắt đầu của sợ hãi. Vì vậy suy nghĩ duy trì vui thú và sợ hãi.

Nhưng hân hoan, ngây ngất, hay một ý thức của hài lòng, không liên quan gì đến suy nghĩ. Nó xảy ra. Nó xảy ra khi bạn không bị bận tâm, khi cái trí của bạn không đang huyền thuyên. Bỗng nhiên bạn bắt gặp một ý thức lạ thường của hài lòng, vẻ đẹp, và hân hoan.

Sau đó suy nghĩ xuất hiện và nói, ‘Tôi thích hân hoan đó được lặp lại.’ Tiếp theo hân hoan đó, mà quá tự nhiên, không mong đợi, trở

thành vui thú. Vì vậy suy nghĩ là sự phản hồi của ký ức quá khứ, mà có nghĩa suy nghĩ là sự phản hồi của hiểu biết. Và có sự phản ứng, sự thách thức của chết. Và bạn phản ứng tùy theo ký ức của cái đã được biết. Cái đã được biết là của ngày hôm qua: bạn biết cái gì,

những trải nghiệm của bạn, những hình ảnh của gia đình bạn, hiểu biết mà bạn đã tích lũy, tất cả điều đó bạn đã thu lượm. Đó là quá khứ, và cái trí, bộ não là một nô lệ của điều đó. Vì vậy nó bị sợ hãi về điều gì có lẽ xảy ra vào ngày mai, về cái không biết được, về chết.

Người ta thấy làm thế nào suy nghĩ đã phân chia thế giới theo địa dư vì những lý do kinh tế, đã phân chia con người theo ngôn ngữ, quốc gia, và chủng tộc, và cũng vậy làm thế nào suy nghĩ luôn luôn theo đuổi vui thú và luôn luôn lẫn tránh sợ hãi. Sợ hãi là kết quả của suy nghĩ về điều gì có lẽ xảy ra – rằng bạn có lẽ mất việc làm – và vì vậy sợ hãi có bạo lực. Tất cả điều này là cả thông minh có lý trí lẫn thông minh không-lý trí. Mạnh trí năng, mà có lý trí, có khả năng, hiệu quả và cũng không-lý trí, loạn thần kinh, bị quy định, và vô lý, đã tạo ra không những cấu trúc xã hội cùng tất cả luân lý của nó, những phân chia kinh tế cùng sự bất công của nó, nhưng còn cả sự

xung đột, trận chiến liên tục bên trong chúng ta. Vì vậy, khi thấy tất cả điều này, không phải trừu tượng, không phải bằng từ ngữ, bởi vì nếu bạn thấy nó bằng từ ngữ, qua một tờ báo, qua một quyển sách, qua điều gì một người khác nói, vậy thì bạn sẽ sống một sống máy móc; vậy thì bạn sẽ không thể hiệp thông cùng sự sống một cách trực tiếp. Khi thấy điều này và nhận ra việc gì suy nghĩ đã làm, bạn sẽ làm gì? Bạn hiểu rõ câu hỏi? Bạn là gì? Bạn được giáo dục – dù từ ngữ đó có nghĩa như thế nào – mà chỉ là đang vun đắp một góc nhỏ xíu của cánh đồng rộng lớn của sự tồn tại. Và từ góc nhỏ xíu đó, bạn nghĩ rằng bạn sẽ giải đáp được tất cả những vấn đề, và thế

là bạn bỏ quên toàn bộ phận còn lại của cánh đồng. Tôi không hiểu liệu bạn đã quan sát điều này trong chính bạn. Nếu bạn không, làm ơn hãy quan sát nó lúc này. Nếu bạn sống và vận hành từ một góc nhỏ xíu và hy vọng hiểu rõ toàn cánh đồng, chắc chắn bạn phải sống một sống của xung đột, một sống của nỗ lực, hành hạ, đau khổ.

Vì vậy, người ta phải nhìn sống bằng hai mắt không bị quy định. Và có vấn đề liệu cái trí cùng những tế bào não của nó có thể tự làm tự

do chính nó khỏi quá khứ và nhìn mới mẻ lại. Hiểu biết là cần thiết.

Ngược lại bạn không thể đi từ đây đến đó, bạn không thể vận hành, bạn không thể là một người kỹ thuật giỏi, bạn sẽ không thể nói tiếng Anh hay Tamil, bạn sẽ không thể nhận ra người vợ của bạn hay những người bạn của bạn. Vì vậy hiểu biết là cần thiết, nhưng nó trở

thành một cản trở hoàn toàn khi suy nghĩ, đang hoạt động từ quá khứ mà là hiểu biết, vận hành. Bạn không thể gạt đi hiểu biết và trở

thành một người sơ khai, quay lại thời bộ lạc. Hiểu biết là cần thiết, nhưng tuy nhiên bạn thấy rằng hiểu biết trong sự liên hệ của con người tạo ra sự xung đột.

Hãy quan sát, thưa bạn, nó rất đơn giản. Nếu bạn lập gia đình hay nếu bạn có một người bạn mà bạn đã sống trong nhiều năm hay

một vài ngày hay một vài tuần lễ, bạn sẽ dựng lên một hình ảnh về

lẫn nhau. Bạn đã sắp xếp một hình ảnh về anh ấy hay cô ấy. Hình ảnh đó đã được sắp xếp vào chung qua vô số lăng mạ, cầu nhàu, thống trị, bỏ bê – bạn biết sự liên hệ là gì, đặc biệt giữa một người chồng và một người vợ. Hình ảnh đó là quá khứ, và sự qua lại giữa hai hình ảnh đó bạn gọi là sự liên hệ. Bạn đang theo sống riêng tư

của bạn và cô ấy đang theo sống riêng tư của cô ấy, bạn cùng những tham vọng của bạn và cô ấy cùng những tham vọng của cô ấy – những điều này ngăn cản sự liên hệ thực sự. Tôi không hiểu liệu bạn nhận ra tất cả điều này. Đó là, quá khứ, mà là thời gian, hủy diệt tất cả liên hệ. Lúc này, câu hỏi là: Khi biết rằng suy nghĩ có chức năng bị giới hạn riêng của nó, làm thế nào có thể có một thay đổi cơ

bản thuộc tâm lý mà không bị tiếp xúc bởi suy nghĩ? Bạn đã hiểu rõ câu hỏi của tôi? Chắc chắn suy nghĩ không thể thay đổi khuôn mẫu mà nó đã dựng lên hay sẽ dựng lên, bởi vì suy nghĩ là quá khứ. Vì vậy, liệu có một chuyển động, một chuyển động thuộc tâm lý, mà không thuộc về quá khứ?

Bạn thấy, thưa bạn, muốn tìm ra liệu có Thượng đế hay không có Thượng đế – không phải liệu bạn tin tưởng Thượng đế hay không-tin tưởng – bạn phải gạt đi tất cả niềm tin, gạt đi tất cả, gạt đi hoàn toàn mọi hình thức của sợ hãi, mọi hình thức của xung đột. Bạn phải hoàn toàn hiểu rõ vui thú là gì bởi vì, nếu bạn không, bạn không có nền tảng cho trật tự. Trật tự là đạo đức, không phải cái gì đó mà bạn

vun đắp, không phải cái gì đó mà bạn rèn luyện. Trật tự hiện diện chỉ

khi nào có một hiểu rõ về vô trật tự, vô trật tự thực sự mà trong đó bạn sống: đạo đức giả, xung đột, phiền muộn, thất vọng, hoang mang. Khi bạn bắt đầu hiểu rõ vô trật tự đó, không đang sửa đổi nó, không đang nói, ‘Nó không được’ hay ‘Nó bắt buộc’, nhưng thực sự

đang quan sát nó trong sống hàng ngày của bạn, vậy thì từ đó trật tự hiện diện mà là đang sống. Nếu bạn có trật tự tuyệt đối này, mà là

đúng đắn, mà là hành động trong đó có ý thức của không-phân chia, vậy là bạn có nền tảng cho thiền định. Và sau đó có khả năng tìm được liệu có hay không có cái gì đó vượt khỏi thời gian.

Tôi không biết liệu bạn muốn đặt ra những câu hỏi hay không.

Người hỏi: (Không nghe rõ)

Krishnamurti: Chờ đã, chờ đã. Bạn thấy, thưa bạn, quý ông đó đã không lắng nghe một từ ngữ của điều gì đã được nói. Ông ấy chất đầy những vấn đề riêng của ông ấy, và khi bạn chất đầy những vấn đề riêng của bạn, bạn không muốn nghe một đáp án bởi vì bạn có sẵn đáp án riêng của bạn rồi. Vì vậy, nếu bạn sắp sửa đặt ra một câu hỏi, đặt ra nó không phải để tìm được một đáp án từ người nói, đặt ra nó để cho bạn tự-tìm được đáp án cho chính bạn. Bởi vì trong đang hỏi bạn sẽ khám phá bạn nghiêm túc đến mức độ nào, liệu bạn đang chờ đợi đáp án tùy theo Marx hay Mao, hay người triết lý Ấn độ hay vị thánh nào đó. Bằng cách đặt ra những nghi vấn bạn sẽ tìm được, và bằng cách hỏi và lắng nghe điều gì người nói phải trình bày, bạn trở nên có thể thâm nhập cho chính bạn. Vì vậy, bạn không phải phụ thuộc vào bất kỳ người nào; bạn được tự do để tìm ra. Vậy thì bạn không cần một đạo sư; vậy thì bạn không cần người thầy riêng của bạn và người đệ tử riêng của bạn. Vì vậy, người ta phải đặt ra những nghi vấn, người ta phải nghi ngờ, nhưng nghi ngờ là một việc nguy hiểm. Nó phải luôn luôn được kiểm soát chặt chẽ; ngược lại bạn cứ tiếp tục nghi ngờ, và điều đó chẳng có ý nghĩa gì cả. Và muốn đặt ra một câu hỏi, bạn phải lắng nghe không chỉ điều gì người nói phải giải thích nhưng còn cả phải lắng nghe những câu hỏi khác mà sẽ được đặt ra. Mà có nghĩa bạn phải có khả năng lắng

nghe một cách tổng thể, không phải thuộc trí năng hay trong trừu tượng nhưng thực sự, cùng hai tai của bạn, cùng quả tim của bạn, cùng cái trí của bạn. Vậy thì bạn học hành, nhưng bạn không còn học hành nếu bạn chỉ đang lý thuyết, đang mong muốn sự khẳng định của những kết luận hay những niềm tin nhỏ nhen tầm thường riêng của bạn. Và nếu bạn lắng nghe trọn vẹn những câu hỏi của

bạn và những câu hỏi của những người khác và cũng cả những đáp án, bạn sẽ không đặt ra những câu hỏi thêm nữa bởi vì bạn sẽ có một cái trí và quả tim mà có thể học hành. Tất cả điều này được nói ra không phải để ngăn cản bạn không đặt ra những câu hỏi. Ngược lại, mục đích của nó là vạch rõ vẻ đẹp của nghi vấn và vẻ đẹp của lắng nghe đáp án mà bạn có lẽ tự-tìm ra cho chính bạn hay từ một người khác.

Người hỏi: (Không nghe rõ)

Krishnamurti: ‘Liệu có thể quan sát chuyển động thuộc tâm lý mà không suy nghĩ, mà không có chuyển động của suy nghĩ?’ Câu hỏi đó đúng chứ, thưa bạn?

Hãy theo dõi, tôi muốn biết về chính tôi, tôi muốn biết tôi là gì, không phải tùy theo bất kỳ tôn giáo, bất kỳ người thầy, bất kỳ người triết lý, bất kỳ người phân tích, hay người tâm lý. Tôi muốn biết về chính tôi như tôi là, không phải như tôi nên là. Vì vậy tôi phải quan sát về

chính tôi, nhìn ngắm về chính tôi như tôi là, mà không diễn giải, mà không nói, ‘Nó tốt lành’, ‘Nó xấu xa’, ‘Nó tội lỗi’, ‘Tôi phải thay đổi’,

‘Tôi không được thay đổi’. Bạn không thể thay đổi mặt trời lặn, bạn không thể làm bất kỳ điều gì về nó. Bạn chỉ nhìn ngắm. Trong cùng cách, bạn chỉ nhìn ngắm, quan sát về chính bạn.

Bây giờ, sự quan sát đó là một chuyển động của suy nghĩ? Đó là, liệu suy nghĩ có thể nhìn ngắm chuyển động mà nó đã tạo ra, mà là

‘cái tôi’? ‘Cái tôi’ là một mớ những kỷ niệm, bị quy định, bị sắp xếp cùng nhau qua thời gian, qua trải nghiệm, qua hiểu biết. ‘Cái tôi’ đó là kết quả của thời gian, của suy nghĩ, dù rằng ‘cái tôi’ đó là siêu ngã, đại ngã hay nó vẫn còn là bộ phận của suy nghĩ. Tất cả điều đó

là ‘cái tôi’, ‘cái ngã’, cái vị kỷ, hoạt động tự cho mình là trung tâm.

Bây giờ, liệu cái mà suy nghĩ đã tạo ra có thể được quan sát bởi suy nghĩ, bởi chuyển động của suy nghĩ? Hãy theo dõi, thưa bạn, diễn tả

nó một cách khác: Tôi là tất cả cái mớ này mà được lượm lặt từ

hàng thế kỷ qua hàng thế kỷ, qua môi trường, qua chủng tộc, qua hiểu biết, qua thời gian. ‘Cái tôi’ đó là người quan sát, người kiểm duyệt mà nói, ‘Điều này đúng’, ‘Điều này sai’, ‘Điều này nên được làm’, ‘Điều này không nên được làm’. Người quan sát nhìn ngấm, và cái gì anh ấy nhìn ngấm là chuyển động thuộc tâm lý của cái mà anh ấy là một bộ phận. Chúng ta hãy giải thích nó đơn giản hơn một chút. Bạn ganh tị. Bạn biết ganh tị có nghĩa gì: đang so sánh chính bạn với một người khác mà có nhiều hơn, hay ít hơn. Bây giờ, có phản ứng đó mà được diễn đạt bằng từ ngữ, được đặt tên như ganh tị. Tại ngay khoảnh khắc của phản ứng đó, khi bạn ganh tị, không có người quan sát gì cả; chỉ có một trạng thái của ganh tị. Một vài giây sau người quan sát, mà là người suy nghĩ, xuất hiện và nói ‘Tôi không nên ganh tị’, hay đưa ra những giải thích hay những lý do vì sao anh ấy không nên ganh tị. Vậy là anh ấy tự-tách rời chính anh ấy khỏi ganh tị, anh ấy trở thành người kiểm duyệt, người quan sát, và sau đó kiểm soát hay chế ngự hay vượt khỏi sự ganh tị. Thế là có người quan sát và vật được quan sát, và trong đó có sự phân chia.

Phân chia đó là cái nguồn của tất cả xung đột, không chỉ phía bên ngoài mà còn cả phía bên trong.

Bây giờ, liệu bạn có thể quan sát, hay liệu có một quan sát mà không có người quan sát? Có cây dừa đó. Liệu bạn có thể nhìn ngấm nó mà không có người quan sát, người quan sát mà đặt tên nó là một cây dừa, mà nhìn bằng ưa thích hay không-ưa thích. Bạn có thể nhìn cây dừa đó một cách khách quan bởi vì nó không ảnh hưởng bạn. Nhưng liệu bạn có thể nhìn người vợ của bạn hay người chồng của bạn hay người láng mạ bạn, mà không người kiểm duyệt, quan sát mà không có những ghi lại của quá khứ? Nếu bạn có thể quan sát như thế, vậy thì quan sát đó không là chuyển động của suy nghĩ.

Người hỏi: Ông nói rằng xã hội hiện đại bị thoái hóa và cũng nói rằng một cái trí hoang mang không vận hành một cách minh bạch.

Làm thế nào ông cảm thấy rằng xã hội hiện đại có thể dẫn đến một cách mạng?

Krishnamurti: Người hỏi nói rằng xã hội hiện đại bị thoái hóa và rằng một cái trí bị hoang mang bởi những kết luận, bởi vô vàn hình thức của quy định không thể tạo ra một cách mạng thực sự, phía bên trong hay phía bên ngoài. Và anh ấy tiếp tục hỏi: Làm thế nào một cái trí như thế, mà quá bị trói buộc bởi những kết luận, những công thức, và những khẩu hiệu, có thể tạo ra một cách mạng? Đó là câu hỏi, thưa bạn? Cũng vậy, khi tôi nói rằng xã hội hiện đại bị thoái hóa, người hỏi nói, cái trí riêng của tôi đã đến được một kết luận và thế là nó nhận xét.

Người hỏi: Ông không có quyền có một quan niệm như thế ...

Krishnamurti: ‘Ông không có quyền có một quan niệm như thế.’

Thưa bạn, tôi không nghĩ nó là một quan niệm hay một kết luận, tôi không nghĩ nó là cái gì đó mà tôi đã sắp xếp vào chung trong cái trí riêng của tôi. Bạn có thể quan sát điều này. Bạn quan sát làm thế

nào con người bị hoang mang, bạn có thể quan sát sự phân chia trong thế giới, sự phân chia giữa những người cộng sản và những người tư bản, những người Thiên chúa giáo và những người Tin lành, những người Ấn giáo và những người Hồi giáo. Sự phân chia này có nuôi dưỡng xung đột, và nói rằng sự phân chia tạo ra xung đột không là một kết luận. Nó là một sự kiện, cũng thực sự như cái micro ở đây. Bạn đang có những chiến tranh giữa những người Hồi giáo và những người Ấn giáo; đó là một sự kiện. Sự phân chia nuôi dưỡng thù hận, chống đối, xung đột. Và khi bạn quan sát điều này, bạn nói sự phân chia tạo ra xung đột. Đó không là một kết luận. Bạn chỉ đang phát biểu một sự kiện.

Người hỏi: Tại sao ông lại nói?

Krishnamurti:Ồ, tại sao tôi nói? Tôi thực sự không biết. Bạn hỏi một bông hoa, ‘Tại sao bạn nở hoa?’ Đừng vỗ tay, thưa các bạn, hãy lắng nghe điều này. Đây không là khôn ngoan. Khi bạn thấy cái gì đó đẹp đẽ, liệu bạn hỏi, ‘Tại sao nó đẹp đẽ thế?’ Người ta thường nói bằng một động cơ: thay đổi người nào đó, hay bằng cách giảng thuyết cho một số khán giả đông như thế này, để cảm thấy quan trọng cực kỳ, hay kiếm được nhiều khuyến khích và năng lượng, như những người chính trị đều làm. Nếu có một động cơ cho nói chuyện, vậy thì nó là sự trục lợi. Tôi không có động cơ trong nói chuyện. Nếu bạn muốn lắng nghe, lắng nghe; nếu bạn không muốn, thì thôi. Bạn không khuyến khích người nói và cũng không làm nản chí ông ta. Thâu nhận nó hay từ bỏ nó. Chính là sống của bạn, đau khổ của bạn, phiền muộn của bạn mà chúng ta quan tâm. Và nếu bạn không muốn kết thúc đau khổ của bạn, hoang mang của bạn, sự khó nhọc và sự hành hạ của sống của bạn, đừng lắng nghe.

Không ai đang yêu cầu bạn, đang ép buộc bạn, phải lắng nghe. Đây không là tuyên truyền. Tuyên truyền luôn luôn có nghĩa đang nói dối.

Chúng ta quan tâm đến thay đổi ‘cái gì là’. Và giống như bạn không hỏi một bông hoa tại sao nó nở hoa, đừng hỏi người nói tại sao ông ta nói chuyện.

Người hỏi: (Không nghe rõ)

Krishnamurti: ‘Ông làm ơn nói hay giải thích tại sao có quá nhiều khó khăn trong sự hiệp thông giữa những cá thể?’

Như từ đầu chúng ta đã giải thích, chúng ta không là những cá thể

gì cả. Chúng ta nghĩ chúng ta là những cá thể, nhưng đó chỉ là những từ ngữ mà chẳng có ý nghĩa bao nhiêu. Khi bạn tra cứu từ

ngữ đó trong tự điển, bạn thấy rằng nó rút ra từ từ ngữ Latin ‘không thể phân chia’ – *individere* – mà có nghĩa ‘không thể bị phân chia, không thể bị vỡ vụn’. Làm thế nào hai con người mà bị vỡ vụn trong chính họ lại có thể hiệp thông lẫn nhau, hiệp thông là cùng nhau

đang chia sẻ, đang đồng hợp tác, đang làm việc, đang sáng tạo? Có thể hiệp thông chỉ khi nào hai con người có một vấn đề chung và quan tâm thăm thẳm để giải quyết hay hiểu rõ vấn đề đó. Khi bạn

quan tâm thăm thẳm bạn có thể hiệp thông cả bằng từ ngữ lẫn bằng không-từ ngữ, nhưng nếu một con người có những quan điểm, những kết luận, những ý tưởng nào đó, và người còn lại có những ý tưởng đối nghịch, làm thế nào có thể có sự hiệp thông giữa hai người. Nếu bạn là một người Ấn giáo và tôi là một người Hồi giáo, làm thế nào chúng ta có thể hiệp thông? Có một khả năng của hiệp thông chỉ khi nào cả bạn và tôi được tự do khỏi những tham vọng tầm thường nhỏ nhen của chúng ta. Điều đó có nghĩa, khi chúng ta thực sự là những cá thể— không thể phân chia – vậy thì sự hiệp thông giữa chúng ta có thể xảy ra được. Điều đó có nghĩa, khi có tình yêu giữa chúng ta, không phải những quan điểm hay những kết luận, khi chúng ta thực sự ân cần không-thiên vị, mãnh liệt, có khả năng có sự hiệp thông.

Người hỏi: (Không nghe rõ)

Krishnamurti: ‘Làm thế nào ông sáng tạo trật tự khi có quá nhiều vô trật tự?’

Người hỏi: Và sáng tạo một thái độ không thể phân chia.

Krishnamurti: Trước hết, liệu chúng ta biết chúng ta đang sống vô trật tự – một sống công chúng và một sống riêng tư, đang mong muốn điều này và đang mong muốn điều kia, đang có những lý tưởng và đang sống một sống không liên quan đến bất kỳ những lý tưởng nào? Bạn có lý tưởng của không-bạo lực, đúng chứ? Nhưng thật ra bạn sống một sống bạo lực. Vì vậy, mâu thuẫn này, sự tồn tại phân chia này, mà tạo ra xung đột, là vô trật tự. Liệu bạn nhận biết được sống của bạn như vô trật tự? Hãy quan sát sống riêng của bạn và tìm ra. Bạn suy nghĩ một điều, nói ra một điều khác, và làm một điều khác nữa. Sự tồn tại đạo đức giả này – có một lý tưởng và sống hoàn toàn khác hẳn lý tưởng đó – dẫn đến đạo đức giả. Đó là

vô trật tự, đúng chứ? Bạn thấy bạn lặng yên làm sao đâu. Và bạn hỏi làm thế nào trật tự có thể hiện diện từ vô trật tự khủng khiếp này.

Lúc này, chỉ lắng nghe. Đừng đồng ý nhưng lắng nghe để tự-tìm ra cho chính bạn sự thật hay sự giả dối của điều gì đang được trình bày.

Nếu bạn nhận biết được vô trật tự của sống của bạn, không chỉ phía bên ngoài nhưng còn cả phía bên trong, bạn hỏi điều gì đã tạo ra vô trật tự này. Khi bạn hỏi bạn đang tìm kiếm một nguyên nhân, phải không? Và cả phân tích lẫn tìm ra nguyên nhân là gì phải mất thời gian, đúng chứ? Bạn có thể dễ dàng tìm ra lý do tại sao: văn hóa, xã hội, gia đình, truyền thống, sự thừa kế thuộc chủng tộc – đó là những nguyên nhân. Bây giờ, muốn tìm hiểu tất cả những nguyên nhân mà đã tạo ra vô trật tự này đòi hỏi thời gian, đòi hỏi ngày tháng. Và trong khi bạn đang tìm hiểu, đang mất thời gian để tìm ra nguyên nhân, sống của bạn vẫn còn trong vô trật tự. Vì vậy nó là một lãng phí của thời gian, lãng phí của năng lượng để tìm ra điều gì đã gây ra việc này. Điều gì bạn có thể làm là quan sát vô trật tự đó, quan sát mà không cố gắng tạo ra trật tự, mà không nói với chính mình, ‘Tôi phải mang lại trật tự’ hay tôi đang cố gắng kiềm chế vô trật tự này.’ Chỉ quan sát nó như bạn quan sát mặt trời hoàng hôn đó. Và bạn không thể làm bất kỳ điều gì về mặt trời hoàng hôn đó.

Trong cùng cách, quan sát vô trật tự đó mà không có bất kỳ chọn lựa nào, nhận biết được vô trật tự đó, và bạn sẽ thấy rằng nếu bạn thực sự nhận biết, từ nhận biết đó một trật tự hiện diện mà là một việc đang sống lạ thường. Trật tự đó không phụ thuộc vào bất kỳ

bản thiết kế nào, nó không là một trật tự máy móc. Vì vậy hãy nhìn ngắm vô trật tự, lắng nghe nó, quan sát nó trong chính bạn. Và người quan sát là nguyên nhân của vô trật tự, bộ phận của vô trật tự

đó. Vì vậy bạn phải quan sát mà không có người quan sát, và sau đó bạn sẽ thấy cái gì hiện diện từ nó.

Ngày 17 tháng giêng năm 1971

TẠI SAO BẠN ĐANG ĐƯỢC GIÁO DỤC

Nói chuyện tại Học viện Công nghệ Ấn độ,

Bombay 1984

. . . bạn đang lãng phí sống của bạn? – sống mà quá phức tạp, sống mà không có những đáp án sẵn có. Sống mà quá bao la và vì vậy là cái gì đó thiêng liêng lạ thường nhất. Và chúng ta làm gì với nó?

Người ta không hiểu tại sao trong một nơi giống như thế này, bạn đang được giáo dục. Vì mục đích gì? Sự liên quan giữa học viện này và thế giới là gì? Hiểu biết – của khoa học, sinh học và vân vân

– có liên quan gì với thế giới? Khắp thế giới tất cả những sinh viên đang được giáo dục trong những môn học khác nhau, và người ta phải hỏi, sau tất cả những năm tháng sửa soạn công phu của học hành và kiếm được nhiều hiểu biết, tất cả nó đang kết thúc ở đâu?

Khoa học và những môn học khác của bạn thực sự có vị trí gì trong thế giới này? Thế giới đang tồn tại là thế giới trong đó chúng ta sống cuộc sống hàng ngày của chúng ta dù nó ở Mỹ, Nga, Châu Âu, Ấn Độ, hay Nhật bản. Cuộc sống đó đang bị đe dọa bởi chiến tranh, không chỉ là chiến tranh qui ước nhưng còn cả chiến tranh hạt nhân.

Những người khoa học đứng đầu đã viết về điều gì họ suy nghĩ sẽ

xảy ra nếu có một chiến tranh hạt nhân. Họ nói rằng toàn bộ quả đất sẽ bị che phủ bởi một tầng dày đặc của khói và bụi, và thế là âm thanh sẽ không thể xuyên thủng qua đó, và nhiệt độ sẽ hạ xuống bốn hay năm độ dưới số không. Vì vậy, khi kết thúc một chiến tranh hạt nhân, không một sinh vật nào sẽ còn tồn tại trên quả đất. Vậy là có hoạt động này của những con người: công nghệ cao, với mỗi chuyên viên kỹ thuật quan tâm đến sống đặc biệt riêng của anh ấy, với kiến thức đặc biệt riêng của anh ấy, và hoàn toàn lơ là điều gì đang xảy ra cho những con người khắp thế giới.

Cũng vậy, người ta quan sát rằng sự tiến bộ công nghệ này quá rộng lớn, quá tuyệt vời và mau lẹ đến độ nó có thể dẫn đến những

kết quả lạ lùng. Được thêm vào điều đó là máy tính mà có thể đảm đương hầu hết những hoạt động của con người. Nó có lẽ không thể

viết văn, sáng tác những bản nhạc như Beethoven, Mozart, hay Bach, nhưng nó sẽ làm hầu hết những việc mà những con người đang làm bây giờ. Lúc đó điều gì sẽ xảy ra cho bộ não con người?

Vậy là, có thể giới công nghệ và thế giới con người. Chúng ta đã trao sự quan trọng lạ lùng cho thế giới công nghệ, và đó là lý do tại sao bạn có học viện này cùng vô số những môn học. Và dường như

chúng ta lo là, có lẽ toàn bộ, nguyên cách sống của chúng ta, điều gì đang xảy ra cho con người như một sinh viên hay như một giáo sư. Sự liên hệ của anh ấy với thế giới, với những việc khủng khiếp đang xảy ra là gì? Họ đang sáng chế những dụng cụ chiến tranh mà có thể hủy diệt toàn nhân loại bằng một vụ nổ. Đây không là một phóng đại của người nói; đây là một sự kiện. Ở Mỹ họ đang nói nhiều về điều gì sẽ xảy ra nếu có một chiến tranh hạt nhân. Mười triệu người ở New York sẽ bốc hơi, cũng như một ngàn triệu người ở trong bán kính của một trăm dặm. Công nghệ đang phát triển ở

một phía. Tiếp theo có những kinh hoàng mà bạn thấy trong quốc gia này, đặc biệt trong những thị trấn nơi những con người sống trong những cái nhà dơ dáy, sống trong bẩn thỉu, nghèo nàn, cơ cực và nuôi nấng con cái. Suốt bốn mươi ngàn năm qua, những con người đã thu lượm mọi loại hiểu biết. Và chúng ta kết thúc giống như thế này – cùng chiến tranh, hủy diệt, hận thù, phiền muộn, hỗn loạn, và đau khổ vô cùng.

Và ở mặt khác, con người đang cố gắng tìm ra cái gì đó vượt khỏi chính anh ấy, vượt khỏi đau khổ riêng của anh ấy, vượt khỏi ích kỷ

riêng của anh ấy, sự nghèo khó và sự thiếu thốn tình yêu hoàn toàn của anh ấy. Và anh ấy sáng chế những thần thánh của anh ấy; trong quốc gia này, tôi tin tưởng, có trên ba trăm ngàn thần thánh, và vô số tiền bạc được tiêu xài cho tất cả việc đó. Vì vậy chúng ta đang hỏi bạn – những giáo sư cùng hiểu biết của họ và những sinh viên

đang thu lượm hiểu biết của họ và đang tìm kiếm một nghề nghiệp: Tất cả điều đó phải có liên quan gì đến sống hàng ngày của bạn?

Hay bạn quá bị khép kín trong những học viện riêng của bạn, bao bọc, đến độ bạn quên bằng thế giới? Vì vậy, chúng ta đang hỏi: Tất cả hiểu biết của bạn – chúng ta không chống lại hiểu biết, mà có lẽ

cần thiết trong lãnh vực nào đó – trong liên quan của bạn đến phần còn lại của nhân loại có vị trí gì?

Vì vậy cùng nhau chúng ta đang tìm hiểu liệu hiểu biết có vị trí gì trong thế giới của sự liên hệ con người, liệu tất cả thông tin khoa học mà bạn đã thu lượm, đã lưu trữ trong bộ não như ký ức có vị

trí gì? Hiểu biết không bao giờ trọn vẹn, dù trong tương lai hay quá khứ. Hiểu biết không bao giờ trọn vẹn bởi vì trải nghiệm từ đó hiểu biết nảy sinh đều bị giới hạn, không trọn vẹn; không thể có trải nghiệm trọn vẹn. Từ trải nghiệm, hiểu biết được lưu trữ trong bộ não như ký ức, và từ ký ức đó nảy sinh suy nghĩ. Và suy nghĩ là chính bản thể của hiểu biết. Người suy nghĩ là hiểu biết, hoạt động của hiểu biết, và suy nghĩ của người suy nghĩ cũng là bộ phận của hiểu biết. Không có người suy nghĩ tách khỏi suy nghĩ. Và suy nghĩ đã tạo ra tất cả những sự vật của thế giới – những bức tranh, bài thơ, âm nhạc tuyệt tác, và vân vân. Suy nghĩ đã sáng chế mọi thứ ngoại trừ thiên nhiên. Con cọp không được tạo ra bởi suy nghĩ, cái hồ này mà bạn thấy hàng ngày cũng thế. (Có thể bạn quá quen thuộc nó, và vì vậy hầu như bạn không khi nào nhìn nó.) Con người đã không sáng chế những bầu trời và tất cả những sự vật trên quả đất. Suy nghĩ không có liên quan gì đến tất cả điều đó. Nhưng suy nghĩ đã sáng chế những thần thánh. Suy nghĩ đã sản sinh những kiến trúc tuyệt vời nhất, những ngôi đền to lớn của quốc gia này, những nhà thờ Hồi giáo nguy nga, những thánh đường hoành tráng của Châu Âu, và tất cả những thứ ở trong chúng.

Và suy nghĩ bị giới hạn. Không có suy nghĩ trọn vẹn; suy nghĩ không bao giờ có thể trọn vẹn. Nó có thể tưởng tượng rằng nó có thể đo

đặc những bầu trời, nhưng nó luôn luôn bị giới hạn. Và thế giới công nghệ cũng là sản phẩm của suy nghĩ. Nếu không có suy nghĩ bạn không thể chế tạo một tàu ngầm, đi đến mặt trăng, hay làm ra một quả bom hạt nhân. Suy nghĩ đã chịu trách nhiệm cho tất cả việc này.

Vì vậy, phản ứng của bạn đến tất cả việc này là gì? Không phải chỉ phản ứng đến một khía cạnh riêng biệt của sống nhưng đến toàn sự tồn tại của con người, đó là, toàn sự tồn tại của bạn từ lúc này cho đến khi bạn chết. Ý nghĩa của tất cả điều này là gì? Câu trả lời của bạn, phản ứng của bạn đến thế giới và đến nghề nghiệp của bạn, mà chỉ là sự bất chước, sự tuân phục hoàn toàn là gì? Sự liên hệ

của bạn với người hàng xóm của bạn, với người vợ hay người chồng của bạn là gì? Hay sự liên hệ của bạn với phần còn lại của thế giới là gì? Nếu bạn có suy nghĩ về tất cả điều này, bạn phải có một đáp án. Như những người sinh học và những người khoa học giải thích, chúng ta đã sống trên quả đất này được bốn mươi đến năm mươi ngàn năm. Chúng ta đã trải qua những chiến tranh, không an toàn, đau khổ, lo âu, hoang mang, và không chắc chắn vô cùng. Sau tất cả những ngàn và ngàn năm này chúng ta vẫn còn rất sơ khai. Chúng ta có lẽ tiến bộ thuộc công nghệ, nhưng phía bên trong, trong thế giới thuộc tâm lý, mà luôn luôn chi phối phía bên ngoài, chúng ta vẫn còn sơ khai, tàn ác, bạo lực, ích kỷ, mê tín, và sợ hãi. Chúng ta ngăn hai thế giới – thế giới bên ngoài và thế giới bên trong – hoàn toàn tách rời. Bạn có lẽ là người kỹ thuật đại tài, có những lý thuyết xuất sắc về bản chất của con người, nhưng tất cả

điều đó là chuyển động của ký ức và hiểu biết và không liên quan gì đến cư xử hàng ngày của bạn. Hai cái bị tách rời – từ ngữ và hành động – và đó là mục đích mà chúng ta đang được giáo dục. Vì vậy, giáo dục của chúng ta, hiểu biết của chúng ta, sẽ luôn luôn bị giới hạn. Và hiểu biết có liên quan gì đến sự liên hệ của con người? Hiểu biết không giết chết tình yêu hay sao?

Liệu tôi được phép tiếp tục điều gì tôi đang trình bày? Đây không là một bài giảng để thông tin hay hướng dẫn bạn. Bạn không chỉ, nếu tôi được phép nói ra đầy kính trọng, đang lắng nghe những từ ngữ

của người nói, đang nắm bắt những khái niệm hay những ý tưởng nào đó. Chúng ta đang có một đối thoại, một nói chuyện, về tổng thể

của sự tồn tại. Vì vậy, làm ơn, bạn đang tham gia trong điều gì người nói đang trình bày, không chỉ đang lắng nghe những từ ngữ

nào đó. Chúng ta sống bằng những từ ngữ, toàn bộ não của chúng ta là một mạng lưới của những từ ngữ, nhưng những từ ngữ không là sự thật. Nhưng chúng ta quá bị trói buộc, bị quy định bởi những từ

ngữ, bởi ngôn ngữ, bởi truyền thống, bởi hiểu biết đến độ những bộ

não của chúng ta không bao giờ được tự do.

Chúng ta là những cái máy giải quyết-vấn đề, đúng chứ? Chúng ta đã được đào tạo từ niên thiếu để học toán, lịch sử, vật lý, và vân vân. Tất cả điều đó trở thành một vấn đề ở trường học, tại cao đẳng, và đại học. Vì vậy, chúng ta trở thành những cái máy giải quyết-vấn đề và thế là khiến cho sống thành một vấn đề kinh hãi, vô tận. Có đau khổ, nghèo đói, tàn ác vô cùng trong quốc gia này. Khi bạn lái xe xuống Bombay bạn thấy tất cả những nhà chòi, những túp lều đó, nơi những con người sống. Bạn muốn khóc khi bạn thấy tất cả điều đó, và không ai thêm lưu tâm. Bạn lắng nghe tất cả điều này, nhưng nó chẳng tạo ra bao nhiêu ấn tượng trong bạn. Những chính phủ

không lưu tâm, những cá thể không lưu tâm, bởi vì họ chỉ quan tâm đến chính họ, đến hiểu biết của họ, đến quyền hành của họ, đến tiền bạc của họ. Và những sinh viên khắp thế giới đang được đào tạo để

tìm kiếm một nghề nghiệp của bất chước: đậu những kỳ thi, nhận được một mảnh bằng, và kiếm được một việc làm ở quốc gia này hay ở Mỹ. Như tôi được thông tin chiều nay, ba mươi phần trăm trong các bạn có thể đi đến nước Mỹ, nơi bạn kiếm được nhiều tiền.

Đó là nơi tất cả hiểu biết đang dẫn dắt bạn đến. Và chúng ta đang hỏi: Nếu bạn có nghiêm túc, phản ứng của bạn đến tất cả điều này là gì? Hoặc bạn rút lui khỏi nó, gia nhập vào thiền viện nào đó hay theo sau vị đạo sư nào đó mà đang kiếm được hàng đồng tiền. Hay bạn lao vào thế giới và bị giam giữ trong đó. Hay bạn sống một sống riêng của bạn.

Vậy là mục đích, ý nghĩa, của sự tồn tại của bạn là gì? Làm ơn, người nói đang hỏi điều này bằng sự khiêm tốn nhất. Liệu mục đích của sống chỉ là kiếm tiền, lập gia đình, có một ngôi nhà, quyền hành, chức vụ? Đó là mục đích của sống của bạn? Chắc chắn nó là như

vậy. Đó là điều gì tất cả các bạn đang được đào tạo, đó là điều gì các bạn mong muốn. Và nếu bạn không thỏa mãn điều đó, thế là bạn sáng chế một mục đích: tìm được Thượng đế hay loại khai sáng nào đó. Nếu điều đó cũng không thỏa mãn cho bạn, bạn nương nhờ

thuốc men và nhậu nhẹt và mọi chuyện của vui chơi giải trí vô tận đó. Người ta không hiểu liệu bạn nhận biết điều gì kỹ nghệ giải trí đang gây ra cho bạn. Tiếp theo lại có giải trí tôn giáo của đi đến đền

chùa, thực hiện những nghi thức, và tất cả mọi chuyện diễn ra trong một ngôi đền hay một nhà thờ hay một thánh đường. Làm ơn, đừng bức bối, tôi chỉ đang vạch rõ điều này. Vì vậy, nếu người ta được phép hỏi, liệu bạn đang phí phạm sống của bạn? – sống mà quá phức tạp, sống mà không có những đáp án khuôn mẫu. Sống quá bao la và vì vậy là cái gì đó thiêng liêng lạ thường. Và chúng ta làm gì với nó? Bạn phải trả lời câu hỏi này, dù bạn già nua hay trẻ tuổi.

Vậy là, như những sinh viên và những giáo sư, phản ứng của bạn, trách nhiệm của bạn là gì? Bạn thấy, bạn luôn luôn có những người lãnh đạo, đặc biệt trong quốc gia này. Bạn đã có những người lãnh đạo vĩ đại, thuộc chính trị, xã hội, tôn giáo và văn văn. Và họ đã dẫn dắt bạn đến nơi nào? Marx đã dẫn dắt thế giới cộng sản đến nơi nào? Những tác phẩm văn chương tạm gọi là thiêng liêng, kinh Upanishads, kinh Gita, đã dẫn dắt bạn đến nơi nào? Chúng không

có gì thiêng liêng cả, không quyền sách nào thiêng liêng cả. Vậy thì, ý nghĩa của tất cả sự tồn tại này là gì? Bạn có lẽ không muốn tìm hiểu nó, bạn có lẽ muốn lẫn tránh nó. Bạn có lẽ nói, ‘Tôi còn trẻ lắm, nó không phải công việc của tôi.’ Và những người lớn hơn nói, ‘Xin lỗi, chúng tôi già lắm rồi, chúng tôi không thể đối diện điều này nữa.’

Vậy là tất cả hiểu biết của bạn đang dẫn dắt bạn đến cái gì? Sự tuân phục, sự bất chước? Chỉ nhét đầy thông tin đến độ không có gì khởi nguồn, không có gì mới mẻ.

Và hiểu biết có vị trí nào trong tình yêu? Hiểu biết không là kẻ thù của tình yêu, kẻ hủy diệt của tình yêu, hay sao? Bạn làm ơn suy xét điều này. Bạn trao khoảng hai mươi hay ba mươi năm để kiếm được hiểu biết của vật lý, ngôn ngữ, sinh học, xã hội học, triết học, tâm lý học, phân tâm học, và vân vân. Bạn trao những năm và những năm cho nó, và bạn không trao một ngày hay thậm chí một tiếng đồng hồ

để tìm ra cho chính bạn bạn là gì và tại sao bạn đang sống như thế này.

Và liệu bạn đã nhận ra rằng tất cả những con người, dù họ sống trong những xã hội giàu có, trong những lâu đài hay trong những cái chòi, đều chia sẻ ý thức của con người này? Bởi vì tất cả những con

người đều chịu đựng đau khổ, trải qua những khó nhọc vô cùng, một ý thức vô hạn của cô độc, tuyệt vọng, và sự vô ý nghĩa của sự

tồn tại này. Tất cả những con người trên quả đất này – mà đẹp đẽ lạ

thường và bạn đang siêng năng hủy diệt nó – dù họ là những người nghèo khổ nhất và những người dốt nát nhất hay những người thông thái nhất, đều chịu đựng đau khổ, đều trải qua một ý thức vô tận của cô độc kinh khủng, và đối diện chết. Làm ơn, hãy lắng nghe điều gì người nói đang trình bày; đừng chán nản. Không ai sẽ bảo cho bạn tất cả điều này. Chúng ta chia sẻ sự đau khổ chung, sự đau khổ của tổng thể của nhân loại. Ý thức của chúng ta được tạo thành

từ tất cả điều này. Ý thức của bạn không phải là ý thức của bạn, mặc dù truyền thống của bạn, cả tôn giáo lẫn xã hội, đều nói rằng bạn là một cá thể tách rời. Ý thức của bạn là cái gì bạn là: những niềm tin của bạn, những mê tín của bạn, những sợ hãi của bạn, những lo âu của bạn, sự thiếu thốn tình yêu của bạn, và sự ích kỷ

của bạn. Nó là ý thức của tất cả nhân loại. Không có tẩu thoát khỏi điều đó; nó là một sự kiện. Vì vậy bạn không là một cá thể. Bạn có lẽ

là một người phụ nữ hay một người đàn ông, bạn có lẽ cao, có một làn da trắng, và vân vân, nhưng bạn không là một cá thể. Bạn là toàn thể nhân loại. Bởi vì bạn mỉm cười, bạn vui đùa, bạn rơi lệ, bạn trải qua khó nhọc, nỗ lực, và xung đột vô tận, và đối diện sự không an toàn. Vì vậy, bạn thực sự là phần còn lại của nhân loại. Bạn không là một người Ấn giáo, mặc dù bạn ưa thích gọi chính bạn là một người Ấn giáo. Đó chỉ là tình trạng bị quy định thuộc địa phương, thuộc tỉnh lẻ của bạn.

Vì vậy đang đối diện tất cả điều này, liệu bạn sẽ phí phạm tất cả

sống của bạn? – đậu những kỳ thi, có một việc làm, được đào tạo để bắt chước. Đó là điều gì bạn đang được dạy bảo: bắt chước, tuân phục, phù hợp vào khuôn mẫu. Và liệu đó là mục đích của sống? Vậy thì bạn hỏi: ‘Tôi sẽ làm gì?’ Liệu có cái gì khác nữa?

Muốn tìm ra liệu có cái gì hoàn toàn khác hẳn tất cả cái này, bạn phải có thông minh lạ thường. Thông minh không là hiểu biết. Hiểu biết cho bạn khả năng, chức vụ, thứ bậc, nhưng hiểu biết không là tình yêu, hiểu biết không là từ bi. Chỉ nơi nào có tình yêu và từ bi thì

mới có thông minh, và thông minh đó không liên quan gì đến sự

khôn ngoan ranh mãnh của suy nghĩ.

Vậy là, nếu một cách lịch sự nhất người nói được hỏi: Liệu bạn đang phí phạm sống của bạn? Đây là sống duy nhất mà bạn có. Bạn có lẽ

nghĩ rằng có sự đầu thai, rằng bạn sẽ được sinh lại vào đời sau.

Điều đó có lẽ chỉ là một lý thuyết. Thậm chí nếu bạn tin tưởng vào sự đầu thai, điều gì quan trọng là cách bạn sống bây giờ, liệu bạn tốt lành, liệu bạn là một con người tổng thể, không bị vỡ vụn như một người khoa học, người sinh học, như một người nào đó có một nghề nghiệp đặc biệt. Nếu sống của bạn bị vỡ vụn, nếu có sự xung đột, sống của bạn không bao giờ là một chuyển động tổng thể. Vì vậy hãy suy xét tất cả điều này, hãy tự-chất vấn chính bạn có phải rằng bạn đang phí phạm sống của bạn. Không ai có thể trả lời nghi vấn đó ngoại trừ chính bạn. Người nói sẽ không bảo cho bạn, bởi vì nó thật là vô lý, không thông minh, dốt nát khi nói mục đích của sống là gì. Mục đích của sống là điều gì bạn đang làm ngay lúc này: học hành, hay nếu bạn có một việc làm rồi, kiếm được nhiều tiền bạc hơn, có địa vị nhiều hơn, quyền hành nhiều hơn. Đó là điều gì bạn mong muốn, và đó là mục đích của sống của bạn.

Cũng vậy, chúng ta phải đối diện sự việc cuối cùng này, đó là chết.

Bạn có lẽ chưa, bởi vì tất cả các bạn là những người còn rất trẻ, nhưng nó hiện diện ở đó cho bạn cũng như cho thế hệ lớn hơn. Bạn thấy, nó luôn luôn hiện diện ở đó. Và liệu bạn có thể sống cùng chết? Điều đó đòi hỏi nhiều thâm nhập: sống cùng chết – không phải tự tử, không phải chạy trốn chết, nhưng biết chiều sâu và sự vĩ đại và sức sống lạ thường của chết. Nó là tất cả của sự sống, đây là tổng thể của sự sống – có thể thâm nhập vào toàn bộ thế giới thuộc tâm lý, hiểu rõ tất cả thế giới đó. Không phải từ những quyển sách, không phải từ những người triết lý, không phải từ những giáo sư, nhưng học hành từ chính bạn về bạn là gì. Và bạn sẽ khám phá, nếu bạn thâm nhập vào nó, rằng toàn sống của bạn đều được đặt nền tảng trên trở thành cái gì đó: người thư ký trở thành giám đốc, người trợ giảng trở thành giáo sư, người bộ trưởng trở thành thủ

tướng, và vân vân. Bạn luôn luôn đang cố gắng trở thành cái gì đó

phía bên ngoài và phía bên trong. Và đây là điều gì chúng ta gọi là sống: không bao giờ có một khoảnh khắc của yên lặng, không bao giờ có một khoảnh khắc của vẻ đẹp vô cùng trong sống của chúng ta, nhưng chỉ sự huyền thuyên vô tận của bộ não. Đừng lo là tất cả

việc này bởi vì thế giới thuộc tâm lý, thế giới phía bên trong, bạn là gì phía bên trong, thắng thế bất kỳ cái gì mà những cấu trúc xã hội hay những chính phủ thiết lập. Bạn thấy nó ở Nga: họ đã bắt đầu bằng cách không-chính phủ, không-quân đội, không-phân chia, không-quốc tịch; họ nói những chính phủ sẽ biến mất. Nhưng cái tinh thần còn mạnh mẽ hơn cấu trúc xã hội hời hợt, và thế là lúc này họ có những người đặc quyền, những người đứng đầu mà có mọi thứ trong thế giới, giống như những người đứng đầu ở đây.

Vì vậy bạn sẽ làm gì sau khi lắng nghe nói chuyện này? Liệu bộ não của bạn có mở toang cho tất cả điều này? Trách nhiệm của bạn là gì? Liệu nó là một quan tâm toàn cầu hay cái vườn nhỏ nhồi nhét hẹp riêng của bạn, cái ngã bé tí tầm thường, 'cái tôi', mà là một công việc rất nhỏ nhoi? Liệu bạn sẽ quan tâm đến toàn thế giới? Mà có nghĩa bạn không còn là một người Ấn độ nữa, bạn không thể là một người Thiên chúa giáo, một người Ấn giáo, một người Phật giáo.

Tất cả những phân chia đó gây hủy diệt, chúng không có ý nghĩa.

Chúng ta phải sáng tạo một văn minh mới mẻ. một văn hóa mới mẻ, một cách nhìn mới mẻ vào sống.

Các bạn muốn đặt ra bất kỳ câu hỏi nào?

Người hỏi: Thưa ông, tôi xin phép được trình bày: Hiểu biết của bất kỳ loại nào không thể xấu xa. Điều gì có thể xấu xa là nó được sử

dụng ra sao. Trong quan niệm của tôi, điều cốt lõi là thấu lượng hay vun đắp hiểu rõ về sử dụng hiểu biết đúng đắn cho những nguyên nhân đúng đắn.

Krishnamurti: Ai là người sử dụng? Ai là thực thể mà đang sử dụng hiểu biết đúng đắn hay sai lầm? Thực thể, người sử dụng hiểu biết, chính anh ấy không là hiểu biết hay sao? Bạn nói rằng cũng chẳng tai hại gì nếu chúng ta sử dụng hiểu biết đúng đắn, nhưng do bởi sự

sử dụng sai lầm của hiểu biết mới gây ra sai lầm – câu đó được đặt ra không hợp lý. Nhưng người nói đang hỏi người hỏi: Ai là người sử dụng mà sử dụng hiểu biết đúng đắn? Người sử dụng, người suy nghĩ, cũng không là hiểu biết hay sao? Anh ấy tách rời hiểu biết?

Hay liệu vấn đề không phải là sự sử dụng đúng đắn hay sai lầm, nhưng là hiểu biết có vị trí gì? Hiểu biết có vị trí thích hợp của nó, đó là, lái một chiếc xe hơi, viết một lá thư, hay nếu bạn là một người thợ mộc, sử dụng hiểu biết mà bạn đã thu lượm về hình thể của gỗ, chất lượng và thớ gỗ, và vân vân. Ở đó bạn cần đến hiểu biết.

Nhưng liệu người ta cần hiểu biết về chính người ta? Bởi vì người ta là hiểu biết. Tôi không biết liệu bạn hiểu rõ điều này. Đây tôn trọng tôi xin phép vạch rõ, câu hỏi của bạn là sai lầm; bạn cho rằng người sử dụng của hiểu biết khác biệt hiểu biết. Bạn, người mà sẽ sử dụng hiểu biết là ai? Bạn không là kết quả của hàng thế kỷ hiểu biết, nhận biết được hay không nhận biết được, hay sao? ‘Bạn’, cái ngã, là hiểu biết. Nhưng bạn đang phân chia hiểu biết khỏi thực thể mà sử dụng hiểu biết, nhưng cả hai đều được đặt nền tảng trên hiểu biết.

Vì vậy chúng ta đang nói rằng hiểu biết có một vị trí xác định trong thế giới của hoạt động hàng ngày. Nhưng hiểu biết thuộc tâm lý, đó là, hiểu biết mà bạn có về người vợ hay người chồng của bạn là gây phân chia, nó ngăn cản tình yêu. Phải có thể thấy điều này rất đơn giản. Bạn có một hình ảnh về người vợ của bạn, và người vợ có một hình ảnh về bạn, và những hình ảnh được dựng lên qua hiểu biết.

Bạn đã sống cùng cô ấy hai mươi năm hay năm ngày, và bạn có sẵn hiểu biết về cô ấy. Thế là bạn đã dựng lên hình ảnh về cô ấy. Và những hình ảnh có sự liên hệ, không phải bạn và người phụ nữ hay

người đàn ông. Vì vậy, đây là tất cả những sự kiện, nếu bạn tìm hiểu chúng cẩn kẽ.

Người hỏi: Như ông đã nói, chúng ta là những cái máy giải quyết-vấn đề, mà có nghĩa những cái máy được sử dụng cho sự nghiên cứu và sự tìm hiểu khoa học. Vậy thì, liệu ông nghĩ rằng tất cả

những vấn đề của nhân loại sẽ được giải quyết nếu sống được tổ

chức từ quan điểm của phát triển, sản xuất và duy trì cái máy một cách khoa học với mục đích để khuyến khích sự nghiên cứu và sự

tìm hiểu khoa học, và không bị bỏ mặc để phát triển một cách bừa bãi như đang xảy ra ngày nay?

Krishnamurti: Tôi xin được phép kể cho bạn một câu chuyện? Hai người bạn đang đi bộ trên một con đường, và một trong hai người nhặt lên cái gì đó trên vỉa hè, và khi anh ta nhìn nó khuôn mặt của anh ta trở nên sáng rực, sung sướng lạ thường, anh ta không thể

kiềm chế bản thân. Và anh ta cứ tiếp tục nhìn ngắm cái vật lạ

thường mà anh ta vừa nhặt lên. Và người bạn hỏi, 'Bạn đã nhặt lên cái gì? Bạn trông quá hạnh phúc, sáng rực, việc gì đó đã xảy đến cho bạn.' Người đầu tiên nói, 'Tôi đã nhặt được sự thật.' Và người bạn trả lời, 'Tuyệt vời, chúng ta hãy đi và tổ chức nó.' Bạn thấy mấu chốt của câu chuyện? Bạn muốn mọi thứ được tổ chức, đặt trong những bảng phân loại của chúng. Sự tổ chức đòi hỏi thứ bậc, và chúng ta quen với những thứ bậc, thuộc chính trị, xã hội, và tôn giáo, người nào đó luôn luôn có uy quyền đối với bạn. Và uy quyền gây ra điều gì cho bạn? Dĩ nhiên, người giáo sư biết nhiều về vật lý hơn bạn, người bác sĩ biết nhiều về y khoa hơn người mới bắt đầu.

Nhưng tại sao bạn cần thứ bậc, uy quyền trong thế giới tinh thần?

Hãy tha thứ cho tôi nếu tôi sử dụng từ ngữ 'tinh thần', bởi vì từ ngữ

đó đã bị sử dụng sai lầm. Tại sao bạn cần một uy quyền cho chính bạn? Ai sẽ chỉ bảo cho bạn về chính bạn? Người giáo sư của bạn?

Từ thời cổ xưa vô số sách đã được viết về bạn là gì. Và bạn muốn bạn là gì phải được tổ chức? Sự tổ chức trong những lãnh vực nào đó là cần thiết, nhưng trong thế giới tâm lý nó gây hủy diệt. Bởi vì lúc đó thuộc tâm lý chúng ta trở thành những nô lệ cho sự tổ chức.

Người hỏi: Suốt nói chuyện của ông, ông khẳng định rằng có nhiều hỗn loạn trong thế giới. Nhưng tôi không nhớ ông đã đưa ra một đề

nghị hay một giải pháp liên quan đến điều này. Ông không nghĩ rằng điều này thêm vào sự hỗn loạn chứ không giảm bớt nó, hay sao?

Krishnamurti: Chắc chắn. Chắc chắn nó gây ra hỗn loạn nhiều thêm.

Nhưng sự hỗn loạn hiện diện ở đó; tôi không khẳng định nó. Đi xuống bất kỳ con đường nào ở Bombay hay Paris hay New York, và bạn sẽ thấy nhiều hỗn loạn. Và nơi nào có hỗn loạn, có xung đột,

giống như giữa người Ả rập và người Do thái. Họ đang đánh nhau, đang giết chết nhau, và đó là bản thể của sự hỗn loạn. Không phải do bởi tôi khẳng định nó; nó là như thế. Tất cả các bạn không bị hỗn loạn hay sao? Khi các bạn quan sát về chính các bạn một cách chân thật, rõ ràng, liệu tất cả các bạn không bị hỗn loạn hay sao? Bạn có lẽ giỏi về khoa học, bạn có lẽ có một việc làm tốt, nhưng tất cả các bạn không đang tìm hiểu tất cả việc đó có nghĩa gì hay sao? Bạn bị

hỗn loạn, và bạn nói, 'Thuốc chữa trị tích cực, hành động hay đề

nghị tích cực của ông liên quan đến sự hỗn loạn này là gì?'

Người nói trả lời không có đề nghị. Ông ta không trao tặng bạn một gợi ý; ông ta không đang chỉ bảo bạn phải làm gì. Nhưng hãy quan sát sự hỗn loạn này rất cẩn thận. Đừng nói không có sự hỗn loạn.

Liệu bạn có ý rằng khi bạn lái xe xuống Bombay bạn không thấy tất cả những cái nhà tồi tàn dơ dáy này, những con người đang sống ở

đó, đang nuôi nấng những đứa trẻ? Đó không là sự hỗn loạn?

Nghèo khó là hỗn loạn. Liệu không có sự hỗn loạn về những thượng đế – thượng đế Thiên chúa giáo, thượng đế Ấn giáo. Vì vậy người nói yêu cầu, ‘Hãy quan sát sự hỗn loạn; đừng chạy trốn khỏi nó.’

Sau đó điều gì xảy ra? Sự hỗn loạn bắt đầu nơi đâu? Từ ngoài đó hay trong nơi này? Làm ơn hãy trả lời nghi vấn đó. Sự hỗn loạn hiện diện khi nào? Ai đã gây ra những cái nhà tồi tàn này mà anh ấy đi ngang qua mỗi ngày? Chúng ta, những con người, bởi vì chúng ta có những chính phủ mục nát, và họ cho phép tất cả điều đó, ngày sang ngày, năm sang năm. Thế là bạn nhận ra rằng bạn đã gây ra điều này, bạn phải chịu trách nhiệm cho tất cả điều này. Bạn phải chịu trách nhiệm cho tất cả những chiến tranh bởi vì bạn là một người Ấn giáo hay một người Do thái giáo hay một người Thiên chúa giáo. Vì vậy hãy đừng là một người Thiên chúa giáo, đừng là một người Do thái giáo, để cho bạn là tổng thể của nhân loại. Bạn là một con người, không một nhãn hiệu.

Krishnamurti: (đọc lớn tiếng): ‘Tình yêu là gì và nó nảy sinh ra sao?’

Chúa ơi! Bạn không biết tình yêu là gì hay sao? Chắc chắn bạn không biết. Liệu bạn thương yêu người vợ của bạn, nếu bạn lập gia

đình? Liệu bạn thương yêu con cái của bạn? Nếu bạn thương yêu con cái của bạn, liệu bạn sẽ bắt buộc các em phải tuân phục vào xã hội vô luân lý, mục nát này, gửi chúng vào chiến tranh để bị giết chết? Trước hết, thưa bạn, tình yêu là gì? Liệu bạn có thể diễn tả

nó? Liệu bạn có thể đặt nó thành những từ ngữ? Hay liệu bạn muốn tìm ra điều gì không là tình yêu? Liệu bạn sẽ không tiếp cận nó một cách tiêu cực, không phải một cách tích cực bằng cách hỏi, ‘Tình yêu là gì, bảo cho tôi làm thế nào có được nó’, hay sao? Khi bạn đặt ra câu hỏi này, liệu bạn không nhận ra nó hàm ý gì hay sao? Rằng

bạn không bao giờ thương yêu bất kỳ ai, dù bạn đã lập gia đình, dù bạn đã có tình dục, hay có con cái. Vì vậy, tình yêu là gì? Tình yêu là ghen tuông? Tình yêu là hiến dâng? Tình yêu là sở hữu, thống trị –

người đàn ông thống trị người đàn bà như anh ấy làm trong quốc gia này? Tình yêu là quyền luyến? Nơi nào có quyền luyến có sợ hãi.

Nếu bạn quyền luyến người vợ của bạn và cô ấy bỏ bạn, bạn bị

ghen tuông, tức giận. Vì vậy, nếu người ta được phép phát biểu đầy tôn trọng, liệu bạn sẽ tìm ra tình yêu là gì bằng cách phủ nhận nó không là gì? Một người tham vọng – giống như hầu hết các bạn –

không bao giờ có thể biết đến tình yêu; anh ấy chỉ quan tâm đến bản thân của anh ấy. Một con người mà hiến dâng cho Thượng đế, đi đến ngôi đền, thánh đường, hay nhà thờ, và trao sự hiến dâng vô hạn cho đạo sư của anh ấy. Nhưng sự hiến dâng là tình yêu? Hãy tìm ra, thưa bạn, tình yêu không là gì. Vậy thì bạn có hương thơm đó, sự việc lạ thường đó. Vậy thì sống có một ý nghĩa – không phải tất cả hiểu biết của bạn.

Cũng vậy, liệu tôi được phép dành ra hai phút: Thiền định là gì? Tại sao bạn thiền định? Bạn thiền định với mục đích đạt được cái gì đó, đạt được hạnh phúc, sự an bình của cái trí, sự khai sáng, và tất cả

điều đó. Vì vậy thiền định của bạn cũng giống như bất kỳ người nào đó đang nói rằng anh ấy sẽ trở thành một người kinh doanh. Chỉ

khác rằng bạn gọi nó là thiền định và người còn lại gọi nó là kinh doanh, nhưng cả hai đều muốn đạt được cái gì đó. Đó là thiền định?

Hay thiền định là cái gì đó hoàn toàn khác hẳn? Tôi sẽ không thâm nhập câu hỏi đó lúc này: nó quá phức tạp. Nhưng bạn nên nhìn nó –

không suy nghĩ về nó, nhưng nhìn nó. Nếu bạn có thời gian, nếu

bạn có ưa thích, nếu bạn hứng thú và nếu bạn nghiêm túc và quan tâm đến điều gì đang xảy ra trong thế giới và đến chính bạn, bạn phải quan sát tất cả điều này. Dĩ nhiên bạn quá bận rộn học hành và bạn sẽ không có thời gian, và thế là bạn đang hủy hoại thế giới này do bởi không quan sát sống riêng của bạn và sự liên hệ của bạn với thế giới.

Ngày 7 tháng hai năm 1984